

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
ĢEOGRĀFIJAS UN ZEMES ZINĀTŅU FAKULTĀTES
VIDES ZINĀTNES NODAĻA

INTEGRĀTA PIEKRASTES VIDES PĀRVALDĪBA: ENGURES NOVADA
PIEMĒRS

BAKALAURA DARBS

Autors: **Paula Vika**

Stud.apl. pv10015

Darba vadītājs: Dr.hab.paed., prof. Raimonds Ernšteins

RĪGA 2013

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba „Integrēta piekrastes vides pārvaldība: Engures novada piemērs” mērķis ir analizēt Engures novada dabas un sociālekonomisko sektoru mijšakarību piekrastes teritorijas pārvaldībā, un izstrādāt priekšlikumus integrētas piekrastes vides pārvaldības attīstībai Engures pašvaldībā, jo piekrastes kā teritorija ir viens no nozīmīgākajiem cilvēces resursiem.

Darbā noteiktas vietējā pārvaldības līmeņa vides pārvaldības galvenās problēmas, kas kavē vai veicina piekrastes pašvaldību attīstību. Izvērtēta dabas un sociālekonomiskās mijiedarbības saikne piekrastes pārvaldībā. Bakalaura darba socioloģiskā pētījuma ietvaros veiktas 18 daļēji strukturētās intervijas. Pētījumā apkopotas, izanalizētās literatūras atziņas un iegūti socioloģiskā pētījuma rezultāti. Izstrādāti priekšlikumi pašvaldībai labas pārvaldības vides nodrošināšanai.

Bakalaura darba noslēgumā sniegti pētījuma secinājumi. Pētījuma rezultātus iespējams izmantot, analizējot arī citu pašvaldību vides pārvaldību un attīstību.

Darbā ir 6 nodaļas, kas ietver 82 lapaspuses. Bakalaura darbs satur uzskates materiālus: 6 attēlus un 13 tabulas. Darba izstrādē izmantoti 98 literatūras avoti.

Atslēgvārdi: piekraste, vides pārvaldība, dabas vide, sociālekonomiskā vide, sadarbības pārvaldība

ABSTRACT

The goal of the bachelor's paper „Integrated coastal environment management: example of Engure municipality” is to analyze Engures municipality's natural and socio-economic sector correlation of coastal areas management and to develop the proposals for the integrated management of the coastal environment for development Engure municipality, because coastal area is one of the most important human resources.

In the bachelor paper author identify local government environmental management major problems, which impede or promote development of coastal municipalities were defined. Evaluated the natural and socio-economic interdependence of coastal management. Within the framework of the paper's sociological research author carried out 18 semi-structured interviews. The research includes the cognitions that are assumed from literature analyses and the results of sociological inquiry. By this research author is providing proposals of action for realization of good governance environment.

As the outcomes of this bachelor paper author gives conclusions and recommendations for ensuring good governance environment in municipalities. The results of research work are useful in other municipalities for development and management planning.

Paper consists of 6 chapters, which include 82 pages, 6 pictures and 13 tables. In the process of working out the Master paper 98 literature sources have been used.

Keywords: coast, environmental management, natural environment, socioeconomic environment, cooperative management

SATURS

APZĪMĒJUMI UN SAĪSINĀJUMI	5
IEVADS	6
1.ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA UN VIDES PĀRVALDĪBA	9
1.1.Ilgospējīga attīstība – pamats vides pārvaldībai	9
1.2.Vides pārvaldība un integrēta vides pārvaldība.....	14
2.PIEKRSTES VIDES PĀRVALDĪBAS PRAKSE	20
2.1.Prakses piemēri pasaulē.....	20
2.2.Prakse Latvijā	22
3.INTEGRĒTĀ PIEKRSTES VIDES PĀRVALDĪBA	27
4.ENGURES NOVADA FIZIOĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS UN DABAS RESURSI.....	40
4.1.Vispārīgs fiziogēogrāfiskais raksturojums	40
4.2.Jūras krasta procesi	42
4.3.Dabas vide	45
4.4.Sociāli ekonomiskā vide.....	47
5.MATERIĀLS UN METODES.....	50
5.1.Pētījuma materiāls	50
5.2.Pētījuma metodes.....	50
6. REZULTĀTI UN DISKUSIJA	56
6.1. Interviju apkopojumu rezultāti	56
SECINĀJUMI	72
PRIEKŠLIKUMI.....	74
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	76

APZĪMĒJUMI UN SAĪSINĀJUMI

AP – Attīstības programma
ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija
Baltija 21 – Baltijas jūras reģiona dienas kārtība 21.gadsimtam
BVF – Baltijas Vides Fonds
DAP – Dabas aizsardzības pārvalde
EEDP – Engures ezera dabas parks
ES – Eiropas Savienība
HELCOM – Baltijas jūras vides aizsardzības komisija (Helsinku komisija)
IA – ilgtspējīga attīstība
IAP – Integrētā attīstības programma
ICZM – Integrated Coastal Zone Management
IPZP – integrētā piekrastes zonas pārvaldība
ĪADT – īpaši aizsargājamās dabas teritorijas
ĶNP – Ķemeru Nacionālais parks
LA21 – Local Agenda 21 (Vietējā darba kārtība 21.gadsimtam)
LIAS – Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija „Latvija 2030”
LPS – Latvijas Pašvaldību savienība
LR – Latvijas Republika
LU – Latvijas Universitāte
LVĢMC – Latvijas Vides ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs
MK - Ministru kabinets
NAP – Nacionālais attīstības plāns
NATO - Ziemeļatlantijas līguma organizācija
Natura 2000 – Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas
NVO – nevalstiskās organizācijas
RAPLM – Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija
TIC – Tūrisma informācijas centrs
TP – Teritorijas plānojums
VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VASAB – Vīzija un stratēģijas apkārt Baltijas jūrai
VIDM – Vides ministrija
VIF – Vides Izglītības fonds

IEVADS

Vides politikas attīstības procesi mūsdienās ir viens no aktuālākajiem vides pārvaldības izpētes objektiem un tam ir būtiska loma ilgtspējīgas attīstības principu ieviešanā dažādos pārvaldības līmeņos – globālā, ES, nacionālā, reģionālā, pašvaldību un vietējā līmenī (Zīlniece, Ernšteins, Benders, 2010).

Pēc UNESCO novērtējuma vairāk kā 60% pasaules iedzīvotāji dzīvo teritorijās, kas atrodas ne vairāk kā 60 km attālumā no jūras. Šobrīd vairāk kā 200 miljoni Eiropas iedzīvotāju dzīvo tuvu piekrastei. Situācija Latvijā ir līdzīga, tiešā jūras ietekmes teritorijā dzīvo vairāk nekā miljons iedzīvotāju, bet 50-60 km attālumā no piekrastes zonas dzīvo vairāk nekā puse no visiem Latvijas iedzīvotājiem. Tas arī nosaka to, ka piekraste ir unikāla dzīves vide ar savām īpašajām dabas vērtībām un resursiem, ar savdabīgo kultūrvidi un sociālekonomisko vidi, kas mūsdienās ir ļoti pieprasīta un tādēļ uz to ir paaugstināta slodze, kur nepieciešama dabas vides un sociāli ekonomiskās vides mijiedarbības līdzsvarota pārvaldība, lai vietējā līmeņa attīstība notiktu sabalansēti un lai tiktu veicināta ilgtspējīga attīstība (Ernšteins, Jūrmalietis, 2008, 2009; European Commission, 2013).

Piekraste ir ļoti daudzveidīga un komplicēta sistēma, līdz ar to, tās vides pārvaldība ir ļoti sarežģīta. Tā prasa ilgtspējīgas attīstības visu dimensiju komplementāras integrācijas principu piemērošanu, kā arī interdisciplināras un starpsektoriālas pieejas, kā arī visu interešu grupu sadarbības komunikāciju (Ernšteins, Jūrmalietis, 2008, 2009).

Pašvaldības pēdējos divdesmit gadus ir veikušas apjomīgu darbu vides politikas veidošanā un ieviešanā. Taču līdz šim vides politikas izstrādes procesā nav realizēta pilnvērtīga vides politikas integrēšana citos pašvaldības dokumentos un jomās kā, piemēram, Attīstības programmā un Teritorijas plānojumā. Turklāt vides politika nav vērsta uz visām vides politikā iesaistītajām mērķgrupām, kā arī nav novērtēta sadarbības nozīme starp pašvaldību, pašvaldības struktūrām un citām iesaistītajām mērķgrupām (Zīlniece, Ernšteins, Benders, 2010). Lai notiktu sekmīgs vides politikas attīstības process, starp visām iesaistītajām pusēm jābūt aktīvai rīcībai un ieinteresētībai.

Vides politika ir efektīva vides pārvaldības organizēšanā pašvaldībā, ja situācijas izmaiņas tiek regulāri precizētas un atjaunotas, radot lielāku izpratni par vides problēmu jautājumiem, vides likumdošanas sistēmu un ekonomisko situāciju valstī un arī pašvaldībā. Regulāri pārskatot un atjaunojot vides politikas plānus un rīcības programmas, tiek atklāti arvien jauni vides politikas līdzekļi, kas var sekmīgāk veicināt vides pārvaldības attīstību (Zīlniece, Ernšteins, Benders, 2010).

Veiksmīgai vides politikas pārvaldības sistēmas pārbaudei ir nepieciešami indikatori. Ar indikatoru palīdzību ir iespējams kontrolēt un noskaidrot iespējamus sasniegumus vai trūkumus, tādā veidā iespējams noteikt esošo situāciju un ir iespējams noteikt sekojošās darbības trūkumu novēršanai vai otrādi sasniegumu veicināšanai.

Bakalaura darba pētījuma **problemātika** – lai nodrošinātu novada un pašvaldību teritoriju integrētu vides pārvaldības sistēmu ir nepieciešams pamatā sakārtot likumdošanas bāzi piekrastes jautājumos, ir nepieciešams piekrasti apsaimniekot ilgtspējīgi, piekrasti skatot kā sistēmas veselumu, kam nepieciešama kopēja visu sektoru integrācija un vietēja līmeņa attīstības sabalansēšana. Lai veiksmīgi tiktu ieviesti piekrastes pašvaldībās izstrādātie dokumenti, normatīvie akti un integrēta vides pārvaldība piekrastes pašvaldībā, ir nepieciešams pilnveidot piekrastes pašvaldības pārvaldības vidi un komunikāciju starp visām iesaistītajām mērķgrupām.

Kopumā, lai būtu sekmīga vides politikas attīstība, ir jābūt realizētam sadarbības pārvaldības modelim, kurā tiek ietverta vertikālā un horizontālā integrācija, visu iesaistīto mērķgrupu integrācija, instrumentu un indikatoru integrācija un galvenokārt savstarpēja komunikācija visos līmeņos un dimensijās. Bakalaura darba izstrādāšanā tiek pielietots sadarbības pārvaldības modelis, kurā tiek ietvertas visas komponentes, kas ietekmē vides pārvaldību (Ernšteins, Jūrmalietis, 2008, 2009).

Bakalaura darbā tiks pētīta piekrastes pašvaldība – **Engures pašvaldība**, taču, tā kā Engure ietilpst trīs pagastu novadā un ir ar tām cieši saistīta, tad tās piekrastes vides pārvaldība tiks skatīta **Engures novada** kontekstā. Tiks analizēta pašvaldības izpratne par vides un dabas jautājumiem to nozīmību, pārvaldot piekrasti, cik lielā mērā piekrastes, kā jutīgas un kompleksas sistēmas būtība tiek atspoguļota pašvaldības un visa novada pārvaldē, to izstrādātajos dokumentos un sabiedrībā kopumā, jo piekrastei visā pasaulē ir ievērojama vides, ekonomiskā, sociālā, kultūras un rekreatīvā nozīme.

Bakalaura darba **mērķis** ir analizēt Engures novada dabas un sociālekonomisko sektoru mijsakārību piekrastes teritorijas pārvaldībā, un izstrādāt priekšlikumus integrētai piekrastes vides pārvaldības attīstībai Engures pašvaldībā.

Lai sasniegtu bakalaura darba mērķi, tiek izvirzīti šādi darba **uzdevumi**:

1. Veikt integrētas piekrastes vides pārvaldības analīzi piekrastes pašvaldībās, analizējot akadēmisko un lietišķo literatūru;
2. Izvērtēt ārvalstu piekrastes vides pārvaldības praksi un Latvijas pieredzi;
3. Veikt Engures novada dokumentu analīzes izpēti, raksturot Engures novada fiziogēogrāfisko stāvokli, piekrastes ģeoloģiskos procesus, vides pārvaldības sektorus, kā arī dabas un sociālekonomisko vidi;

4. Veikt socioloģisko pētījumu par dabas vides un sociālekonomisko sektoru mijiedarbību Engures novadā noskaidrojot ekspertu viedokli un pašvaldību mērķgrupu pārstāvju skatījumu;

5. Balstoties uz izdarītajiem secinājumiem, izstrādāt integrētas piekrastes vides pārvaldības priekšlikumus Engures pagastam.

Bakalaura darba mērķa sasniegšanai tiks izmantotas šādas **pētījuma metodes**:

- Dokumentu analīzes metode - literatūras avotu studijas un likumdošanas aktu analīze;
- Socioloģiskais pētījums - situācijas analīzes pētījums Engures novadā, kas ietver kvalitatīvo pētniecības metodi – daļēji strukturētās intervijas, kurās tiks intervēti eksperti, un novada visu mērķgrupu pārstāvji.

Darbs sastāv no 7 nodaļām. Bakalaura darba apjoms ir 82 lappuses bez pielikumiem. To papildina 6 attēli un 13 tabulas.

1. ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBA UN VIDES PĀRVALDĪBA

1.1. Ilgtspējīga attīstība – pamats vides pārvaldībai

Globālā līmenī, katras valsts, valstu apvienību, pašvaldību, pilsētu, ciemu, uzņēmumu, sabiedrības un katra indivīda mērķis ir dzīvot tādā vidē, kas sniedz augstu labklājības līmeni, kurā var justies droši un pasargāti, tomēr, ja cilvēces attīstības līmenis turpinās pieaug ar tik strauju tempu un virzienu, tad tas neizbēgami novedīs pie resursu izsīkuma, vides kvalitātes degradāciju, kā arī cilvēku dzīves kvalitātes neizbēgamu pasliktināšanos.

Ar vārdu „**attīstība**” saprot augsmes (ražošanas, nacionālā kopprodukta, labklājības) kā arī sociālās un ekonomiskās jomas attīstību, vienlaikus nodrošinot dabisko ekosistēmu un cilvēka dzīves vides saglabāšanu (Kļaviņš, Zaļoksnis, 2010).

Ilgtspējīga attīstība attiecas uz sabiedrību kopumā un uz katru indivīdu atsevišķi, tā parāda kādas savstarpējās saiknes mēs veidojam cits ar citu, ar dabu un vidi, un kādai ir jābūt mūsu attieksmei pret Zemi kopumā, lai netiktu sagrauts resursu pamats (Kļaviņš, Zaļoksnis, 2010; Blumberga, u.c., 2010), tāpēc tikai mūsu rīcība var veidot tādu nākotni, kurā mūsu bērni varēs dzīvot pilnvērtīgi.

No ES tiesību aktiem, jēdziens „**attīstība**” nozīmē pašreizējās situācijas pārmaiņas vēlamajā virzienā, kas ietver sabiedrībai labvēlīgu un līdzsvarotu dabas, sociālo un ekonomisko vidi (ES tiesību aktu kopsavilkumi, bez dat.).

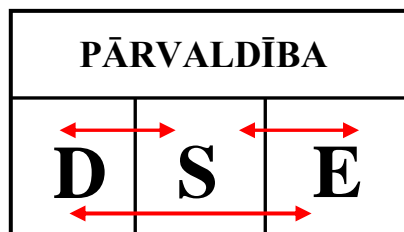
Ilgtspējīgas attīstības jēdziens pirmo reizi izskanēja ANO konferencē Stokholmā 1972. gadā. Vēlāk ilgtspējīgas attīstības koncepcija tika lietota 1987. gada ANO Pasaules Vides un attīstības komisijas (zināma arī kā Bruntlandes komisija) ziņojumā ar nosaukumu “Mūsu kopējā nākotne”. Ilgtspējīgas attīstības jēdzienu vispusīgi sāka apspriest un sistematizēt pēc 1992.gada ANO konferences Riodežaneiro, kad tika pieņemta Rio deklarācija par „Vidi un Attīstību”. Rio deklarācijā tiek definēta ilgtspējīgas attīstības pamatbūtība, un tā ir „**attīstība, kas nodrošina pašreizējās paaudzes vajadzības, neradot draudus nākamajām paaudzēm nodrošināt savas vajadzības**” (United Nations, 1992; Zaļoksnis u.c., 2011).

Bruntlandes komisijas ziņojumā tika formulētas ilgtspējīgas attīstības trīs dimensijas jeb pīlāri – **vide, ekonomika un sabiedrība**. Starp šīm dimensijām pastāv līdzsvars un tās visu laiku viena ar otru mijiedarbojas, tādā veidā radot ilgtspējīgu attīstību un sekmīgu vides pārvaldību (skat. 1.1.1.attēls). Ja ilgtspējīga un laba pārvaldība caurvijas visām pārvaldības darbībām, tad vietējā pārvaldības līmenī ir visvieglāk realizēt ilgtspējīgas attīstības idejas (Vide un ekonomika, 2011). Taču pastāv dažādas pieejas attiecībā pret dimensiju savstarpējo

saistību, vai tie ir ilgtspējīgas attīstības vienāda līmeņa trīs pīlāri vai trīs atšķirīgas, taču cieši saistītas dimensijas. Šīs politikas kontekstā:

- **vide ir** ilgtspējīgai attīstībai nepieciešamais **pamats**;
- **ekonomika ir instruments**, ar kura palīdzību sasniegt ilgtspējīgu attīstību;
- laba dzīve - labklājība visiem (**sociālā dimensija**) **ir ilgtspējīgas attīstības mērķis**

(Ilgspējīgas attīstības politika un vadlīnijas, 2006).

1.1.1.attēls. Ilgtspējīgas attīstības dimensijas (R. Ernšteins)

Riodeženeiro (Rio) deklarācijā tiek norādīts, ka vienīgais veids, kā īstenot ilgstošu ekonomisko progresu ir sasaistīt ekonomisko attīstību ar vides aizsardzību, ko apskata mijiedarbībā ar visām ilgtspējīgas attīstības dimensijām (United Nations, 1992). Rio konferences laikā tika pieņemti vairāki svarīgi dokumenti, kas kļuva par pagrieziena punktu vides politikā, izvirzot kopējus mērķus ilgtspējīgai attīstībai pasaulē. ANO konferences ietvaros tika parakstīta vispārēja konvencija “Par bioloģisko daudzveidību” un “Par klimata pārmaiņām”, kā arī akceptēti ANO „mežu izmantošanas principi” (United Nations, 1992), pieņemtā Rio deklarācija un Rīcības programmas 21. gadsimtam (Agenda 21) paredzēja vietējam pašvaldību līmenim iespēju attīstīt vietējiem apstākļiem raksturīgas vides rīcības programmas vai procesus ilgtspējīgas attīstības veicināšanai ar mērķgrupu iesaisti rīcības stratēģijas Local Agenda 21 (LA21) ieviešanā un attīstībā (Zīlniece, Ernšteins, Benders, 2010).

Rīcības programma 21.gadsimtam (Agenda 21) galvenokārt ir vērsta uz pašvaldību līmeni, lai pašvaldības izstrādātu attīstības plānus, balstoties uz ilgtspējīgas attīstības principiem, jo vietējā pašvaldība ir tā, kas veido un uztur ekonomisko, sociālo un vides infrastruktūru, pārrauga plānošanas procesu, nosaka vides politiku pašvaldībā, kā arī atbalsta nacionālās vides politikas īstenošanu. Vides politikas plānošana pašvaldību līmenī ir īpaši nozīmīga, jo pašvaldība ir pārvaldes posms, kas īsteno saiti starp sabiedrību un augstākā līmeņa valsts pārvaldes institūcijām, un tai ir būtiska nozīme sabiedrības izglītošanas un mobilizēšanas veicināšanā. Kā arī tieši pašvaldību līmenī notiek praktiskā darbība, valdības nosprausto attīstības vadlīniju, mērķu un starpvalstu vienošanās īstenošana (Zīlniece, Ernšteins, Benders, 2010).

Rīcības programmas (Agenda 21) 17. nodaļā piekrastes teritorija tiek uzskatīta kā svarīga aizsargājama teritorija, jo kopā ar jūras vidi – okeāniem, jūrām un esošajām piekrastes teritorijām veido vienotu sistēmas veselumu, kas ir nepieciešams pasaules dzīvās dabas sistēmas saglabāšanai un tās integrēta pārvaldība ir iespēja veicināt ilgtspējīgu attīstību (United Nations, 1992).

Kā arī nodaļā atspoguļota piekrastes teritorija kā daudzveidīgs un produktīvs biotops, kas nodrošina cilvēka eksistenci, jo vairāk kā puse pasaules iedzīvotāju dzīvo 60 km attālumā no krasta un tam ir tendence palielināties par $\frac{3}{4}$ līdz 2020. gadam. Piekrastes resursi ir vitāli svarīgi daudzām vietējām kopienām, jo tas ir visas dzīves pamatā. Neskatoties uz nacionālajiem, reģionālajiem un globālajiem centieniem, pašreizējās pieejas jūras un piekrastes resursu pārvaldībā ne vienmēr ir sasniegušas ilgtspējīgas attīstības būtību un tāpēc daudzās pasaules daļās ir vērojama strauja piekrastes vides degradācija un erozijas procesu pastiprināšanās. Tas būtiski iezīmē piekrastes teritorijas saglabāšanas nozīmīgumu visos līmeņos izstrādājot integrētas vides pārvaldības sistēmas (United Nations, 1992).

Agenda 21 pieņēma 179 dalībvalstis un viena no tām bija arī Latvija. Līdz ar to analizējot Latvijas likumdošanas aktus, kas saistīti ar vides politiku Agenda 21 principi un būtība, tajos ir jābūt integrētai.

Līdz pat sešdesmito gadu beigām nevienai Eiropas valstij nebija skaidri nodefinēta vides politika, tomēr pēdējo trīsdesmit gadu laikā ir sasniegts ievērojams progress, kas veido visaptverošu vides kontroles sistēmu ES (European Journalism Centre, 2003-2011). **Eiropas Savienības vides politikas** prasība pēc ilgtspējīgas attīstības principiem tiek iestrādāta ES dažādu nozaru politikā.

Augstākā līmeņa sanāksme, kas notika 1972. gadā Parīzē, Eiropadome nolēma veikt pasākumus, kas paaugstinātu dzīves līmeni, uzlabotu dzīves apstākļus un dzīves kvalitāti Eiropā. Laika posmā no 1973. līdz 2012. gadam Eiropas Ekonomikas Kopiena (EEK) pieņēma septiņas vides rīcības programmas, kuru mērķis bija veicināt ilgtspējīgas attīstības principus, taču to sekmīga realizācija nebija, jo radās daudzas neskaidrības un trūkumi. Izstrādājot septiņas neveiksmīgas vides rīcības programmas secinājums ir viens, jūtamas ir īstermiņa ekonomiskās intereses, kas gūst virsroku pār ilgtspējīgu attīstību (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, 2012).

Vides politikas attīstības procesi Latvijā lielā mērā ir balstījušies uz 3 nozīmīgiem ārējiem starptautiskiem vides politikas procesiem: globālās ilgtspējīgas attīstības iniciatīvu; vides procesiem Eiropā un Eiropas Savienības vides politikas ieviešanu (Lagzdiņa, Ernšteins, 2009).

1998.gadā noslēgtais ES un Latvijas asociācijas līgums radīja nozīmīgu pavērsienu vides aizsardzības jomā, kas saistīts ar intensīvu vides direktīvu pārņemšanu. Tas saistījās ar funkciju decentralizāciju un pieaugošu atbildību vides sektorā vietējā līmenī, kas savukārt izraisīja lielas izmaksas pašvaldībām un uzņēmumiem. Tas saistīts ar resursu kapacitātes nodrošināšanu vietējā līmenī, vides prioritāšu izvirzīšanu un arvien būtiskāku sabiedrības iesaistīšanas procesu (Zīlniece, Ernšteins, Benders, 2010).

Tikai ar iestāšanos Eiropas Savienībā 2004.gadā vides pārvaldība kļūst vietēji orientēta un raksturojama ar lielākām sabiedrības tiesībām piedalīties ar vidi saistītu lēmumu pieņemšanā. Tikai pēc iestāšanās Eiropas Savienībā Eiropas Kopienu tiesības ir kļuvušas par Latvijas nacionālo tiesību sastāvdaļu. Līdz ar to iestājoties ES un NATO, tiek izstrādāta Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (Latvija 2030).

Lai veiksmīgāk tiktu ieviesta domāšana ilgtspējīgas attīstības virzienā, tika izstrādāta **Local Agenda 21**, kas vērsta uz sabiedrības līdzsvarošanu un demokrātisku attīstību, kurā tika izstrādāta 40 punktu rīcības programma vietējam līmenim. LA21 ir uzsvērts, ka daudzu valsts līmeņa problēmu un risinājumu sākums ir meklējams tieši vietējā pārvaldības līmenī. Vietējā līmeņa rīcības programmas LA21 pārvaldības procesos ir detalizētāka un orientēta uz vietējo problēmu risināšanu ar mērķi iesaistīt visu sabiedrību, kuru pārstāv dažādas mērķgrupas, nodrošinot šo mērķgrupu interešu saderību un attīstības iespējas. Taču, lai manītu sabiedrībā esošās vērtības, attieksmes un uzvedību, lai tiktu sasniegti izvirzītie ilgtspējīgas attīstības mērķi, sabiedrībā ir jāveicina līdzdalība politisko lēmumu pieņemšanā un vides kvalitātes uzlabojumu ierosināšanā visos līmeņos, sākot galvenokārt ar vietējo pašvaldību līmeni. Rio konferences parakstīšana pašvaldībām liek izstrādāt savas rīcības programmas LA21, kā arī pašvaldībām jānodrošina līdzsvarota attīstības principu integrācija un starpsektoru sadarbības sekmēšana (Morris, 1999).

Līdz ar to var secināt, ka ilgtspējīgai attīstībai ir jābalstās uz demokrātijas, dzimuma līdztiesības, solidaritātes un pamattiesību ievērošanu, kas nodrošinātu vienādas iespējas un tiesības ikvienam. Ilgtspējīga attīstība savā būtībā pieprasa pastāvīgi uzlabot pašreizējo un nākamo paaudžu labklājību, vides un ekonomikas integrētu un līdzsvarotu attīstību, kurā valda miers un drošība (United Nations, 1992).

Analizējot ilgtspējīgas attīstības principus un rīcības virzienus, skaidri redzams, ka ilgtspējas un vides jautājumu risināšana tiek skatīti no globālā mēroga uz vietējo līmeni. Ilgtspējīga attīstība tiek nodrošināta saskaņā ar Eiropas Savienības (ES) Ilgtspējīgas attīstības stratēģiju (IAS), kura tika apstiprināta 2001. gadā Gēteborgā. Šo stratēģiju papildināja 2002. gada Barselonas Eiropadome Pasaules samitā par ilgtspējīgu attīstību. Eiropas Savienības

līmenī ir izstrādāti ilgtspējīgas attīstības veicinoši dokumenti kā Olborgas harta un Baltijas jūras reģiona līmenī - **Baltic Agenda 21 (Baltija 21)**.

RIO deklarācija un ilgtspējīgās attīstības pamatprincipi ietver pamatprincipu par Baltijas jūras reģiona valstīm, kurām jānodrošina savstarpēja sadarbība un zināšanu nodošana saistībā ar jaunākajām tehnoloģijām, kas veicinātu atklātu starptautisku ekonomisko sistēmu, kas savukārt veicinās ilgtspējīgu attīstību un ekonomisko izaugsmi Baltijas jūras valstīs, vienlaikus īstenojot arī videi draudzīgas politikas attīstību.

Lai veiksmīgi pārvaldītu un nodrošinātu ilgtspējīgu piekrastes teritorijas attīstību, ir jāskatās ne tikai uz nacionālo līmeni, bet arī uz reģionālo un vietējo. Baltijas jūras reģiona dienas kārtība 21.gadsimtam (Baltija 21) ir rīcības programma, kas tika izveidota ar mērķi, lai stiprinātu sadarbības realizāciju ilgtspējīgas attīstības jomā starp Baltijas jūras reģiona valstīm, kuru veido 11 valstis - Dānija, Igaunija, Islande, Krievija, Latvija, Lietuva, Norvēģija, Polija, Somija, Vācija un Zviedrija. Kā sadarbības partneris ir Eiropas Komisija, un ir iesaistītas starptautiskās finanšu institūcijas, biznesa asociācijas, reģionālās sadarbības organizācijas un vides NVO. "Baltija 21" mērķis ir sasniegt ilgtspējīgu attīstību reģionā 30 gadu posmā. "Baltija 21" ilgtspējīgas attīstības pamatvirzieni ir vide, sociālā un ekonomiskā attīstība, kas tiek balstīta uz septiņiem īpaši svarīgiem šī reģiona ekonomiskajiem sektoriem: enerģētika, lauksaimniecība, mežsaimniecība, rūpniecība, tūrisms, transports un zvejniecība. Teritorijas plānošana un izglītība ir svarīgi papildus sektori šo mērķu sasniegšanai (LR Zemkopības ministrija, bez dat.).

Efektīva dažādu politiku integrācija, ņemot vērā izaicinājumus, ar kuriem pārvaldībai ir jātiek galā, prasa pārvaldībā attīstīt un ieviest jaunas sadarbības pieejas. Sadarbība ir skatāma kā interaktīvs un adaptīvs process, kas spēj pārveidot sociālās attiecības, radot jaunas zināšanas un izpratni starp savstarpējā iedarbībā esošajiem aktoriem, interesēm. Tāpēc sadarbības pieeja ir ne tikai metode komplicēto pārvaldības problēmjaudājumu risināšanai, bet arī sadarbības pārvaldības pieeja sekmē sabiedrības izpratni par pārvaldes darbību, lielāku sabiedrības iesaisti un līdzdalību pārvaldībā, sekmējot efektīvāku pārvaldības procesu norisi un politiku ieviešanu (Fish, Ioris, Watson, 2010).

Latvijas līmenī pirmais ilgtspējīgas attīstības dokuments ir **Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija (LIAS)** līdz 2030. gadam, kas nacionālā līmenī ir hierarhiski augstākais valsts attīstības plānošanas dokuments, kuru ņem vērā izstrādājot vietējā plānošanas līmeņa dokumentus – Ilgtspējīgas attīstības plānu, Attīstības programmu (AP) un Teritorijas plānojumu (TP). Stratēģijas izstrādes procesā tika analizēta pašreizējā situācija Latvijas attīstības būtiskākajās jomās. Rezultātā tika izstrādāti četri attīstības scenāriji, kurus apsprieda piecos reģionālos forumos. Tālāk tika izvirzīti valsts ilgtermiņa attīstības mērķi, prioritātes un

telpiskās attīstības perspektīvas, veicinot pakļauto nozaru un teritoriju attīstības politiku. LIAS ir vērsta uz visiem sabiedrības līmeņiem, domājot par rīcību ilgtermiņā, jo par labklājības līmeni ir atbildīga sabiedrība pati, tāpēc stratēģijā uzsvērts sadarbības un līdzdalības pamatprincips un, lai nodrošinātu sabiedrības līdzdalību, ir jānodrošina „inovatīva pārvaldība”. LIAS nosaka nacionālo vērtību jeb kapitāla pieeju, kura nosaka, ka „Latvijas ilgtspējīgas attīstības kodols ir cilvēka, ekonomiskā, sociālā un dabas, tostarp vietas un telpas, kapitālu produktivitātes kāpināšana” (Latvija 2030, 2010). Liels uzsvars šajā stratēģijā ir likts uz Latvijas dabas bagātībām, kas dod iespēju ilgtermiņā attīstīt „zaļo” ekonomiku un uzturēt starptautiski atpazīstamu „zaļās” valsts tēlu. Būtiski ir tas, ka atsevišķi tiek izdalīta un augsti novērtēta Baltijas jūras piekraste, kā viens no svarīgākajiem ilgtspējības nodrošināšanas elementiem (Latvija 2030, 2010).

Taču pašlaik piekrastes izmantošanā veidojas dažādu interešu konflikti, kas bieži pārsniedz atsevišķu pašvaldību un nozaru kompetenci, bet savukārt valsts politika piekrastes attīstībai nav noteikta, tāpēc LIAS Baltijas jūras un Rīgas līča piekrasti ir noteikusi par nacionālo interešu telpu, kur dabas un kultūras mantojuma saglabāšana jālīdzsvaro ar ekonomiskās attīstības veicināšanu, īstenojot mērķtiecīgu valsts politiku (LR VARAM, 2011).

Lai valsts spētu realizēt savus nospraustos ilgtermiņa mērķus, ir nepieciešama laba **vides pārvaldība**, kas ietver dabas, kultūras mantojuma, ekonomiskās un sociālā sektora līdzsvarotu attīstību.

1.2. Vides pārvaldība un integrēta vides pārvaldība

Vides pārvaldība ir viens no pārvaldības mehānismiem, ko izmanto, lai risinātu ar vidi saistītos jautājumus un stiprināt sadarbību starp visām iesaistītajām mērķgrupām.

Vides zinātnes nozare ir attīstījusies sociālo un dabas zinātņu savstarpējas mijiedarbības rezultātā. Tā pēta cilvēka un dabas vides mijiedarbību, dabas resursu, bioloģiskās un ģenētiskās daudzveidības aizsardzību, ilgtspējīgas līdzāspastāvēšanas iespējamību un cilvēku aizsardzību no to darbības nelabvēlīgām ietekmēm. Vides pārvaldība ir vides zinātnes apakšnozare, kuras galvenais mērķis ir izzināt sabiedrībā noritošo procesu ietekmi uz vidi, tajā ietilpst pētījumi par dabas resursu izmantošanas un dabas vides bioloģiskās un ģenētiskās daudzveidības aizsardzības zinātnisko pamatu un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu (Kļaviņš, Nikodemus, Segliņš u.c., 2008; Latvijas Zinātnes padome, 2009).

Sabiedrības attīstības un pastāvēšanas nodrošināšanai ir ļoti svarīgi rast risinājumus, kas vienlaikus nodrošina cilvēka vajadzības, līdzsvarotu attīstību un vides aizsardzību ar resursu saudzīgu izmantošanu jeb **vides vadību** (Zaļoksnis u.c., 2011). Bakalaura darbā jēdzienu

„vides vadība” autore aizvieto ar jēdzienu „vides pārvaldība”, kam ir daudz plašāka nozīme vides politikas kontekstā.

Literatūrā ir vairāki jēdzieni, kas tiek lietoti saistībā ar vides aizsardzību. Taču vairāk tiek lietoti termini „vides politika” un „vides pārvaldība”. Tālāk tiks apskatīts jēdziens „vides pārvaldība”, kas ietver divus jēdzienus – „vide” un „pārvaldība”. Ar jēdzienu „vide” saprot dabas, sociālo un ekonomisko vidi to savstarpējā saistība un mijiedarbība. Un „vides pārvaldība” nozīmē, kādā veidā īstenojama vides politika, kādi pasākumi jāveic (Kļaviņš, Nikodemus, Segliņš, 2008). No definīcijas izriet, ka vides pārvaldības galvenais mērķis ir ilgtspējīga attīstība, kura tiek panākta ar starpdisciplināro un visaptverošo pieeju.

Par vides pārvaldības attīstības galveno virzītāj spēku tiek uzskatīta 1992.gada Riodežaneiro, Apvienoto Nāciju Organizācijas konference “Par vidi un attīstību”, kurā tika izstrādāti vides politikas attīstības 27 pamatprincipi. ANO Deklarācijā galveno lomu ieņem cilvēks, kurš ir atbildīgs par to, lai tiktu sasniegta ilgtspējīga attīstība. Savukārt deklarācijas 11 princips skaidro vides politikas/pārvaldības nozīmi un tā nosaka, ka „dalībvalstīm jāievieš efektīva vides likumdošana, ka vides standartiem, pārvaldības mērķiem un prioritātēm būtu jāatspoguļojas vides un ilgtspējīgas attīstības kontekstā” (United Nations, 1992). Kā arī principi uzsver tādas vides pārvaldībā dominējošos pamatprincipus, kā integrēta pārvaldība, dažādu līmeņu sadarbība, piesardzības princips, u.tml. Vides pārvaldības kontekstā jāatzīmē deklarācijas desmitais princips, kurš akcentē iedzīvotāju līdzdalības nepieciešamību lēmumu pieņemšanas procesā, līdz ar to ietverot arī nepieciešamību nodrošināt sabiedrības informētību par vides jautājumiem, kas ir ietverts integrētas vides pārvaldības būtībā – mērķgrupu iesaistīšana un sadarbības komunikācija. Kā arī īpaši svarīga ir sabiedrības izglītošana, runājot konkrēti par piekrastes ilgtspējīgu attīstību un pārvaldību, jo piekraste ir sarežģītu sistēmu kopums, kas prasa noteiktu zināšanu kopumu un stratēģisku rīcību.

Vides pārvaldības teorētisko pamatu veido pārvaldības cikla **4P modelis**, kas arī ir atspoguļots vides pārvaldības definīcijā, ko izstrādājis profesors R. Ernšteins, un tā ir „vides pārvaldība ir pēctecīgi cikliska vides problēmsituāciju risinājumu (P1) politikas izstrāde (P2) un to praktiskās realizācijas plānošana (P3), rīcību programmēšana (P4) un konkrētu rīcību vai projektu īstenošana to sistēmiskajā kopveselumā, kas nodrošina dabas un sociālās vides mīļsakarību pārvaldības funkciju piemērošanu valsts un municipālajā, sadzīves un korporatīvajā pārvaldē, ciešā sadarbībā starp visām atbilstošajām sabiedriskajām un profesionālajām interešu grupām”.

RIO deklarācija nosaka, ka vides jautājumi risināmi, atbilstošā pārvaldības līmenī, iesaistot visas nozīmīgās sabiedrības mērķgrupas. Vides pārvaldībā tiek izdalītas 8 galvenās mērķgrupas, tās ir: valsts pārvalde, pašvaldību pārvalde, iedzīvotāji jeb sabiedrība,

uzņēmējdarbība, nevalstiskajās organizācijās, mediji, izglītotāji un zinātnieki, pētnieki un eksperti. Veiksmīgai pārvaldībai nepieciešama visu mērķgrupu sadarbības komunikācija.

Svarīga vides pārvaldībā ir vides informācijas sistēma – dabas, sociālo un inženierzinātņu pētījumu rezultāti, dažāda veida monitorings, statistikas un kadastru dati, to apkopojums. LR Satversme nosaka to, ka „Valsts aizsargā ikviena tiesības dzīvot labvēlīgā vidē, sniedzot ziņas par vides stāvokli un rūpējoties par tās saglabāšanu un uzlabošanu”(Latvijas Republikas Satversme, 1922). Valsts likumdevējs noteicis, ka LVĢMC vides informācijas jomā ir atbildīgā institūcija valsts līmenī, kurai ir jāvēl un jāapstrādā vides informācija, jāveic vides monitorings un jāinformē sabiedrība par vides stāvokli.

Taču Vides aizsardzības likums nosaka to, ka vides informācijas pieprasītājam nav jāpamato nolūks, kādam prasītā informācija ir nepieciešama, informācija jāsniedz jebkuram, kas to vēlas saņemt (Vides aizsardzības likums, 2006).

Vides politikas ieviešanu valstī uzrauga un koordinē vides aizsardzības institūcijas, ar kuru palīdzību tiek sasniegta vēlamās izmaiņas vides aizsardzības jomā. Vides pārvaldību šodien organizē pēc teritoriāli administratīvā iedalījuma, un galvenā institūcija, kas to veic ir Vides ministrija jeb VARAM, kuras padotībā esošās teritoriālās struktūrvienības veic vides politikas tālāku ieviešanu, un tālāk līdz pat pašvaldības līmenim. Lai vides politikas principi tiktu iekļauti citu nozaru politikas dokumentos, tiek izstrādāti vides normatīvie akti, politikas plānošanas dokumentu (konceptiju, programmu, plānu) projekti un sniegti atzinumi par citu institūciju izstrādātajiem projektiem, pārstāvētas valsts intereses starptautiski, kā arī tiek informēta sabiedrība par nozaru politiku un iestāžu darbību (Kļaviņš, Nikodemus, Segliņš, 2008).

Vides jautājumi tiek risināti ļoti daudzās Vides ministrijas pakļautajās instancēs, kā, piemēram, Valsts vides dienests, Vides pārraudzības valsts birojs, Dabas aizsardzības pārvalde, Valsts reģionālās attīstības aģentūra, LVĢMC, u.c. (Kļaviņš, Nikodemus, Segliņš, 2008). Katrai institūcijai ir noteikti darbības mērķi. Līdz ar to pašvaldību līmenī ir strikti noteiktas pašvaldības iespējas un darbība. Pašvaldībām ir jāņem vērā Vides ministrijas un tās pakļautībā esošo institūciju dokumenti, kas ir saistoši konkrētā teritorijā.

Vēl vides pārvaldībā ir svarīga **sabiedrības apziņa jeb vides apziņa**, jo vides problēmu risināšana ir tieši atkarīga no sabiedrības zināšanu līmeņa tieši vides aizsardzības jomā. Vides saziņa un izglītība ir noteicošie sabiedrības apziņas veicinošie līdzekļi. Saziņa ir pastāvīga divpusēja informācijas apmaiņa starp lēmumu pieņēmējiem un sabiedrību kopumā, tā ir svarīgs politiskais līdzeklis, kam ir liela nozīme vides pārvaldības īstenošanā. Vides izglītība veido vides apziņu, ar to tiek saprasta vides un tās problēmu apzināšana un apzinīga attieksme pret vidi, ko sauc arī par ekoloģisku domāšanu.

Vides pārvaldībā svarīga ir arī sektoriālā pieeja, kas ietver vides sektoru apsaimniekošanu, kā arī vispārīga rakstura vides problēmu pārvaldību, kas ietver: dabas resursus, dabas aizsardzību, atkritumu saimniecību, ražošanas procesus un darbības un vispārīga rakstura vides problēmas, kā klimata pārmaiņas, aizsargjoslas u. tml. (Kļaviņš, Nikodemus, Segliņš, 2008).

Ilgtermiņai pilsētu un arī vietējā līmeņa attīstībai ir nepieciešama integrēta pieeja, un stratēģijas nosaka, ka valstu un reģionālajām varas iestādēm ir svarīgi atbalstīt pašvaldības, lai tās nodrošinātu lielākā mērā integrētu pārvaldību vietējā līmenī. Šo pieeju atbalsta arī Padome, un Eiropas Parlaments (European Parliament, 2006).

Integrētā pieeja skata ilgtermiņa stratēģisko vīziju un apvieno dažādus politikas virzienus dažādos administratīvos līmeņos, lai tiktu nodrošināta saskaņotība darbība. Integrētā vides pārvaldība nozīmē arī vadību un pārvaldi, integrētu teritorijas plānošanu, ekonomisko labklājību un konkurētspēju, sociālo integrāciju un vides apsaimniekošanas kompleksu risināšanu, šo visu faktoru savstarpēju mijiedarbību.

Eiropas Komisija 2000. gadā publiskoja paziņojumu par piekrastes zonu integrētu pārvaldību (PZIP) Eiropā. Tam sekoja arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 30. maija ieteikums par PZIP – piekrastes zonas ilgtermiņīgu attīstību stratēģijas īstenošanu visās Eiropas valstīs. Komisija 2007. gadā sagatavoja PZIP novērtējumu, un secināja, ka ES ieteikumam bijusi labvēlīga ietekme. Turpinot Komisija 2007. gada oktobrī publicēja paziņojumu par integrētu Eiropas Savienības jūrniecības politiku. Galu galā 2008. gada jūnijā tika pieņemta pamatdirektīva par jūras vides stratēģiju, kur saskaņā ar šo dokumentu katrai dalībvalstij sadarbībā ar citām dalībvalstīm un kaimiņvalstīm, jāizstrādā stratēģijas attiecībā uz jūras vidi ar mērķi “pastāvīgi nodrošināt jūras vides aizsardzību un saglabāšanu” un “novērst tās stāvokļa pasliktināšanos”, lai vēlākais līdz 2021. gadam panāktu “labu jūras vides ekoloģisko stāvokli” (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, 2009). Arī Eiropas Parlaments 2008. gada novembrī pieņēma īpašu rezolūciju par reģionālās attīstības aspektiem saistībā ar tūrisma ietekmi uz piekrastes reģioniem. Kā arī jāatzīmē kopējās zivsaimniecības politikas ietekme uz piekrastes zonu saimniecisko un sociālo dzīvi.

Līdz ar to var secināt, ka piekrastes zonu dažādās problēmas tiek risinātas, izmantojot daudzus ES līmeņa dokumentus un iniciatīvas, kuru īstenošana ir dalībvalstu un attiecīgo vietējo un reģionālo pašvaldību uzdevums. Tāpēc jebkurai IA politikai jāietver saskaņotas un savstarpēji savietojamas nozaru politikas un pieejas, kas nav viegls uzdevums, jo intereses un problēmas var būt un ir savstarpēji pretrunīgas gan saistībā ar piekrastes sauszemes daļu, gan saistībā ar jūras teritorijām (Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, 2009).

ES izstrādātā stratēģija 2020. gadam noteikusi galveno mērķi, kas ir veicināt izaugsmi un nodarbinātību ES kopumā un katrā ES dalībvalstī atsevišķi. Stratēģijā noteikti 3 galvenie prioritārie virzieni izaugsmei:

- Gudra - uz zināšanām un inovāciju balstītas ekonomikas attīstība;
- Ilgtspējīga - resursu ziņā efektīvākas, videi nekaitīgākas un konkurētspējīgākas ekonomikas veicināšana;
- Integrējoša - tādas ekonomikas veicināšana, kurā ir augsts nodarbinātības līmenis un kas nodrošina sociālo un teritoriālo kohēziju (Ostrovskis, 2006).

Šī stratēģija vērsta uz ekonomiskā un sociālā sektora attīstību, ņemot vērā vides jautājumus, taču cik lielā mērā tiek domāts par visu sektoru mīļsakarībām, par līdzvērtību dabas, sociālā un ekonomiskā sektoru attīstību, jo attīstot un domājot tikai par ekonomisko izaugsmi, rodas būtiskas problēmas dabā un sabiedrībā kopumā.

Viens no pamata dokumentiem, kas attiecas gan uz ilgtspējīgu attīstību, gan uz vispārīgu vides pārvaldības nepieciešamību Latvijā ir **Latvijas Nacionālās attīstības plāns 2007.-2013.gadam**. Plāna mērķis ir sekmēt līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts attīstību un nodrošināt Latvijas konkurētspējas paaugstināšanu citu valstu vidū. Laba dzīves kvalitāte plāna izpratnē tiek sasniegta, ja paralēli ekonomiskajai attīstībai tiek nodrošināta arī atbilstoša vides kvalitāte - tā ir maz piesārņota. Piekrastes mitrāji, mitrie meži, neskartie purvi, kā arī dabiskās, dzīvnieku dzīves vietas uzskatāmas par nacionālajām bagātībām, reizē uzsverot arī vides un cilvēka drošības nodrošināšanas nepieciešamību. Plānā ir izvirzītas trīs prioritātes - sabiedrības izglītošana, vidi saudzējošu un drošu tehnoloģiju izmantošana un nepārtraukta pilnveidošanās. Tātad pirmā prioritāte ir izglītoti un radoši cilvēki, kur svarīga ir ne tikai profesionālā izglītība, bet arī mūžizglītība. Otrā ir uzņēmumu tehnoloģiskā izcilība un elastība, kur nozīmīgu vietu ieņem nepieciešamība nodrošināt dabas un enerģētisko resursu ilgtspējīgu un efektīvu izmantošanu, arī sabiedrības attieksme, kas var veicināt dabas resursu racionālu un ilgtspējīgu izmantošanu un atjaunošanu, kā arī samazināt slodzi uz dabu. Trešā prioritāte ir zinātnes un pētniecības attīstība (LR RAPLM, 2006).

Vēl svarīgs plānošanas dokuments, kurš jau konkrētāk attiecas uz vides pārvaldību, ir **Vides politikas pamatnostādnes 2009. – 2015.gadam**. Pamatnostādņu virsmērķis ir nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot tīrā un sakārtotā vidē, nodrošinot vides kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, kā arī sabiedrības līdzdalību lēmumu pieņemšanā un vispārēju sabiedrības informētību par vides jautājumiem. Šajā dokumentā ir izdalīti pieci vides sektori, kuru ietvaros ir organizēta pārvaldība – gaiss, ūdens, zeme, daba un klimats (Vides ministrija, 2009).

Latvijā pašvaldību autonomās funkcijas nosaka likums „Par pašvaldībām” 15.pants. Kas paredz, pašvaldība vietējiem iedzīvotājiem nodrošina iespējas saņemt visa veida komunālos

pakalpojumus, nodrošina administratīvās teritorijas labiekārtošanu, piemēram, atkritumu, notekūdeņu apsaimniekošana u.tml. Tātad vistiešākajā mērā tiek īstenota vides pārvaldība. Pašvaldībai jānodrošina izglītošanās, veselības aprūpes un sociālo palīdzību saņemšanas iespējas, jāveicina ekonomiskā attīstība, jāregulē komercdarbība. Pašvaldība ar TP palīdzību nosaka zemes izmantošanas un apbūves kārtību, piedalās civilās aizsardzības pasākumu nodrošināšanā u. tml. Turklāt 12. pants atļauj pašvaldībām brīvprātīgi realizēt savas iniciatīvas ikvienā jautājumā, lai uzlabotu vietējo iedzīvotāju labklājību (Likums par pašvaldībām, 1994).

Kā jau tika minēts viens no pamatdokumentiem, uz kā pašvaldība balsta savu darbu un realizē vides aizsardzības un vides pārvaldības funkcijas, ir **teritorijas plānojums** (TP). Pašvaldība tajā paredz gan pašreizējo, gan plānoto teritorijas izmantošanu, kā arī izmantošanas ierobežojumus ar ilgtermiņa perspektīvu. Tajā atspoguļota informācija par teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, būvniecībai nelabvēlīgajām teritorijām, par īpaši aizsargājamajām dabas teritorijām, infrastruktūru, kā arī par rūpnieciskās ražošanas teritorijām, kas rada paaugstinātu piesārņojumu vidē un ir kaitīgas videi un cilvēkiem, par aizsargjoslām (jāņem vērā aizsargjoslu likums), civilās aizsardzības objektiem, riska un plūdu riska teritorijām (Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi, 2009). Tātad TP ir dokuments, ar kuru pašvaldība strādā un saskaņo savas ikdienas darbības un plānus.

Vides pārvaldībā viens no pamatprincipiem ir sadarbības pārvaldības princips. Bakalaura darba izstrādāšanā tiek pielietots sadarbības pārvaldības modelis, kas sastāv no piecām komponentēm: vertikālās un horizontālās integrācijas sadarbības attīstības, kas tiks apskatīts caur dokumentu analīzi; pārvaldības iekšējo un ārējo mērķgrupu savstarpējas sadarbības attīstības, kas tiks apskatīts veicot socioloģisko pētījumu; pārvaldības instrumentu sadarbības attīstības, kas tiks aplūkots caur valsts līmeņa un konkrēti Engures novada normatīvo dokumentiem vides jautājumos; pārvaldības prakses novērtējuma jeb indikatoru sadarbības attīstības, kas tiks skatīts uz Saulkrastu novada izstrādātās indikatoru sistēmas, kā labs prakses piemērs Latvijā, un sadarbības pārvaldības komunikācijas attīstības, kas arī tiks aplūkota caur socioloģisko pētījumu (Ernšteins, 2008).

2. PIEKRSTES VIDES PĀRVALDĪBAS PRAKSE

2.1. Prakses piemēri pasaulē

2006. gadā tika izstrādātas „Ilgtspējīgas attīstības politika un vadlīnijas” dokuments, kura mērķis ir ekonomisko un sociālo atšķirību mazināšana Eiropas ekonomiskajā zonā (EEZ), kas ir ļoti būtisks aspekts ilgtspējīgas attīstības veicināšanā. Šajā projektā tika izvēlētas trīs donorvalstis (Islande, Lihtenšteina un Norvēģija), kas nosaka, ka ilgtspējīgai attīstībai ir jāpiešķir fundamentāla nozīme. Šī ilgtspējīgas attīstības politiku veidota kā papildinājums citu dalībnieku, it sevišķi ES, citu starptautisko organizāciju, donorvalstu, saņēmējvalstu un nevalstisko organizāciju stratēģijām ar līdzīgiem mērķiem. Šī politika ir izstrādāta, balstoties uz EEZ grantu juridisko ietvaru, apvienojot vairāku minēto organizāciju sniegto ieguldījumu. Šī projekta virsmērķis bija sniegt praktiskus ieteikumus, kā veiktās aktivitātes var veicināt ilgtspējīgu attīstību. Papildus tam tika sniegta pretendentiem labāka izpratne par būtiskākajiem jautājumiem saistītiem ar horizontālajām prioritātēm. Šie dokumenti kopā parāda, kā izvērtējot projektu pieteikumu atbilstību un piemērotību, jāvērtē ilgtspējīgas attīstības un horizontālo prioritāšu aspekti (Ilgtspējīgas attīstības politika un vadlīnijas, 2006). Šāds piemērs parāda to, kādai jābūt saiknei, komunikācijai un sadarbībai starptautiskā mērogā, lai tiktu veicināta kompleksa ilgtspējīgas attīstības veicināšana.

Piekrastes vides pārvaldībā svarīgi ir tiesiskie regulējumi, lai tie būtu pēc iespējas veiksmīgi ir nepieciešama citu piekrastes valstu, pilsētu un pašvaldību pieredze, lai rezultāts būtu maksimāli efektīvs. Tālā tiks apskatīti būtiski piekrastē esošu valstu veiksmīgie risinājumi vides politikas īstenošanā.

Zviedrijā, jaunā pilsētas rajonā, kas atrodas Stokholmas ostas teritorijā, pašlaik tiek būvēta „Stokholmas Karaliskā Jūrasosta”, lai tiktu apmierinātas prasības nākotnes klimata pārmaiņu. Tā jau ir virzība uz ilgtspējīgu pilsētvides dizainu, kur tiek izstrādātas, izmantotas un iesniegtas inovatīvas vides tehnoloģijas un radoši risinājumi. Kā arī šajā ostā tiks aizstāts esošais naftas termināls, kas radīs jaunas dzīves un darba vietas. Stokholma ir ieguvusi Eiropas Zaļās Galvaspilsētas nosaukumu, jo tajā ir augstākā līmeņa vides standarti, tā ir apņēmusies īstenot vērīnīgus mērķus turpmākai vides kvalitātes uzlabošanai un virzību uz ilgtspējīgu attīstību. Tas ir labs piemērs citām piekrastes, ostas pārvaldībām, lai iedvesmotos labākas nākotnes veidošanai (European Commission, 2011).

Vēl viens labs piemērs no Zviedrijas. Ekonomiski nozīmīgas tūrisma teritorijas Zviedrijas dienvidu daļā apdraud piekrastes zonas, veicinot eroziju. Kā arī šīs piekrastes zonas

ir vērtīgas arheoloģisko izrakumu dēļ. Tāpēc *Ystad* pilsētas pašvaldībai ir svarīgi novērst krasta eroziju un saglabāt tūrisma ekonomiku. Ņemot vērā to, ka pilsētas robežās atrodas Natura2000 teritorijas, tad pašvaldība ieguva papildu finansējumu, lai apsaimniekotu piekrasti un veidotu tās pieejamību drošāku un vieglāk sasniedzamu. Tādējādi, tika izstrādāti un ieviesti praksē piekrastes infrastruktūras elementi, piemēram, koka laipas, speciālas pastaigu takas, labiekārtotas atpūtas vietas utt. Veiktais projekts pierādīja to, ka veicot infrastruktūras ierīkošanu vai uzlabošanu, tiek mazināta antropogēnā ietekme uz augstvērtīgiem piekrastes biotopiem, kā arī paauga tūrisma interese par Natura2000 teritoriju, tādējādi vēl vairāk palielinot pilsētas budžetu ar ienākumiem no tūrisma sfēras, neapdraudot dabas vidi (Schernewski, Knotz, 2005).

Vācijā ļoti aktīvi noris pasākumi bioloģiski augstvērtīgās teritorijās ar mērķi izprast dabas aizsardzību un lai piesaistītu tūristus, tajā pašā laikā ar noteikumu, ka organizēšana ir ilgtspējīgā veidā. Tādējādi viens no šādiem pasākumiem tika veidots *Darß* Nacionālā parka teritorijā, un tas tika plānots kā reģionālais pasākums ar ilgtspējīgu ietekmi, kas veicina informācijas apriti (komunikāciju) vides aizsardzībā, celtnu ilgtspējīgas attīstības vērtības un kvalitatīva tūrisma attīstību, kas piesaistītu papildu tūristus teritorijā. Nacionālā parka centrs *Darßer Arche* paredz vides izglītību skolēniem, tūristiem, ģimenēm un vietējiem iedzīvotājiem. Pirmais organizētais sporta pasākums bija ļoti veiksmīgs, un tika izpildīti iepriekš plānotie mērķi - piesaistīt tūristus un sniegt zināšanas par dabas vērtībām un dabas aizsardzību. Tajā pašā laikā, *Darß-maratons* ir kļuvis par regulāru notikumu, tādējādi sniedz zināšanas un iesaista aizvien vairāk interesentu vides aizsardzībā un ilgtspējīgā attīstībā. (Schernewski, Knotz 2005). Šis ir labs piemērs, kā apvienot vides jautājumus ar sportiskām aktivitātēm visas sabiedrības līmenī.

Lielbritānijas piemērs sadarbības mehānismam starp dažādiem plānošanas līmeņiem, risinot piekrastes pārvaldības jautājumu attīstību un risināšanu. Esošā situācijā rāda, ka sadarbība starp ministriju un vietējo pārvaldības līmeni ir izveidota tā, ka centrālās vadības departaments uzdod lēmuma pieņemšanas pilnvaras vietējam pārvaldības līmenim. Lielbritānijas piemērā tiek aprakstīts, kā var sadalīt atbildību starp valsts institūcijām un pašvaldības institūcijām, tā veicinot sadarbību gan starp ieinteresētajām sabiedrības mērķgrupām, gan starp iestādēm, kā arī veicināt efektīvāku lēmuma pieņemšanu un pakalpojumu sniegšanu. Pašvaldība atbalsta, ka attīstības jautājumi ir jārisina vietējās kopienas kontekstā, kas nav obligāti jā dara ministrijām, kuras nespēj, kādas konkrētas teritorijas attīstībai, iesaistīt visas mērķgrupas, bet obligāts nosacījums vietējam pārvaldības līmenim ir iesaistīt sabiedrību. Projekta rezultātā daļa ministrijas funkciju tika nodotas pašvaldību rīcībā, kas veicināja caurskatāmības un līdzdalības principu, iesaistot vietējos

iedzīvotājus lēmuma pieņemšanas procesā. Līdz ar to palielinājās efektivitāte, samazinājās izmaksas un pilnveidoja izpildes vadības sistēmas, kam ir svarīgākā nozīme teritorijas veiksmīgai attīstībai (Office of Public Management, 2005).

Tā kā pēdējo gadu desmitā salīdzinoši aktīvi daudzas pasaules valstis iesaistās piekrastes dabas resursu aizsargāšanā un tās ilgtspējības nodrošināšanā, tad pastāv salīdzinoši daudz plānošanas dokumentu, kas nosaka šo darbību attīstību nākotnē, lai nodrošinātu to turpmākajām paaudzēm. Projekts "Our coast", kura mērķis ir nodrošināt informācijas plūsmas un veidot bāzes principus, atbalsta IPZP Eiropas piejūras teritorijas. Galvenokārt, projekts tiek veikts, lai apkopotu labākās IPZP prakses, un, palīdzētu citām valstīm atrisināt ieilgušās problēmas piekrastes pārvaldībā un virzītu tās pretī ilgtspējīgai attīstībai. Projektā kopumā tiek apkopotas 350 dažādu Eiropas valstu pieredzes, kuras ietver plaša spektra IPZP aspektus, kuri tiek pielietoti integrētas pieejas skatījumā piekrastes teritorijā (European Commission - DG Environment, 2011). Tāpēc ļoti svarīga ir starpvalstu pieredzes un prakses apmaiņa, kas sekmē veiksmīgāk realizēt dažādus procesus piekrastes teritorijā un valstī kopumā.

2.2. Prakse Latvijā

1994.gadā Eiropā norisinājās ilgtspējīgu pilsētu un ciemu kampaņa. Tās ietvaros tika izstrādāta Olborgas harta, kas kļuva par virzošo spēku pašvaldību vides politikas plānošanas veicināšanā un nepieciešamā politiskā atbalsta nodrošināšanā. Ar starptautisko finansējumu, tika veicinātas aktivitātes kapacitātes veidošanai, izstrādāta metodika latviešu valodā, liela motivācija un interese parādījās no vides speciālistu puses, kā arī piesardzīga līdzdalība no pašvaldību administrācijas, kā arī interese no iedzīvotājiem un nevalstisko organizāciju pieauga. Raksturīgi piemēri ir pilotprojekts „*Local Agenda 21* un vietējā vides pārvalde Latvijā”, kuras ietvaros tika iesaistītas piecas pašvaldības – Cēsis, Jūrmala, Rēzekne, Talsi un Rūjiena. Pilotprojekta ietvaros notika pašvaldības administrācijas darbinieku un NVO pārstāvju apmācība, ar plašu sabiedrības līdzdalību tika identificētas svarīgākās ilgtspējīgas attīstības jomas.

LIFE programma ir vienīgā ES finanšu līdzdalība, kas pilnībā veltīta tikai vides politikai un tās īstenošanai. *LIFE* finansē jaunievedumus, kas dod konkrētus rezultātus un ievieš vides aizsardzības prasības ekonomikā, sociālajā jomā, kultūras dzīvē, kā arī jebkura veida zemes lietošanā (ES *LIFE* – Vide programmas līdzfinansēts projekts, 2004; *Life* projekts, 2010). ES „*Life*” programmas finansētais projekts „Līvu zaļā piekraste” 21”, kura mērķis ir veicināt ilgtspējīgu attīstību Ziemeļkurzemē, radot priekšnoteikumus dažāda veida negatīvas ietekmes un tuvredzīgas saimniekošanas mazināšanai un novēršanai. Tas attiecas ne tikai uz novada dabas vidi, bet arī uz sociālo vidi, ekonomiku, kultūru un citām savstarpēji cieši saistītām mūsu dzīves

jomām. Tās ietvaros Ziemeļkurzemes pašvaldībās tika īstenotas daudzveidīgas aktivitātes, tika demonstrētas vides tehnoloģijas, kā arī tika izveidots *Agenda 21* centrs plānošanas, ieviešanas un uzraudzības sistēmas attīstībai Ziemeļkurzemes piekrastē. Dažādie projekti bija svarīgs ieguldījums LA 21 procesu attīstībā, netieši arī vides politikas metodikas nodrošinājuma izstrādē un vispārējas apziņas sekmēšanai Latvijā. (Lagzdīņš, Ernšteins, 2009; ES LIFE – Vide programmas līdzfinansēts projekts, 2004).

Latvijas mērogā kā labs prakses piemērs ir Salacgrīvas novads, kas pieņēmis Salacgrīvas novada klimata pārmaiņu adaptācijas stratēģiju, kā arī vienīgais novads Latvijā, kas izstrādājis „Zaļā” novada deklarāciju. Tā ir piekrastes pašvaldība ar līdzīgām problēmām kā krastu erozija, biežajām vētrām u.tml. Šīs stratēģijas ietvaros ir izdalīts atsevišķs politikas rīcības virziens – klimata pārmaiņu adaptācijas pasākumu īstenošana, kur kā apakšvirzieni ir noteikti tieši sabiedrības informēšana, līdzdalības apziņas celšana un izglītība, kā arī gatavība krīzes situācijām. (Salacgrīvas novada dome, 2011,2012). Šis dokuments ir kā labs piemērs pārējām Latvijas piekrastes pašvaldībām.

Runājot par Latvijas ūdeņiem, vides pētnieki ir apvienojušies Valsts pētījumu programmas „Klimata maiņas ietekme uz Latvijas ūdeņu vidi” ietvaros (KALME), kuru mērķis ir noskaidrot klimata maiņa ietekmes un izstrādāt zinātniski pamatotus ieteikumus adaptācijai un seku mazināšanai. Šai programmai ir izstrādātas vairākas darba paketes. Piemēram, starp hidroloģiskā režīma, barības vielas aprites un jūras ekosistēmas pētījumiem, programmas ietvaros tiek apskatīti arī krasta procesi ar gala rezultātā iegūtām ģeoloģisko izmaiņu un paaugstināta krasta erozijas riska zonu kartēm, adaptācijas principu ievērošanu plānošanas dokumentu izstrādē, kā arī sadarbības un sabiedrības izglītošanas veicināšanu ar informatīvo materiālu un plašsaziņas līdzekļu palīdzību (KALME VPP, [Bez dat.]).

Saulkrastu novadā ilgtermiņa attīstības stratēģijas kontroles centrālais instruments ir **ilgtspējīgas attīstības indikatoru sistēma**, kas ir vienīgā izstrādātā indikatoru sistēma piekrastes ilgtspējas novērtēšanai Latvijā. Indikatoru sistēmas funkcionēšanu nodrošina rokasgrāmata, kurā ietilpst:

- indikatoru saraksts ar paskaidrojumiem par mērāmiem parametriem,
- visu indikatoru datu ieguves un aprēķina metodikas, prasības indikatoru darba un publiskajiem ziņojumiem (indikatoru passes),
- prasības ilgtspējības pārskatam (Saulkrastu novada dome, 2013)

Indikatoru saraksts sastāv no 24 indikatoriem un 56 mērāmiem faktoriem. Indikatori tiek dalīti dabas, sociālajos un ekonomiskajos sektoros (indikatoru sarakstu skatīt 2.2.1. tabulā).

Indikatoru sistēma piekrastes ilgtspējas novērtēšanai Saulkrastu novadā (J. Kauliņš, 2011;
Saulkrastu novada dome, 2013)

Zaļais karkass, bioloģiskā daudzveidība	Atbalsts kultūrvidei
Potenciālās slodzes uz vidi un komunālie dienesti	Uzņēmējdarbība un nodarbinātība
Gaisa kvalitāte un klimata izmaiņas faktori	Sociālā nodrošināšana un drošība
Virsmas ūdeņu kvalitāte	Izglītības sistēmas raksturojums
Zemes izmantošanas veidi	Sadzīves apstākļu kvalitāte
Dabas riski	Aktivitātes vides sakopšanā
Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji	Sabiedrības informēšana par vides notikumiem
Pašvaldības budžets	Nevalstiskā sektora aktivitātes
Satiksmes ceļi	Iedzīvotāju skaits
Skultes ostas attīstība	Teritorijas attīstības indekss
Tūrisma raksturojumi	Teritorijas pievilcības indekss
Veselības aprūpes raksturojumi	Iedzīvotāju viedokļi

Šī indikatoru sistēma ir labs piemērs, ko vajadzētu ņemt vērā un izmantot arī citām pašvaldībām īpaši piekrastes pašvaldībām. „Pašvaldības izstrādājot indikatoru sistēmas var iegūt aptverošu un sakārtotu informāciju par savā teritorijā notiekošajiem attīstības un ilgtspējības procesiem, uzskatāmu salīdzinājumu ar saviem kaimiņiem un konkurentiem, efektīvu instrumentu, kas ļauj novērtēt plānošanas dokumentu darbības un izpildes sekmīgumu, prognožu instrumentu tālāko rīcību plānošanai, spēcīgu argumentu līdzfinansējuma saņemšanai infrastruktūras attīstības projektos, informāciju par iedzīvotāju viedokļiem un to izmaiņām” (Kauliņš, 2011). Taču šādu sistēmu izstrādāšana pašvaldībās notiek reti, tā nav obligāta, ar likumu noteikta, tāpēc pašvaldības uzskata, ka to izveide nav nepieciešama, vai arī trūkst faktori, kas veicinātu šādu rīcību.

Ventspils pašvaldībā vides jautājumi tiek risināti jau kopš deviņdesmitajiem gadiem., ko noteikusi neapmierinošā vides kvalitāte un atsevišķu uzņēmumu bīstamība. Sākotnēji tās bijušas ar infrastruktūras nepilnībām saistītās vides jomas, kas vistiešāk skārušas iedzīvotājus. Šobrīd šīs problēmas ir radušas risinājumus un joprojām, pateicoties veiksmīgai ES fondu līdzekļu piesaistei, turpina darbu pie iedzīvotāju dzīves un vides kvalitātes uzlabošanas (Kuršinska, Zilniece, Ernšteins, 2008). Kā arī pēdējos gados Ventspilī ir veikts ievērojams darbs pie pilsētas labiekārtošanas un apstādījumu veidošanas, krasta kāpu aizsargjoslās –

krasta kāpu nostiprināšanas darbi. Veidojot apstādījumus, ir maksimāli ņemti vērā piekrastes teritorijas dabīgie faktori.

Zilā Karoga programma ir viena no piecām globālā Vides izglītības fonda (FEE International) programmām. Tā balstās uz 29 stingriem kritērijiem ūdens kvalitātes, vides pārvaldes, vides informācijas un izglītības, kā arī labiekārtojuma un servisa jomās. Latvijā no Baltijas valstīm pagājušā gadā bija vislielākais „Zilo karogu” pludmaļu skaits (11 pludmales). Šogad tiek atvērtas vēl divas, kopā jau 13 „Zilo karogu” pludmales, kas ir veiksmīgs un starptautiski atzīts piekrastes teritorijas attīstības rādītājs, ar ko Latvija var lepoties (Vides izglītības fonds, bez dat.).

VASAB, kas ir 11 Baltijas jūras reģiona valstu starpvaldību sadarbība telpiskās plānošanas un attīstības jautājumos, kuras vadībā ir iesaistīti 11 atbildīgie ministri un Krievijas reģionu un Vācijas zemju atbildīgās amatpersonas, ietvaros ir izstrādāta Baltijas jūras reģiona teritorijas attīstības ilgtermiņa perspektīva, kas nosaka reģiona nākotnes attīstības redzējumu līdz 2030.gadam. Viens no VASAB darbības virzieniem ir integrēta piekrastes zonas apsaimniekošanas un jūras izmantošanas plānošana. VASAB izstrādātajos dokumentos uzsvērts, ka turpmākajā jūras plānošanas procesā ir jāiesaista dažādas sabiedrības un interešu grupas. Tā kā pašlaik pieredze jūras teritoriju plānošanā ir neliela, jo pārsvarā tiek gūta atsevišķu pilotprojektu ietvaros, VASAB iesaka izmantot sauszemes teritoriju plānošanas pieredzi, kā arī principus, kas izriet no IPZP rekomendācijas (LR RAPLAM, 2010)

Jāpiemin ir arī Engures ezera dabas parks, kuram pirmajam tika izstrādāts dabas aizsardzības plāns, kas veiksmīgi ir realizēts, nodrošinot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu (Latvijas dabas fonds, bez dat.).

Lai tiktu veicināta sadarbība un kopīga rīcība, Latvijas piekrastes kāpu saglabāšanā un aizsardzībā, Latvijas Zaļā kustība, Latvijas Koalīcija par tīru Baltiju un VIF „Par sakoptu Latviju” ir noslēgušas sadarbības memorandu un kopš 2007.gadu vieno visas ieinteresētās puses kopīgā kampaņā „Saglabāsim Latvijas Kāpas”. Galvenais mērķis ir informēt un izglīt sabiedrību par kāpu joslas saglabāšanas nepieciešamību, vienlaikus veicot arī sabiedrisko kontroli Vides aizsardzības likuma ietvaros, kā arī piesaistīt sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu uzmanību kāpu joslas degradācijas problēmām un nodrošināt sabiedrības aktīvu līdzdalību piekrastes kāpu saglabāšanā un aizsardzībā (Vides Izglītības Fonds, 2009).

Dažādi projekti, kas veicina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu piekrastē, kā piemēram „Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā” projekts, ko realizēja LU Bioloģijas fakultāte. Un tā mērķis bija apzināt piekrastes biotopus, realizēt praktiskos pasākumus un informēt sabiedrību (LU Bioloģijas fakultāte, 2007).

Saistībā ar piekrasti un ilgtspējīgu attīstību noteikti ir jāmin klimata pārmaiņu izraisītās ietekmes un sekas, kurām vēl joprojām ir nenoteiktības raksturs, it īpaši tas attiecas uz jūras līmeņa celšanos. Šajā sakarā *Agenda 21* min adaptācijas pieejas nepieciešamību un nepārtrauktu informācijas vākšanu, publicēšanu un apmaiņu dažādos sadarbības līmeņos. Latvijā Salacgrīvas novads ir izstrādājis klimata pārmaiņu adaptācijas stratēģiju, kuras mērķis ir pašvaldības līmenī piemēroties cilvēku darbības izraisītajām globālajām klimata pārmaiņu ietekmēm, kā arī iespēju robežas samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un palielināt piesaisti (Salacgrīvas novada dome, 2011).

Labs prakses piemērs ir atrodas arī pētāmajā teritorijā – Engurē. Dokuments, kura nosaukums ir „Integrētais piekrastes zonas apsaimniekošanas plāns Engures/Ķemeru teritorijai”, ko izstrādāja HELCOM 2000. gadā, ir vienīgais šāda veida dokuments Latvijā. Kritērijs, kāpēc tika izvēlēta tieši Engures teritorija ir tas, ka šī apvidus augstās bioloģiskās un kulturālās vērtības ir gan starptautiski, gan reģionāli nozīmīga, kā arī šajā zonā vērojamas tipiskas apsaimniekošanas problēmas. Galvenie šī dokumenta realizācijas mērķi bija uzturēt vērtīgo biotopu – daļēji dabisko pļavu, ezeru ekosistēmu, mežu un kāpu bioloģisko daudzveidību; veicināt mežsaimniecības, lauksaimniecības, enerģijas un citu sektoru ilgtspējīgu attīstību, kas balstīta uz dabas resursu efektīvu izmantošanu; integrēt dažādus sociālekonomiskos, dabas aizsardzības un administratīvos sektorus. Šim dokumentam bija ieteikuma raksturs, par darbībām, kas veicamas dabas resursu saglabāšanai un ilgtspējīgai attīstībai.

3. INTEGRĒTĀ PIEKRASTES VIDES PĀRVALDĪBA

Piekraste pamatnostādņu izpratnē ir „Baltijas jūras un sauszemes saskares josla, kurā norit jūras krasta ģeoloģiskie procesi (erozija un akumulācija), ir savdabīga jūras un krasta ainava, ko veido pludmale, stāvkrasti, upju grīvas, Randu pļavas, kāpas, lagūnu ezeri, bākas, moli, ostas, ostu pilsētas, ciemi un viensētas, kur dzīvesveids (zveja jūrā, zivju apstrāde, jūraszāļu vākšana) un kultūras mantojums (apbūve, dialekti, tradīcijas u.c.) atšķiras no iekšzemes” (PTAP, 2011).

Aizsargjoslas likuma 36.pants piekraste aizsargjoslu definēt kā: „1) krasta kāpu aizsargjoslu, kuras platums ir atkarīgs no kāpu zonas platuma, bet nav mazāks par 300 metriem sauszemes virzienā, skaitot no vietas, kur sākas dabiskā sauszemes veģetācija, izņemot šādus gadījumus:

- ja pilsētās ir apstiprināts vietējās pašvaldības teritorijas plānojums, krasta kāpu aizsargjoslas platums tajās nav mazāks par 150 metriem, obligāti iekļaujot tajā īpaši aizsargājamus biotopus,
- ja ciemu robežas ir apstiprinātas šā likuma 67.pantā paredzētajā kārtībā un noteiktas vietējās pašvaldības teritorijas plānojumā, krasta kāpu aizsargjoslas platums šajos ciemos nav mazāks par 150 metriem, obligāti iekļaujot tajā īpaši aizsargājamus biotopus un ņemot vērā vēsturisko apdzīvojumā struktūru;

2) jūras aizsargjosla, kas aptver pludmalī un zemūdens šelfa daļu no vienlaidu dabiskās sauszemes veģetācijas sākuma līdz 10 metru izobatai;

3) ierobežotas saimnieciskās darbības josla līdz 5 kilometru platumā, kas tiek noteikta, ņemot vērā dabiskos apstākļus”. Piekrastes aizsargjoslas sastāvā ietilpst, pirmkārt, krastu kāpu aizsargjosla, otrkārt, jūras aizsargjosla un, treškārt ierobežotas saimnieciskās darbības josla. (Aizsargjoslu likums, 1997).

Ievērojot starptautiskās saistības, īpašuma tiesību aprobežojumi piekrastes aizsargjoslā pastāv ne tikai Latvijā, bet arī citās Baltijas jūras valstīs. Dažās Eiropas valstīs piekrastes aizsardzībai ir ļoti senas tradīcijas, citās valstīs 1980. — 1990. gadā noteikti būvniecības ierobežojumi, labojot pagātnes kļūdas. Kopēja iezīme visās šajās valstīs ir tā, ka piekrastes aizsargjosla sastāv no divām daļām. Šaurākā daļa parasti ir noteikta metros no krasta līnijas sauszemes un jūras virzienā. Tās mērķis ir nodrošināt sabiedrībai brīvu pārvietošanos gar jūras krastu un ainavas vērtību aizsardzību (Čepāne, Meiere, 2004).

Pēc *Coastal Guide* mājaslapas informācijas piekrasti Latvijas teritorijā definē kā 300 metru aizsargjoslu arī 300 metrus jūras virzienā un 5-7 km joslu ar ierobežotu saimniecisko darbību (Eeltink, Pickaver, 2002).

Piekraste pēc BVF informācijas ir zona, kurā notiek mijiedarbība starp divām atšķirīgām vidēm: krastu un jūru. Tā ir ļoti dinamiska zona, kurā vienlaikus norit gan esošo veidojumu noārdīšanās, gan atjaunošanās. Galvenie spēki, kas veicina šo mijiedarbību, ir vējš, viļņu darbība, kā arī upju ieskaloto un zemūdens straumju nesto sanešu plūsma. Tāpat liela nozīme ir krasta līnijas konfigurācijai, jūras dibena raksturam un nogulumu tipam. Visu šo faktoru kombinācija nosaka, kāds būs konkrētās piekrastes posma dominējošais process (Baltijas Vides Forums, 2009).

Eiropas Komisija integrētu piekrastes zonas pārvaldību ir nodefinējusi kā nepārtrauktu procesu ar mērķi īstenot praksē piekrastes ilgtspējīgu attīstību un dabas aizsardzību un uzturēt to bioloģisko daudzveidību. IPZP caur efektīvāku pārvaldību uzlabo aktivitāšu īstenošanu piekrastes zonā, uzlabojot piekrastes vides fizisko stāvokli un ilgtspējīgas attīstības līmeni. (European Commission - DG Environment, 2011).

„Piekrastes zonas integrētā apsaimniekošana ir integrēta, sabiedrību iesaistoša telpiska pieeja, kas nepieciešama, lai Eiropas piekrastes joslas apsaimniekošana jeb pārvaldība būtu ekoloģiski un ekonomiski ilgtspējīga, kā arī sociāli taisnīga un integrēta. Tā cenšas atrisināt konfliktus attiecībā sabiedrības prasībām pēc produktiem un pakalpojumiem, ņemot vērā pašreizējās un nākotnes sabiedrības intereses. Tās pamatmērķi ir stiprināt nozaru pārvaldību uzlabojot apmācību, likumdošanu un personāla sastāvu, aizsargāt piekrastes ekosistēmu bioloģisko daudzveidību aizkavējot biotopu iznīcināšanu, piesārņošanu un to resursu pārlietu ekspluatāciju un veicināt piekrastes resursu racionālu attīstību un ilgtspējīgu izmantošanu” (COMMIN, bez dat.). Tā ļoti vispusīgi parāda vides pārvaldības visu dimensiju nozīmi un uzsvāru uz ilgtspējīgas attīstības veicināšanu.

Šī piekrastes pārvaldības pieeja aptver visu piekrastes zonu kopveselumā, kur netiek atdalīts neviens aspektu, skatot visas problēmas kā saistītu sistēmu, izrietošas vienu no otras. Līdz ar to, IPZP ietver arī visu mērķgrupu līdzdalību un visu iesaistīto vides sektoru sadarbību, lai labāk iespējams risināt jutīgās piekrastes teritorijas problēmas. Līdz ar to pēdējos gados ar vien vairāk tiek finansēti projekti, ar mērķi nodrošināt kvalitatīvu vides informāciju par piekrastes pārvaldības pieredzi ES dalībvalstu starpā. Tāpēc pastāv vajadzība pēc pastāvīgas attīstības šajā zonā.

Daudzu Eiropas piekrastes teritoriju galvenās problēmas raksturojas tieši ar nepietiekamu vides sektoru sadarbību, kā rezultātā rodas dabas, ekonomisko un kultūras resursu noplicinājums, turklāt pastāv nopietns drauds klimata pārmaiņu sekām piekrastes teritorijās. Viena no vides pārvaldības pieejām, kas nodrošina ilgtspējīgas attīstības pamatnosacījumus piejūras biotopiem ir integrētā pieeja.

Uz piekrasti ir vērsta EK Rekomendācijas integrētas piekrastes zonas pārvaldības ieviešanai Eiropā. Problēmas apkopo tipiskas Eiropas piekrastes pārvaldības problēmas, kas lielā mērā ir attiecināmas arī uz Latvijas situāciju, proti:

- „Piekrastes pārvaldībā trūkst stratēģiskas vīzijas;
- Pārvaldība balstās uz ierobežotu izpratni par piekrastes procesiem un dinamiku;
- Zinātniskiem pētījumiem un datu vākšanai nav bijusi saikne ar gala lietotājiem;
- Nepietiekama ieinteresēto pušu iesaistīšana piekrastes problēmu formulēšanā un risinājumu ieviešanā;
- Nepietiekami izstrādātas un nekoordinētas sektoriālās politikas un normatīvā bāze, kas bieži vien ir pretrunā ar piekrastes ilgtermiņa IA interesēm;
- Neelastīga un birokrātiska sistēma, koordinācijas trūkums starp attiecīgajām administratīvajām struktūrām;
- Nepietiekams vietējais radošais potenciāls un adaptēšanās spējas;
- Nepietiekami resursi vietējām iniciatīvām piekrastes ilgtspējīgas pārvaldības jomā un augstāko administratīvo līmeņu politiskā atbalsta trūkums” (Lagzdiņa, Benders u.c., 2010).

Piekrastes integrēta pārvaldība, kas konceptuāli ir zināma, praksē neefektīvi tiek pielietota. Kā iemeslu tam var uzskatīt to, ka piekraste kā jēdziens netiek viennozīmīgi skaidrots. Līdz ar to piekrastes pašvaldību līmenī nav izpratnes par piekrastes jautājumiem. Un problēmas būtība saglabājas valsts līmenī, jo piekrastes zona pieder valstij, un pašvaldībām ir ierobežotas iespējas piekrastes apsaimniekošanā un attīstībā, tāpēc arī piekrastes integrētā pārvaldība piekrastes pašvaldībās nav realizējama.

Nacionālā vides politikas plānā, kurš tika izstrādāts 2004. – 2008. gadam. Kā vienas no būtiskākajām jomām tika minētas: Latvijas lielā ekosistēmu un to dabisko struktūru, kā arī vietējo savvaļas sugu, lauksaimniecības augu un dzīvnieku šķirņu daudzveidība. Šīs daudzveidības saglabāšana ir nepieciešama ne tikai veselīgas dzīves vides un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai Latvijā, bet arī starptautisko saistību izpildē; Nacionālā vides politikas plāna īstenošanā ļoti liela nozīme ir vides normatīvo aktu prasību iekļaušanai visu līmeņu plānošanas dokumentos; kā arī pilsoniskas sabiedrības veidošanā izšķiroša nozīme ir sabiedrības informēšanai un plašākai iesaistīšanai vides jautājumu risināšanā (Latvijas Republika, 2003), kas ir vides pārvaldības svarīga sastāvdaļa – komunikācija, sadarbība un līdzdalība. Komunikācijas attīstību pašvaldībās var veicināt izstrādājot indikatoru sistēmas, kur pašvaldība var demonstrēt savas sekmes sabiedrībai un pārliecināt sabiedrību par nepieciešamiem ieguldījumiem vai citām rīcībām.

Latvijas piekrastes attīstībā svarīgs dokuments ir Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes 2011.-2017.gadam. Šī dokumenta mērķis ir piekrasti attīstīt kā ekonomiski aktīvu, daudzfunkcionālu telpu, kurā klimata pārmaiņu ietekme tiek mazināta ar kvalitatīvas infrastruktūras izveidi, ierobežojot krastu eroziju, uzlabojot piekļuvi piekrastes vērtībām, un tiek īstenota laba pārvaldība (PTAP, 2011).

Par Baltijas jūras piekrastes telpiskās attīstības stratēģijas izstrādi 2011. – 2017. gadam 2009. gadā ziņoja RAPLM Telpiskās plānošanas departamenta vecākā referente Dace Granta. Viņa norādīja, ka piekrastes nozīme un tās attīstības potenciāls kopumā ir nepilnīgi izvērtēti. Lielākoties tiek uzsvērtas dabas daudzveidība, taču piekrastes nozīme valsts attīstības kontekstā nav novērtēta atbilstoši. Stratēģija būs politikas dokuments, lai uzsvērtu piekrastes kā attīstības resursa lomu, un tā būs pamats valsts un ES finansiālā atbalsta piesaistei piekrastē.

Izstrādājot pārskatu par problēmām un konfliktsituācijām, Kurzemes reģiona piekrastē mērķis bija apkopot pašvaldību un citu institūciju datus par esošo situāciju piekrastē, lai tādejādi sniegtu nepieciešamo informāciju Piekrastes telpiskās attīstības stratēģijas izstrādei.

Tāpēc tiek izstrādāti dažādi pārskati un ziņojumi, lai sekmīgāk un konspektīvāk uzsvērt galvenos problēmjautājumus, tiktu izstrādāti dažādi dokumenti saistībā ar piekrasti un ne tikai.

Kā ļoti būtisks ir informatīvais ziņojums „Par jūras piekrastes attīstību”, kurā uzsvērtas būtiskākās piekrastes problēmas:

- Piekraste Latvijā tiek uzskatīta par nacionālu vērtību, bet tas nav nostiprināts normatīvajos aktos;
- Piekrastes joslai (pludmalei) nav juridiski nostiprināta īpašnieka;
- Veikt grozījumus Aizsargjoslu likumā, lai netiktu kavēta pašvaldību attīstība un teritorijas plānošana – šim punktam 2006.gadā tika izstrādāts informatīvais ziņojums (LR RAPLAM, 2006);
- Nepieciešamība veikt grozījumus ĶNP likumā un dabas aizsardzības izpratnē, lai parkā veiktie dabas vides restaurācijas pasākumi nenonāktu pretrunā un nepasliktinātu Ķemeru pilsētas un Lapmežciema iedzīvotāju dzīves kvalitāti;
- Nepieciešamība paplašināt likuma „Par zemes īpašuma tiesībām uz kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem ĪADT un mikroliegumos”;
- Teritorijas plānojums izstrādājams kā Nacionālais plānojums, kā visas Piekrastes attīstības, aizsardzības un apsaimniekošanas plānojums;
- Autostāvvietu un pievadceļu risināšana pie pludmales;
- Jāizvērtē sodu sistēmas efektivitāte par pārkāpumiem Piekrastē un sodīšanas institucionālais nodrošinājums;

- Izstrādājams tiesisks ceļš, ka dažādās institūcijas savstarpēji saskaņojami atšķirīgi viedokļi par piekrastē risināmām problēmām, lai vienmēr nevajadzētu gaidīt uz tiesu;
- Plānotāju izglītība atzīstama par vienu no prioritārām izglītības jomām ar visām no tā izrietošajām sekām;
- Aktivizējamas piekrastes procesu monitorings un izpētes un uz to bāzes izstrādājamas piekrastes krastu saglabāšanas pamatnostādnes(LR VIDM, 2008).

Neraugoties uz to, ka piekrastes zonas pēc teritorijas platības aizņem tikai nelielu daļu no kopējās planētas teritorijas, šajā zonā dzīvo un strādā vairums cilvēces iedzīvotāji. Līdz ar to šī zona ir pastāvīgi un pieaugoši apdraudēta. Tādēļ uzskata, ka IPZP ir jāīsteno nekavējoties visās pasaules valstīs, neraugoties uz to attīstības līmeni. Tāpēc arī Eiropas Komisija 1996. gadā uzsāka Eiropas piekrastes zonas pārvaldību, lai veicinātu visu dalībvalstu iesaisti šajā koncepcijā. Eiropas Komisija nodefinēja IPZP kā „nepārtrauktu administrēšanas procesu, lai praksē īstenotu piekrastes zonu ilgtspējīgu attīstību un dabas aizsardzību, un uzturētu to bioloģisko daudzveidību” (LU EVF Vides zinātnes un pārvaldības institūts, 2005).

Skatoties nākotnē svarīgi piekrastes pašvaldībām, būs Jūras telpiskā plānošana. Par ko šobrīd tiek daudz domāts, jo ir pieaugusi jūras izmantošanas intensitāte un parādoties jaunām tās izmantošanas iespējām, Eiropā un pārējā pasaulē aktualizējies jautājums par nepieciešamību ieviest integrētu jūrlietu politiku, kas nodrošinātu visaptverošu sociālo, ekonomisko un vides jautājumu risināšanu. ES līmeņa dokumentos un dažādās reģionālās iniciatīvās kā nozīmīgākie instrumenti tiek atzīti jūras telpiskā plānošana. Tās procesā tiktu:

- „noteiktas valsts attīstības prioritātes jūrā;
- veicināta pāreja no sektoriālas jūras telpas regulēšanas un kontroles uz integrētu jūras plānošanu;
- stiprināta dažādu nozaru interešu saskaņotība un sinerģija, tādējādi racionālāk un daudzpusīgāk izmantojot jūras telpu;
- mazināta iespējamo zaudējumu nodarīšana jūras ekosistēmām, veicot visu potenciālo slodžu ietekmes analīzi plānotām darbībām jūrā;
- savlaicīgi risināti un novērsti iespējamie konflikti;
- noteikta brīvās teritorijas nākotnes izmantojumiem;
- skaidri definēta situācija un „spēles noteikumi” visām iesaistītajām pusēm;
- sakārtots un padarīts caurskatāms interešu saskaņošanas process;
- nodrošināta pielāgošanās klimata pārmaiņām;
- veicināta piekrastes aizsardzība;

- nodrošināta jūras datu un informācijas vienkopus uzkrāšana, uzturēšana un atjaunošana” (VARAM, bez dat.).

Jūras telpiskās plānošanas (JTP) vīzija ir veidot un virzīt nākotnes attīstību, nevis pasīvi reaģēt uz notiekošo. Tā sekmē sistemātisku, integrējošu un tālredzīgu plānošanu, kas balstīta uz kopīgiem mērķiem un vienotu izpratni par kopīgajām vērtībām, līdz ar to tā kalpo ilgtspējīgai Baltijas jūras attīstībai, līdzsvarojot intereses un ņemot vērā esošos dabas procesus un vērtības jūrā (Gee, Kannen, Heinrichs, 2011).

ES IPZP politika balstās uz ilgtspēju, kas saistībā ar Lisabonas stratēģiju darbojas kā virzītājspēks sociālās, ekonomiskās un vides interešu līdzsvarošanā. Kaut gan Lisabonas stratēģija galvenokārt ir saistīta ar ES ekonomikas attīstības un darba tirgus situācijas uzlabošanu, tā ir vērsta arī uz vides aspektiem, un uzsver to, ka ES politika balstās uz ilgtspējīgu attīstības stratēģiju, kas apvieno ekonomiskās un ekoloģiskās intereses produktīvā veidā (European Commission, 2012; European Commission - DG Environment, 2011).

Ļoti svarīgi piekrastes pārvaldībā ir **Eiropas Savienības izstrādātie 8 pamatprincipi**, kas nosaka IPZP galvenās iezīmes, un tie ir:

- Visaptveroša holistiska pieeja (tematiska un ģeogrāfiska), kas ņem vērā dabas sistēmas un cilvēku darbības savstarpējo atkarību un atšķirības, kas ietekmē piekrastes rajonus;
- Ilgtermiņa perspektīva, kas ņems vērā piesardzības principu un mūsdienu un nākamo paaudžu vajadzības;
- Adaptīvā pārvaldība pakāpeniskā procesā, kas atvieglotu pielāgošanos kā problēmu un zināšanu attīstīšanai. Tas nozīmē, ka nepieciešama nopietna zinātniskā bāze piekrastes zonas attīstībai;
- Vietējā specifika un lielā daudzveidība Eiropas piekrastes zonām, kas ļauj reaģēt uz to iespējamām praktiskām vajadzībām ar konkrētiem risinājumiem un elastīgiem pasākumiem;
- Strādāt ar dabas procesiem, respektēt ekosistēmu kapacitāti, kas padara cilvēku darbības daudz videi draudzīgākas, sociāli atbildīgākas un ekonomisko drošību ilgtermiņā;
- Iesaistot visas ieinteresētās puses (ekonomiskos un sociālos partnerus, organizācijas, kas pārstāv piekrastes zonas iedzīvotājus, nevalstiskās organizācijas un uzņēmējdarbības sektors) pārvaldības procesā, kā, piemēram, slēdzot līgumus un pamatojoties uz kopīgu atbildību;

- Atbalstīt un iesaistīt administratīvās iestādes valsts, reģionālā un lokālā līmenī starp kuriem ir nepieciešams izveidot un saglabāt saikni ar mērķi uzlabot politikas virzību. Sadarbība starp reģionālām un lokālām iestādēm būtu jāpiemēro ja nepieciešams;
- Lietot komplimentāru instrumentu sistēmas, lai veicinātu saskaņotību starp nozaru politikas mērķiem un saskaņotību starp plānošanu un pārvaldību (Commission of the European Communities, 2000; Official Journal of the European Communities, 2002).

Piekrastes dabas un kultūras mantojuma aizsardzības, kā arī attīstības plānošanas praksē lieto divas galvenās pieejas:

- Normatīvo pieeju: ar tiesību aktiem piekrastē tiek noteiktas aizsargjoslas, kuru robežās pastāv dažādi cilvēku darbības ierobežojumi vai aizliegumi, kas ir saistoši plānotājiem.
- Telpisko pieeja: piekrastes teritorijas tiek uzskatītas par īpašām attīstības plānošanas vienībām ar lielām un īpatnējām attīstības iespējām un nosacījumiem, kas saistīti ne tikai ar tiesību aktos paredzētajiem aizliegumiem un ierobežojumiem, bet arī ar katras vietas dabas un kultūras mantojuma īpatnībām un to saglabāšanas nepieciešamību, sasniegto attīstības līmeni un turpmākās attīstības mērķiem. Tādus plānus sauc par integrētas pārvaldības plāniem (Melluma, 2003).

Telpiska pieeja atspoguļota nozīmīgos starptautiskos dokumentos, kas attiecas uz jūru piekrastes teritorijām, to aizsardzību, attīstību un pārvaldību, izmantojot plānošanu kā ilgtspējīgas attīstības instrumentu. Atzīmējami šādi dokumenti:

- HELKOM rekomendācija 15/1 Piekrastes joslas aizsardzība, kas pieņemta 1994. gadā.
- Baltijas jūras reģiona par telpisko plānošanu un attīstību atbildīgo ministru 1996. gada Stokholmas konferencē pieņemtas Kopīgas rekomendācijas piekrastes zonas teritorijas plānošanai Baltijas jūras reģionā.
- Eiropas telpiskas attīstības perspektīva, kura jūru piekrastes teritorijas nodalītas kā īpašas telpiskās struktūrvienības (1999. gads).
- Vīzija un stratēģijas apkārt Baltijas jūrai 2010 ietvaros izstrādātā Telpiskās attīstības rīcības programma VASAB 2010+, kas pieņemta Baltijas jūras reģionā par telpisko plānošanu un attīstību atbildīgo ministru konferencē Vismārā 2001. gadā.

- Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes Rekomendācijas par Eiropas piekrastes zonu integrētās pārvaldības īstenošanu (2002/413/ EC) (Melluma, 2003).

Nacionālā tiesiskā regulējuma un stratēģiju trūkums un/vai nepilnības veido nosacījumus tam, ka VPP pieredzes veidošanās pamatā ir balstījusies uz ārējiem virzošiem spēkiem – politiskiem procesiem un finanšu instrumentiem, un uz motivētu indivīdu iniciatīvām vietējā līmenī. Virkne citu bremsējošo faktoru, kā metodiskā nodrošinājuma trūkums, institucionālās kapacitātes problēmas, papildināti ar vides pārvaldības centralizācijas pieeju, nav veicinājuši vietējās kapacitātes attīstību rīcībām „no apakšas”. Tā rezultātā Latvija atšķiras no daudzām ES dalībvalstīm ar vietējo vides politikas un sabiedrības aktīvas līdzdalības trūkumu vides procesos. Vietējās vides politika ir izstrādāta mazāk nekā 5% Latvijas pašvaldību. Tās ir savstarpēji atšķirīgas un demonstrē dažādas pieejas, kā arī nepilnības vides disciplinārās plānošanas izpratnē.

Tā kā ekonomiskā attīstība piekrastē pašlaik ir neatbilstoša resursiem un piekrastes attīstību ilgtermiņā apdraud arvien pieaugošās klimata pārmaiņas, tai ir nepieciešama īpaša atbalsta politika, kas paredz gan pārvaldības uzlabošanu, gan investīciju piesaisti.

Līdz ar to RAPLM 2011. gadā izstrādāja Piekrastes telpiskās attīstības stratēģiju - Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes, kas jāņem vērā, izstrādājot ar piekrastes attīstību saistīto nozaru politiku un valsts vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumentus, kā arī teritorijas attīstības plānošanas dokumentus vietējā un reģionālajā līmenī. Pamatnostādņu projekts formulē problēmas, kas esošajās nozaru politikās tiek risinātas nepietiekami un izvirza piekrastes telpiskās attīstības politikas mērķi un apakšmērķus (RAPLAM, 2010).

Piekrastes telpiskās attīstības politikas mērķis ir ekonomiski aktīva, daudzfunkcionāla telpa, kur klimata pārmaiņu ietekme tiek mazināta ar kvalitatīvu infrastruktūru un tiek īstenota laba pārvaldība (PTAP, 2011).

Svarīgs dokuments piekrastes attīstībai ir Latvijas Pašvaldību savienības izstrādātais Kaltenes memorands, par piekrastes kā nacionālas vērtības nostiprināšanu normatīvajos aktos. Panākot grozījumus Aizsargjoslu likumā, aktualizējot piekrastes joslas piederību, kāpu izbraukāšanu, peldvietu apsaimniekošanas u.c. ar piekrasti saistītus jautājumus. Pateicoties šim dokumentam piekrastes attīstību kavējošās problēmas, lai arī lēnām, tomēr tiek risinātas ministriju un valsts dienestu līmenī, taču vēl joprojām nav atzītas Ministru prezidenta un Valsts prezidenta padomnieku vidē (LR VIDM, 2008).

Iepriekšējās nodaļās tika apskatīts vispārīgs teorētiskais ietvars, normatīvie akti un prakses piemēri saistībā ar ilgtspējīgu attīstību, vides pārvaldību, integrētu vides pārvaldību piekrastē, taču tālākās nodaļas tiks veltītas sašaurinātai situācijas analīzei šī darba izvēlētajā teritorijā – Engures novadā.

Cilvēka ikdienas dzīvi ietekmē pašvaldību lēmumi un darbība. Jau pats vārds „pašvaldība” nozīmē, ka pārvaldes subjekts un objekts sakrīt, proti, paši iedzīvotāji piedalās viņiem interesējošo jautājumu risināšanā (Vanags, Vilka, 2005). Tas nozīmē to, ka pašvaldībai jābūt cieši saistītai ar sabiedrību, to cik cieša sadarbības komunikācija ir Engures novadā.

Piekrastes attīstības potenciālu nosaka izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis, apdzīvojamā struktūra, salīdzinoši augstā ekonomiskā aktivitāte un pieejamie dabas resursi (Siliņa, 2009). Šie visi piekrastes attīstības noteicošie faktori atbilst Engures novadam, tikai jautājums ir, cik lielā mērā tie tiek izmantoti.

Vide un tās integrācija kā prioritāte ir atzīta visos pārvaldības līmeņos, tomēr praksē tieši vietējais (pašvaldību) līmenis ir vājākais realizācijas posms.

Engures novadā integrētā piekrastes vides pārvaldība balstās uz Engures novada attīstības programmu un teritorijas plānojumu, kā arī uz normatīvo aktu bāzes, kas novadam ir saistoši Latvijas līmenī un arī starptautiski. To kādiem vides pārvaldības līmeņiem ir pakļauta Engure skatīt 3.1.2. attēlu. Kā arī Engures novadam jāņem vērā Jūras telpiskās plānošanas noteiktās prasības, kas saistās ar jūras vidi un no otras puses jāņem vērā arī Ventas upju baseina apsaimniekošanas plāns, kas attiecas uz Engures novadā esošajām upēm un to sistēmām (LR VARAM, 2009).

Engures novada domē šobrīd tiek uzsākts darbs pie Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādes 2014. līdz 2030. gadam, kas pamatojas uz likumu „Par pašvaldībām”, uz Ministru kabineta 16.10.2012. noteikumiem Nr.711 „Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” un uz Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumam Nr. 970 „Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā”. Ilgtspējīgas attīstības stratēģija (IAS) ir saistoša ar Engures novada integrētā attīstības programmu 2012.-2018.gadam, ar Engures novada teritorijas plānojums 2013.-2025.gadam, ar Rīgas reģiona attīstības stratēģija 2000.-2020.gadam un Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija(LIAS) līdz 2030.gadam (Engures novada dome, 2013).

Engures novadā 2011. gadā tika izstrādāta Engures novada integrētās attīstības programma 2012. – 2018. gadam, kas sastāv no vairākām daļām: 1. Daļa – Pašreizējā situācija un SVID analīzes; 2. Daļa – Stratēģiskā daļa un rīcības plāns; no Sabiedrības iesaistes ziņojuma un Vides pārskata gala redakcijas (Engures novada dome, 2011). Visu Engures novada vides pārvaldību instrumentu sarakstu skatīt 3.1.1. tabulā.

Engures novada attīstības stratēģijā noteiktā vīzija saka, ka „Engures novadu turpmāko 20 gadu laikā izveidosim par tādu vietu, kur katram būs radījuši iespēju dzīvot sociāli pilnvērtīgu dzīvi, saglabājot unikālo dabisko vidi un attīstot fizisko infrastruktūru, būs

radījuši ļoti pievilcīgu dzīves telpu, būsīm attīstījuši tādu uzņēmējdarbību, kas mūs nodrošinās ar labi apmaksātām darba vietām un pārliecību par nākotni, realizējot un saglabājot dabas dotās priekšrocības, būsīm attīstījuši kvalitatīvus un saistošus tūrisma un atpūtas pakalpojumus” (Engures novada dome, 2011). Līdz ar to ir izvirzīti četri galvenie mērķi, lai tiktu sasniegta novada vīzija, un tie ir: „Cilvēkresursi” – sociāli nodrošināta, izglītota un aktīva sabiedrība, kā galvenais novada attīstības mērķis; „Dzīves telpa” – kvalitatīva, racionāla un pievilcīga dzīves vide; „Uzņēmējdarbība” – novads, kur attīstās augstas pievienotās vērtības ražošana un pakalpojumi un „Tūrisms un rekreācija” – starptautiski pazīstami, augstu novērtēti un ilgtspējīgi apsaimniekoti rekreācijas resursi (Engures novada dome, 2011). Kā svarīgākos resursus un priekšrocības piekrastes kontekstā tiek noteiktas jūras pludmale, osta, ĶNP un EEDP, kas veido būtisku Engures novada piekrastes pārvaldības attīstību saistot dabas un soc-ekonomiskos sektorus.

Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums – vides pārskats liek secināt, ka IAS ir saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības būtību un ņem vērā līdzsvaru starp sociāliem, ekonomikas un vides aspektiem, nosakot potenciāli nevēlamās ietekmes.

„Attīstības programmā novada vīzija saistīta ar videi draudzīgas dzīvesvietas radīšanu novada teritorijā, tāpēc svarīgi ir veikt publiskās telpas labiekārtošanu un sabiedrības izglītošanu vides jautājumos, lai novada bagātība – vērtīgie dabas resursi tiktu saglabāti arī nākamajām paaudzēm. Sabiedrības videi draudzīgas domāšanas un dzīvesveida veicināšanas viens no pasākumiem ir sadzīves atkritumu šķirošana un to nodošana dalītai atkritumu deponēšanai vai otrreizējai pārstrādei, tā mazinot atkritumu „slodzi” uz vidi un neradot degradētas – ar atkritumiem piesārņotas teritorijas. Vides kvalitātes nodrošināšanai nepieciešama vides uzraudzības pasākumu realizācija, kas nodrošinātu arī uzņēmumu stingru vispārējās darbības un vides aizsardzības prasību kontroli, kā arī sanācijas pasākumu realizēšanu piesārņotajās teritorijās” (Engures novada dome, 2011).

Engures novada teritorijas plānojums tika izstrādāts 2012. gadā, un tas sastāv no teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumiem, grafiskās daļas, paskaidrojuma raksta, pārskata par izstrādi un vides pārskatu. Teritorijas plānojums ir jābalsta uz Engures novada integrētās attīstības programmas 2012. – 2018.gadam. definētajām attīstības prioritātēm. Kā arī uz LIAS 2030 un Latvijas Nacionālā Attīstības programmu. Arī teritorijas plānojumā ir uzsvars uz ilgtspējīgas attīstības būtību – „uzņēmējdarbības attīstības veicināšana, dabas un kultūrvēsturisko vērtību izmantošana, respektējot nākotnes paaudžu vajadzības” (Engures novada dome, 2012).

Domājot par novada tūrisma attīstību un piekrastes biotopu saglabāšanu, Engures novada Abragciemā ir izveidota „Zilā karoga” pludmale, kas ir starptautiski atzīta pludmales augstas

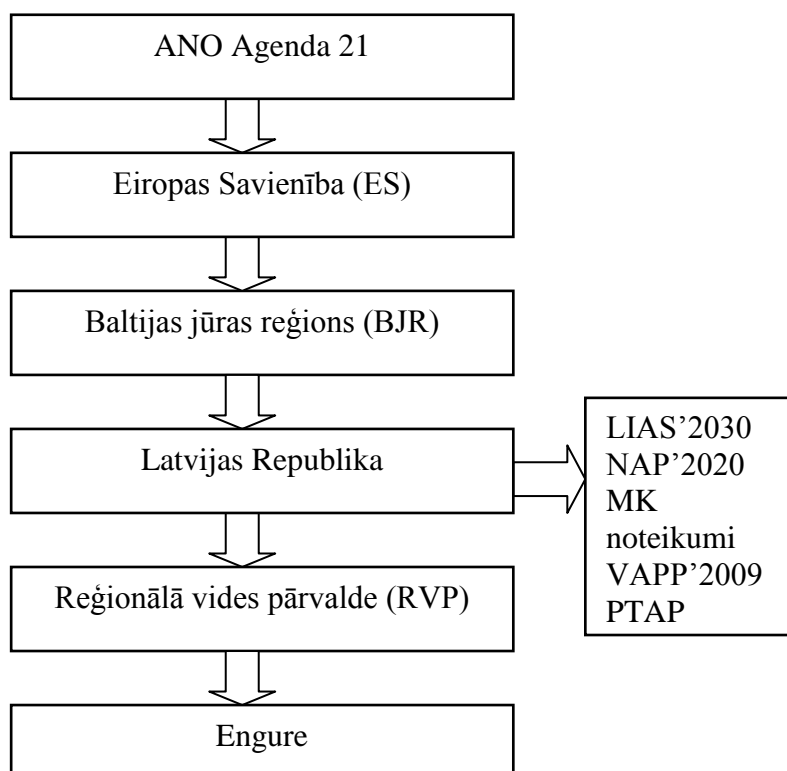
kvalitātes zīme, kas kopumā liek domāt par novada piekrastes zonas attīstību un saglabāšanu nākamajām paaudzēm.

Taču integrētu piekrastes vides attīstību bremsē tas, ka puse no novada teritorijas atrodas ierobežotas saimnieciskās darbības zonā, kas neļauj attīstīt infrastruktūru, uzlabot iedzīvotāju dzīves līmeni un kopumā ir pretrunā ar sabiedrības interesēm.

Kopumā labas iezīmes ir redzamas dabas vides un kultūrvides sektorā, Engures pagastā un visā Latvijā par to tiek domāts. Par Engures ezera dabas vērtībām, to daudzveidību un problēmām nesen ir izdota grāmata „Cilvēks un daba: Engures ekoreģions”, kuras mērķis ir izstrādāt konceptuālu modeli, pēc kura izvērtēt sociālekonomisko faktoru, virzošo spēku un slodžu ietekmi uz ekosistēmām un biodaudzveidību Engures ekoreģionā (Kļaviņš, Melecis, 2013). Šajā grāmatā plaši tiek analizēti Engures ezera hidroloģiskie procesi, zivju populācijas, ūdensputni un to ietekmējošie faktori, veģetācija, ainava, Dabiskie biotopi, kukaiņu sugu izmaiņas, dažādu apsaimniekošanas pasākumu ietekmes, attīstības plānošanas jautājumi, ilgtspējīgas attīstības jautājumi, sociālais sektors u.tml.

Engures ezera sateces baseina ilgtspējīgas apsaimniekošanas sistēmas izveidē un funkcionēšanā būtiska nozīme ir vides politikai, attīstības plānošanas dokumentiem un normatīvajiem regulējumiem (Leitis, 2013).

Kā arī A. Ozola ir sarakstījusi grāmatu par Engures pagasta kultūrvidi, kurā plaši atspoguļota pagātnes situācija un nākotnes redzējums un virzība. Šī grāmata ļauj novērtēt un saglabāt kultūrvēsturisko mantojumu, jo tas veido pagasta „dvēseli” (Ozola A., Ozola S., bez dat.).

3.1.2. attēls. Pārvaldības līmeņi, kas jāņem vērā piekrastes pašvaldībai (autores sastādīts)

3.1.1. tabula

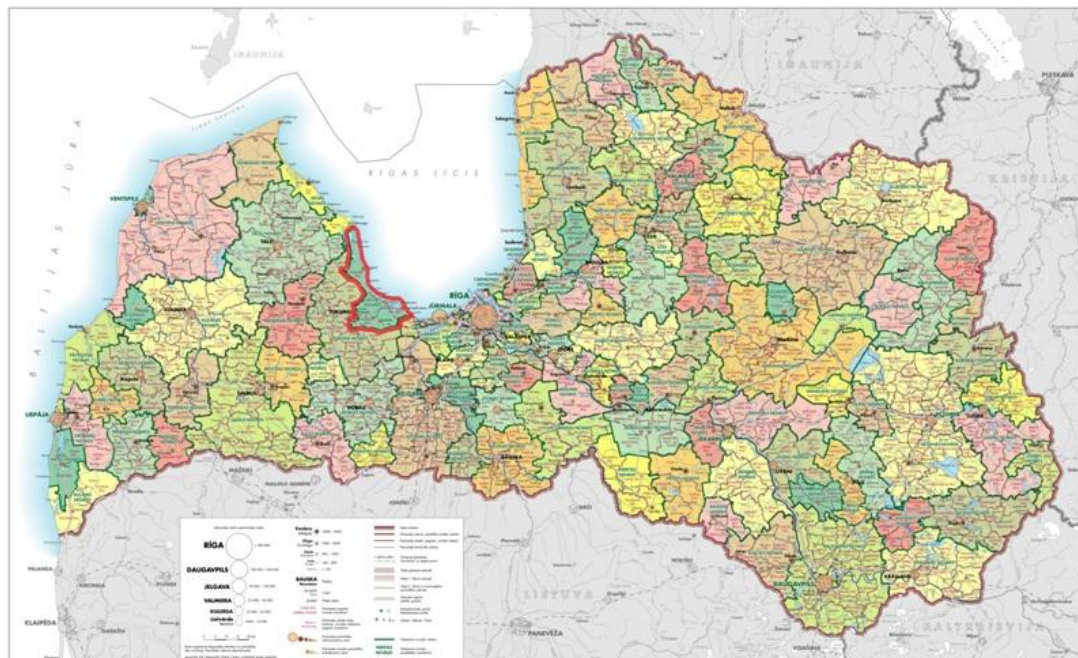
Disciplinārie un integratīvie vides pārvaldības instrumenti Municipālā vides pārvaldībā: Engures novada pieredze

VP instrumenti	Disciplinārie	Integrētie
1. Politiskie un likumdošanas	Engures novada domes VP lēmumi, pašvaldības saistošie noteikumi: <ul style="list-style-type: none"> • Par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu Engures novadā; • Par maģistrālo ūdensvadu un kanalizācijas vadu un pievadu izbūvi Engures novadā 	<ul style="list-style-type: none"> • Engures novada domes lēmumi; • Pašvaldības saistošie noteikumi • Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi; • Engures novada teritorijas, namīpašumu uzturēšanas, saglabāšanas un sabiedriskās kārtības noteikumi
2. Plānošanas	<ul style="list-style-type: none"> • Stratēģiskais IVN un Vides pārskats; • Aizsargjosla; • <u>ĪADT aizsardzības plāni:</u> <ul style="list-style-type: none"> • ĶNP dabas aizsardzības plāns; • EEDP dabas aizsardzības plāns; • „Milzkalns” dabas aizsardzības plāns; • Pļieņciema kāpas DAP; • Rīgas līča rietumu piekraste DAP; • Dabas pieminekļi 	<ul style="list-style-type: none"> • Ilgtspējīgas attīstības stratēģija (IAS) – izstrādes procesā • Engures novada attīstības programma (AP) + SIVN • Engures novada teritorijas plānojums (TP) + SIVN • Atsevišķu teritoriju detālplānojumi • Pašvaldības nozaru attīstības stratēģijas, plāni
3. Ekonomiskie un finanšu	<ul style="list-style-type: none"> • Dabas resursu nodoklis; • Vides projekti; • Nodokļu atvieglojumi uzņēmumiem 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikgadējais budžets • Pašvaldības finansiālais atbalsts dažādām aktivitātēm, piem. Energoefektivitātes pasākumiem daudzdzīvokļu ēkām • Projekti – Latvijas mēroga un ES finansētajos • Ikgadēja lielāko nodokļu maksātāju godināšana • Uzņēmēju un privāto investoru piesaiste
4. Administratīvie un institucionālie	<ul style="list-style-type: none"> • Attīstības un komunālo jautājumu komisija; • Līgumi/projekti ar vides konsultantiem un zinātniekiem; • Sadarbības līgumi un projekti vides jomā; • Sabiedriskais vides inspektors; • Zivju inspektors 	<ul style="list-style-type: none"> • Administratīvo aktu strīdus komisija; • Zvejniecības komisija; • Sadarbības projekti; • Administratīvie sodi (administratīvā būvniecības inspekcija, pašvaldības policija)
5. Infrastruktūras	<p>SIA „Jūrmala Airport”;</p> <p>SIA „Smārdes industriālais parks”</p> <p>SIA „Krants”;</p> <p><u>Tehniskā infrastruktūra:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Atkritumu poligons; • Konteineri šķirotajiem atkritumiem katrā ciemā; • Centralizēts ūdensapgādes un kanalizācijas tīkls Smārdē, Lapmežciemā, Engurē; • Notekūdeņu attīrīšanas 	<p>SIA „Jūrmala Airport”;</p> <p>SIA „Smārdes industriālais parks”</p> <p>SIA „Krants”;</p> <p>Kultūras centri;</p> <p>Bibliotēkas;</p> <p>Pašvaldības policija</p> <p><u>Tehniskā infrastruktūra:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Veloceliņi, gājēju ietves; • Baltijas jūras piekraste – labiekārtota pludmale; • Zivju tirdziņi

	<p>iekārtas Smārdē, Lapmežciemā, Engurē;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gāzes vads Lapmežciemā • Piejūras parks; • Veloceliņi, kājceliņi <p><u>Sociālā infrastruktūra:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zilais karogs Abrugciemā • Dabas takas; • Bērnu laukumi 	<p><u>Sociālā infrastruktūra:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Datoru un internetu pieejamība sabiedriskajās vietās; • Brīvdabas koncertzāle; • Skolas, bērnudārzi, mūzikas un mākslas skola; • Sporta būves
<p>6. Komunikācijas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kultūras centrs • Informācija un izglītība • Laikraksts (vides jautājumi ietverti) • Novada interneta vide <p><u>Sadarbības līdzdalība</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Plānošanas dokumentu sabiedriskās apspriešanas • Iedzīvotāju iesniegumi <p><u>Videi draudzīga rīcība</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zilā karoga pacelšana • Atkritumu šķirošana • Kārklus stādīšana 	<p><u>Vides informācija un izglītība:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bukleti • Zilais karogs • ĪADT • Atkritumu šķirošana <p><u>Vizuālie instrumenti un stendi:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zilais karogs pludmalē • Natura 2000 info stendi • Robežzīmes <p><u>Izglītības sadarbība</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vides projekti skolās • Dabas pulciņi skolās <p><u>Vides/sadarbības līdzdalība</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Sabiedriskās apspriešanas • Iedzīvotāju iesniegumi <p><u>Videi draudzīga rīcība</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Energoefektivitātes pasākumi pašvaldības ēkām • Lielgabarīta atkritumu savākšana • Sadarbība ar Latvijas Zaļo punktu • Teritorijas sakopšanas talkas • Putnu būrīšu taisīšana, kārklus stādīšana kāpās

4.ENGURES NOVADA FIZIOĢEOGRĀFISKAIS RAKSTUROJUMS UN DABAS RESURSI

4.1.Vispārīgs fiziogēogrāfiskais raksturojums

4.1.1. attēls. Engures novads Latvijas kartē (Enguresnovads.lv)

Engures novads atrodas Latvijas centrālajā – rietumu daļā, Rīgas aglomerācijas zonā, Zemgales kultūrvēsturiskajā reģionā un Rīgas jūras līča Kurzemes piekrastē (skatīt 4.1.1. attēlu). Ar novadu robežojas ar Jūrmalas pilsētu, Mērsraga novadu un Tukuma novadā ietilpstošajiem Degoles, Sēmes, Slampes, Tumes, Zentenes pagastiem un Tukuma pilsētu. Tātad austrumos novads robežojas ar Rīgas jūras līča piekrasti, rietumos ar Tukuma novadu, ziemeļos novads robežojas ar Mērsraga novadu un dienvidos ar Jūrmalas pilsētu (skatīt 4.1.2. attēlu).

Engures novada platība ir 39 750 ha un to veido šādas teritoriālās vienības:

- Engures pagasts, kas sastāv no 8 ciemiem (Engures, Bērziema, Ķesterciema, Abrugciema, Plienčiema, Apšuciema, Klapaknciema un Ezermuižas) – 13 300 ha;
- Lapmežciema pagasts, kas sastāv no 5 ciemiem (Lapmežciema, Bigauņciema, Ragaciema, Antiņciema, Čaukiema) – 4 910 ha;
- Smārdes pagasts, kas sastāv no 4 ciemiem (Smārdes, Milzkalnes, Raudas, Cērkstes) – 21 540 ha.

Engures un Lapmežciema pašvaldības atšķirībā no Smārdes ir piekrastes pašvaldības, tas nosaka to, ka pašvaldību vides pārvaldība ir daudz komplicētāka, jo jāņem vērā piekrastes zonas unikalitāte un jutība.

M 1: 50000

4.1.2.attēls. Engures novada karte (LU ĢZFF WMS, bez dat.)

Engures novads atrodas Rīgas jūras līča dienvidrietumu piekrastē. Novada piejūras daļa atrodas Piejūras zemienē Engures līdzenumā, Smārdes pagasta rietumu daļa atrodas Ziemeļkursas augstienes Talsu – Tukuma paugurainē (Vanemas paugurainē) un Smārdes pagasta dienvidu daļa – Austrumkursas augstienē (JS Fiziogeogrāfiska karte 400K). Piejūras zemienē zemes virsma ir līdzena, ar vāju noslieci uz jūru. Zemes augstums virs jūras līmeņa ir robežās no 0 – 20m. Augstākais novada punkts ir 113,8 metrus augstais Milzkalns, kas atrodas Smārdes pagasta rietumu daļā. Izteismīgs ainavas elements ir subglaciālā ieplaka Slocenes senleja Smārdes pagasta centrālajā daļā. Šajā ieplakā atrodas Valguma ezers, ieplaka nodala Ziemeļkursas augstieni un Austrumkursas augstieni. Pamatiežu virsmu zem kvartāra nogulumu segas veido devona perioda nogulumi. Kvartāra nogulumu biezums Piejūras zemienē ir salīdzinoši mazs no 0 – 20 m, Ziemeļkursas un Austrumkursas augstienē kvartāra iežu biezums ir krasi mainīgs. Vietās, kur kvartāra ieži ar augstu organisko vielu saturu saskaras ar Salaspils svītas sulfītus saturošajiem iežiem (ģipsi), veidojas unikāls resurss – sērūdeņradi saturošs pazemes ūdens. Daļa no sērūdens resursiem atrodama arī Engures novada teritorijā, piemēram, Raganu purvā atrodas unikālie Sēra dīķi, sēravoti izplūst Dūņiera

ežera gultnē un piekrastē, kā arī vairākās citās vietās, kas atrodas ĶNP teritorijā (Engures novada dome, 2011).

Novadā raksturīgākās ir šādas augsnes – tipisks podzols (reljefa pacēlumos) un kūdrainā podzolētā glejaugsne (ieplakās), kas raksturīga ap piekrastes teritoriju; velēnu glejaugsne un velēnpodzolētā glejaugsne kā arī purvu kūdraugsnes ir ap ĶNP teritoriju; bet Smārdes pagasta teritorijā raksturīgas ir velēnu podzolaugsnes un pseidoglejotā augsne (Turlajs, 2011).

Engures novada teritorija atrodas divos klimatiskajos rajonos. Piejūras zemiene atrodas Piejūras klimatiskajā rajonā, ko raksturo vidēji maigāks, sausāks klimats, konkrēti ziemas siltākas, vasaras – vēsākas. Ziemeļkursas un Austrumkursas augstienes atrodas Kurzemes klimatiskajā rajonā, ko raksturo krasākas temperatūras izmaiņas un mitrāks klimats. Gada vidējā temperatūra novadā ir +5,7 – +6,3°C, janvārī – -4 – -4,6°C, jūlijā +16,5 – +16,7°C. Latvijā gada vidējā temperatūra ir +6,1°C, janvārī -4,8°C, jūlijā +16,7°C. Nokrišņu daudzums piejūras daļā ir ap 600 mm, Milzukulnā no 700 līdz 800 mm, kas atbilst Latvijas vidējam nokrišņu daudzumam, kas ir 600 – 700 mm. Bezsala periods piejūras daļā ilgst 143 – 160 dienas, Milzukulnā – 130 – 150 dienas. Jūras ūdens temperatūra svārstās no -0,3°C ziemā līdz +24,6°C vasarā. Engures novadā vērojamas klimatisko apstākļu variācijas: Smārdes pagasta rietumu daļas augstienēs nokrišņu daudzums sasniedz 700 – 800 mm un bezsala periods ilgst ap 130 – 150 dienas, kamēr piejūras daļā nokrišņu daudzums ir ap 600 mm un bezsala periods ilgst 143 – 160 dienas.

4.2.Jūras krasta procesi

Pastāv teritorijas, kur regulāri tiek noskalots pamatkrasts, tādejādi samazinās sauszemes teritorijas. Ir arī teritorijas, kur jūras krasta izmaiņas notiek ļoti lēni – šajās teritorijās pastāv dinamisks līdzsvars. Un ir teritorijas, kur krasts pakāpeniski pieaug uz jūras rēķina, smiltis akumulējas. Šie procesi savā starpā ir cieši saistīti, jo ja smiltis kaut kur tiek uzkrātas, tad no kaut kurienes tās savukārt tiek ņemtas nost. Šos krasta tipus atkarībā no krasta attīstības procesiem iedala šādi:

- abrāzijas (aktīvie, apīmstošie, apīmušie);
- izskalošanas (aktīvie, apīmstošie, apīmušie);
- dinamiskā līdzsvara;
- akumulatīvie (aktīvie, apīmušie) (Ulsts, 1998).

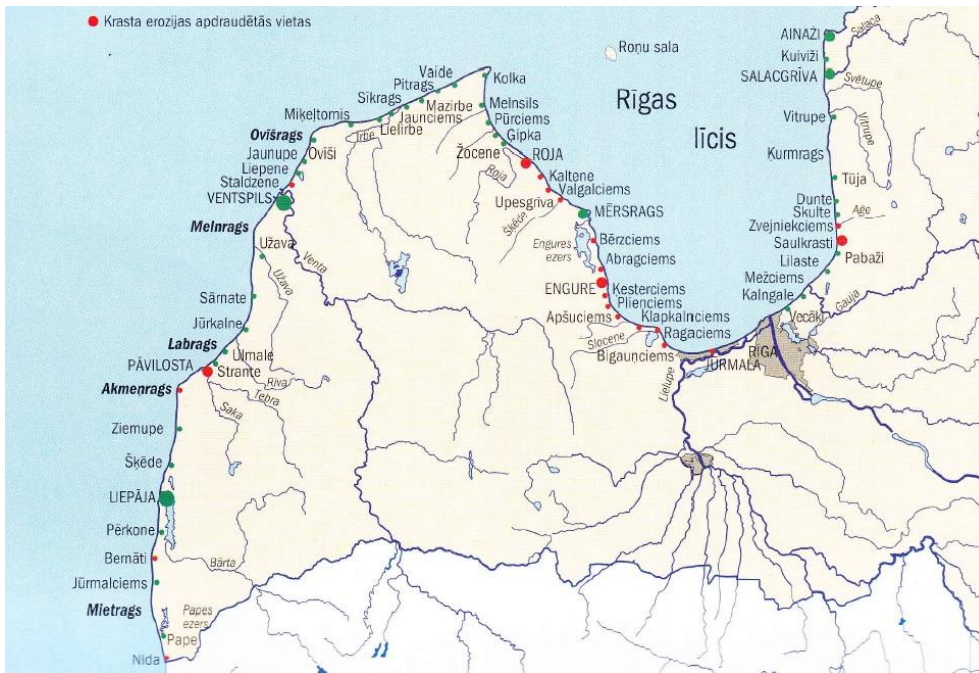
Jūras krasta garums Engures novadā ir aptuveni 58 kilometri, kas ir aptuveni 12% no visa Latvijas jūras krasta garuma, aptuveni 6 km no novada piekrastes zonas ir vērojama krasta erozija.

Pēc 1969. gada rudens viesuļvētras laikā 4-6 m augsta, gandrīz nepārtaukta līdz 10 km gara stāvkrasta josla izveidojās no Apšuciema līdz Ragaciemam. Turpmākajos gados, kad no jūras seklūdens daļas pludmalē pakāpeniski atgriezās smilšu materiāls, gar krauju izveidojās 10-30 m plata terase, kas pēc dažiem gadiem vētras laikā tika noskalota. Atsevišķos posmos pat sākās pamatkrasta noskalošanās. Tas nosaka to cik jūras piekrastes zona ir dinamiska sistēma (Eberhards, 2003).

Engures krasta posms ir iedalīts dinamiskā līdzsvara zonā ar epizodisku eroziju vētru laikā (Eberhards, 2003).

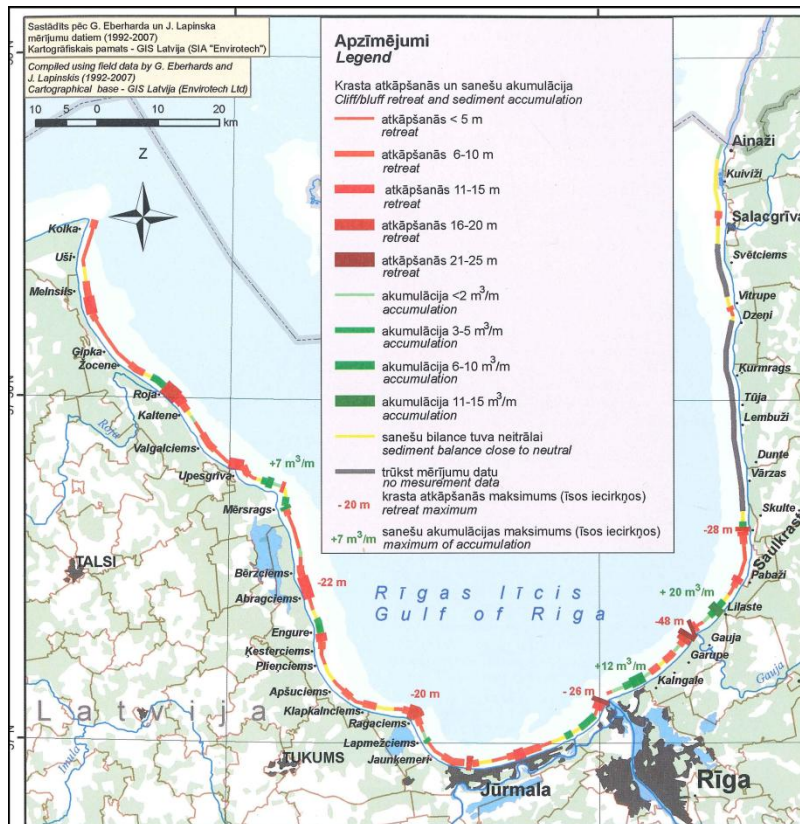
Visa novada piekrastes zonā ir vērojama būtiska krasta īpašību dažādība, īstu smilšu pludmaļu nav ne Bērziemā, ne Abrugciemā, kur kopš 1969. gada postošās vētras jūra cieši pienākusi klāt zvejniekiemu mājām. Smilts-grants pludmales parasti ir šauras no 5 līdz 15 metriem, slīpas, bieži ar jūra mēslu saskalojumiem gar ūdenslīniju. Piekrastes zonā ir izveidojušās pļavu pludmales un niedrāju pludmales, kas stiepjas līdz pat jūrai. Arī Enguri daba nav apveltījusi ar plašām smilšu pludmalēm. Vienīgi uz ziemeļiem no ostas ir šauras dažāda granulometriskā sastāva smilts nogulumiem. Ostas dienvidu daļā jūra vairākus simtus gadus turpina grauz pamatkrastu, kur ir apdraudētas saimnieciskās ēkas un dzīvojamās mājas. Līdzīgi ir arī Ķesterciemā. Engures pludmale un jūras zemūdens daļa ir īpaša ar lielo laukakmeņu esamību, kas nosaka vietējām zivīm barotni un ir kā barjera viļņošanās procesiem. Posmā no Ķesterciemā līdz pat Ragaciemam piekrastes daļā ir smalkas frakcijas smilšu pludmales, kas ievērojami piesaista tūristus. Tālāk uz Lapmežciemu pludmalēs vasaras sezonās tiek izskalots liels daudz organiskā materiāla, kā arī pēc vētrām atsedzas dolomītmergēļa šķembas. Kā arī pie Bigauņciema jūrā parādās laukakmeņi un šajā zonā arī ir vērojama erozija, kas apdraud apbūvi (Eberhards, 2003).

Pēc G. Eberharda topogrāfisko karšu un plānu analīzes aprēķini liecina, ka atsevišķos krasta posmos pēdējos 50-100 gados ir notikušas ievērojamas pārmaiņas. Galvenokārt ir notikusi sauszemes platību samazināšanās. Vietās kā Engure, Bigauņciems noskalotās pamatkrasta joslas platums sasniedz 50-150 metrus. Taču pēc stacionāro mērījumu datiem, kas tiek veikti kopš 1992. gada, Rīgas līča Kurzemes zemo smilšaino krastu erozijas ātrumi ir mazāki nekā atklātajā jūrā un tie ir no 0,5 līdz 1,5 metriem gadā, bet Abrugciemā, Engurē, Ragaciema ragā un Bigauņciemā tie sasniedz pat 2-2,5 metrus gadā. Spēcīgās vētrās krasti var tikt noskaloti pat līdz 30 metriem. Kā visapdraudētākās vietas Latvijā tiek uzskatītas Rīgas līča Kurzemes piekraste, kurā ietilpst arī Engures novada Engures un Lapmežciema pagasti (skat. 4.2.1.att) (Eberhards, 2004).

4.2.1. attēls. Krasta erozijas apdraudētākās vietas Latvijas piekrastē (Eberhards, 2004)

Kopumā Engures novada piekrastes zonā ir vērojams gan erozijas procesa attīstība, gan akumulācijas process, kas ir atkarīgs no straumēm, vēja virziena, sanešu materiāla. Taču kā visbūtiskāko erozijas zonu uzskata Engures ostas dienvidu daļu (skat. 4.2.2. att.).

4.2.2. attēls. Rīgas līča krasta izmaiņas no 1992.-2007. gadam (Eberhards, Lapinskis, 2008)

4.3.Dabas vide

Lai, veiksmīgi īstenotu pašvaldības pārvaldības mērķus un funkcijas, ir jānodrošina sabalansēta un līdzsvarota vides un ekonomiskā attīstība ilgtermiņā un sabiedrības vēlmēs, samazinot bezdarbu, veicinot veselīgus dzīves apstākļus, tas nozīmē labākus dzīves apstākļus ikvienam. Lai pašvaldībā realizētu ilgtspējīgu attīstību ir nepieciešams ņemt vērā ne tikai vietējās teritorijas ģeogrāfisko izvietojumu un teritorijās dzīvojošos cilvēkus, dabas resursus, iespējas un problēmas, bet ir jāskatās plašākā mērogā.

Pateicoties savdabīgajam klimatam, un novada ģeogrāfiskajam novietojumam pie Rīgas līča Baltijas jūrā, Engures novadā ir izveidojušies Eiropā un visā pasaulē vērtīgi biotopi, kuros atrodamas apdraudētas augu un dzīvnieku sugas. Engures novadā īpaši aizsargājamās dabas teritorijas aizņem vairāk nekā 50,7% jeb 20 033,88 ha no kopējās platības. Turklāt lielākais bioloģiski vērtīgo dabas teritoriju īpatsvars ir izvietots gar piekrastes līniju, jo šeit bioloģiskajai daudzveidībai labus apstākļus ir radījis piejūras klimats un, tā ir bijusi relatīvi maz ietekmēta no antropogēnajiem apstākļiem.

Būtisku novada teritorijas daļu aizņem valsts nozīmes un Eiropas mēroga aizsargājamās teritorijas - Ķemeru Nacionālais parks (ĶNP), kas ietilpst „Natura 2000” tīklā, Engures ezera dabas parks (EEDP), kas iekļauts „Nature 200” un Ramsāres konvencijā (LU Bioloģijas institūts, 2006), krastu kāpu aizsargjosla, ko nosaka Aizsargjolsu likums un Rīgas jūras līča rietumu piekrastes aizsargājama jūras teritorija „Natura 2000” teritorija un kompleksais dabas liegums „Plienčiema kāpa”, dabas parks „Milzukulns”, kas neatrodas piekrastes zonā un dabas liegums, Natura 2000 teritorija – Apšuciema zāļu purvs. Šīs visas teritorijas nosaka to, ka novada būtiski ir ierobežota saimnieciskā darbība.

ĶNP Lapmežciema pagastā aizņem – 49,1 km² (100 %), Smārdes pagastā – 85 km² (39%) un Engures pagastā – 4,5 km² (aptuveni 3,5 %), taču Engures ezera dabas parks aizņem 6130,2 ha jeb 46,1 % no Engures pagasta teritorijas. Engures novadā kopumā ĶNP aizņem 35%, EEDP – 15,5 %. Līdz ar to Engures novadā ir ļoti svarīgas Latvijas, Eiropas un pasaules nozīmes dabas vērtības ar īpašu aizsardzības statusu (Engures novada dome, 2011; DAP, 2010; Iltner, 2001). ĶNP pastāv individuālais apsaimniekošanas plāns. Parka individuālajos izmantošanas noteikumos ir uzsvērtas galvenās parka izmantošanas iespējas – meža apsaimniekošana, aizliegtās un atļautās darbības, teritorijas plānošana un būvniecība, savvaļas dzīvnieku skaita regulēšana (medniecība un makšķerēšana), tādējādi noteikumos detalizēti tiek ierādīta vieta katrai iespējamai cilvēka darbībai parka robežās.

Savukārt ĶNP Dabas aizsardzības plānā plašāk ir izvēsta parka attīstības politika. ĶNP vīzija galvenokārt tiek saistīta ar dabas tūrisma attīstību, piedāvājot kvalitatīvus

pakalpojumus, veselīgu pārtiku, daudzveidīgas atpūtas iespējas un nodrošina teritorijas ekonomisko stabilitāti, dodot papildus ienākumus gan parka pārvaldības budžetā, gan vietējiem iedzīvotājiem un Engures novadam. ĶNP ir apzināti katra biotopa vērtības, konkrētie mērķi un rīcības to saglabāšanai. Piemēram, jūras piekrastes aizsardzības pasākumi paredz aizsargāt piekrastes biotopus, nekonzentrējoties uz kādu īpašu biotopu, bet skatoties uz situāciju kompleksi. Savukārt piekrastes izmantošanā tiek apzinātas tādas darbības kā zvejniecība, būvniecība, tūrisms un tā ietekme un kultūrvēsture, taču mērķis paredz dabisko biotopu saglabāšanu, izvērtējot iepriekš minēto izmantošanas veidu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību ĶNP (Dabas aizsardzības pārvalde, 2010).

Engures novads ir iesaistījies Vides Izglītības Fonda (FEE) organizētajā „Zilā karoga” programmā peldūdeņiem un izveidojis Zilā karoga pludmali Abraceimā, kas balstīta uz Aizsargjoslu likuma noteiktumiem, kā arī TP ir attēloti gājēju ceļi, kas nodrošina kājāmgājējiem piekļuvi pludmalei, tiek plānoti auto stāvlaukumi, kas risinās tūristu ērtības, kā arī krasta kāju aizsargjoslas likuma ievērošanu un krasta biotopu saglabāšanu (Engures novada dome, 2012).

Nozīmīgākie novadā esošie ezeri ir Engures ezers, Kaņieris un Valguma ezers. Novadā atrodas arī ap 20 mazāku ezeru. Ezeru nozīme ir ļoti būtiska putnu populācijām. Engures ezers gultni pārsvarā klāj dūņas un līdz 6 m biezas sapropeļa iegulas. Pašlaik sapropeļa ieguve ezerā netiek plānota, taču Attīstības plānā par to tiek domāts, taču šobrīd tas neatbilst Engures ezera dabas aizsardzības plānam.

Latvijas piekrastes zemei ir raksturīga ārkārtēji augsta bioloģiskā dažādība, unikāli jūras, ezeru un vēja nogulumu veidojumi (Goba, 1995; Kavacs, 1995).

Kaņiera platība ir 1 128 ha, tā garums ir 5,2 km, platums 3,6 km, maksimālais dziļums ir 1,8 m. Kaņierim raksturīga ļoti liela bioloģiskā daudzveidība, ezers iekļauts Ķemeru Nacionālajā parkā. Kaņierim vairākkārt ir mākslīgi mainīts ūdens līmenis. Tas tika pazemināts 1905.gadā un atkal pacelts 1964.gadā, ap ezeru izveidotas dambju un novadgrāvju sistēmas. Mainītā gruntsūdens režīma dēļ negatīvi tiek ietekmēta apbūve Lapmežciema pagasta apdzīvotajās vietās.

Purvi aizņem 3 268,6 ha – 8% no novada platības. Šis rādītājs ir augstāks nekā vidēji Latvijā (ap 5%), jo liela daļa Engures novada atrodas Piejūras zemienē, kuras līdzenais reljefs un kāpu barjeras veicina purvu veidošanos.

Ūdeņi un purvi aizņem 16% no novada platības un tiem raksturīga ļoti liela bioloģiskā daudzveidība.

Meži klāj 22 654,6 ha (57%) no novada platības, kas ir vairāk, nekā vidēji Latvijā (45%). Engures pagastā mežs aizņem 64,3%, Lapmežciema pagastā 43%, Smārdes pagastā –

56,2% no kopējās platības. Meža platību īpatsvars Engures novadā skaidrojams ar Piejūras līdzenuma augšņu zemo auglību, kuras dēļ mežs netika izcirsts lauksaimniecības zemju apguvei. Lapmežciema un Engures pagastos vērtīgs mežu resurss ir kāpu meži, kas pilda krasta aizsargjoslas funkcijas. Novada mežus raksturo augsts retu un aizsargājamu biotopu īpatsvars. Liela daļa novada mežu atrodas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā, un tiem ir noteikti stingri mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi.

Nozīmīgs Engures novada ainavas resurss ir jūras piekrastes ainava un rekreācijas ainavas, novadā atrodas 25 valsts un vietējas nozīmes aizsargājamie dabas un kultūras pieminekļi.

4.4.Sociāli ekonomiskā vide

Engures novadā 2011.gada sākumā dzīvoja 0,73% Rīgas plānošanas reģiona iedzīvotāji un pēc iedzīvotāju skaita Engures novads bija 19.lielākā administratīvā teritorija (no 30) Rīgas plānošanas reģionā. Pēc apdzīvotības blīvuma 2010.gada sākumā Engures novads bija 33.vietā Latvijā (no 109 pašvaldībām, neskaitot republikas pilsētas). Katrā novadu veidojošajā pagastā dzīvo aptuveni trešdaļa iedzīvotāji.

Iedzīvotāju blīvums novadu veidojošajos pagastos ir krasi atšķirīgs – Engures pagastā 20,5 iedz./km², Lapmežciema pagastā 50,4 iedz./km², bet Smārdes pagastā 12,9 iedz./km². Lapmežciema pagastā iedzīvotāji koncentrēti kompaktā ciemu grupā – Lapmežciemā, Ragaciemā un Bigauņciemā un ir sasniegusi savu blīvuma kapacitāti.

Uz kopējo Latvijas fonu, Engures novadu iedzīvotāju skaits ir palielinājies par 3 %, kas varētu liecināt par piekrastes zonas kā pievilcīgumu dzīvestelpu, kas piesaista jaunus novada iedzīvotājus.

Pirms ekonomiskās krīzes, novadā praktiski nepastāvēja bezdarbs, taču krīzes rezultātā bezdarbnieku skaits sasniedzis 379 (2010.gads). 2009.gadā Engures novadā uz 1 000 iedzīvotājiem bija 42 uzņēmumi. Novadā nav izstrādāta ekonomiskās attīstības stratēģija un uzņēmējdarbības atbalsta plāns, nav izveidotas institūcijas uzņēmējdarbības atbalstam. Par būtiskākajiem šķēršļiem uzņēmējdarbības attīstībai tiek uzskata nelabvēlīgo banku politiku, likumdošanu, cilvēku resursu trūkums, dabas aizsardzības ierobežojumi (Engures novada dome, 2011).

Lielākais novada uzņēmums (pēc apgrozījuma) 2009.gadā bija SIA „UNDA” (zivju pārstrāde). Trīs no desmit lielākajiem uzņēmumiem nodarbojas ar zivju pārstrādi un zvejniecību. Engures novadam raksturīga stihiski izveidojušos tirdzniecības vietu darbība, tai

skaitā pie autoceļa P128 netālu no Plieņciema un novada piekrastes ciemos. Šīs tirdzniecības vietas nav labiekārtotas.

Zivsaimniecības nozare Rīgas līča ekonomikai ir ļoti būtiska sastāvdaļa, īpaši piekrastes rajonos. Zivsaimniecības un akvakultūras pārvaldība un attīstība šobrīd rada lielas bažas par visas nozares ilgtspēju, jo nozvejas apjomi ir tik lieli, ka tiek pārsniegtas sugu saglabāšanai pieļaujamie apjomi, tāpēc ir nepieciešams pēc iespējas ātrāk izstrādāt jaunas zivsaimniecības pārvaldības noteikumus un regulējumus. Reģionāli stabilizēt nozari var ar mērķtiecīgu akvakultūras attīstību, jo tās potenciāls tiek izmantots neefektīvi. To integrējot kopējā zivsaimniecības pārvaldībā, var veicināt jaunu darbavietu rašanos reģionos, kuros būtiski ir samazinājusies zvejniecība (Riekstiņš, 2012).

Raugoties Eiropas līmenī, kopējā zivsaimniecības politiku un nacionālo dalībvalstu praktizēto nozaru pārvaldību ir nepieciešams pilnveidot, nodrošinot zvejniecības un akvakultūras savstarpējo integrāciju un starptautisko koordināciju, lai tiktu saglabāti zivju krājumi Baltijas jūrā, kas nodrošina vietējos un starptautiskos tirgus ar zivju produktiem un lai tiktu panākta visas nozares sociālekonomiskā efektivitāte un ilgtspējība (Riekstiņš, 2012).

Engures novads ar 4 043 322 LVL ir 27. vietā starp Latvijas pašvaldībām pēc ārvalstu tiešo investīciju kopapjoma laika periodā no 1991. līdz 2010. gadam.

Engures osta ir viena no septiņām mazajām Latvijas ostām. Ostas ilgtermiņa darbības mērķis ir nodrošināt Engures ciemata kļūšanu par reģionālās ekonomikas un sociālās aktivitātes centru, tai skaitā turpinot iesāktos attīstības virzienus zvejas kuģu un jahtu apkalpošanā. Ostu vada Engures ostas pārvalde – pašvaldības izveidota institūcija. Tai 2009. gadā izstrādāja detālplānojumu. Ostā tiek pārkrautas tikai vietējām ražotnēm nepieciešamās kravas, tranzīta kravas netiek piesaistītas. Kopš 2000.gada ostas kravu apgrozījuma lielāko daļu veido svaigas zivis, kuras jūrā nozvejo ostas uzņēmumi. Ostas hidrotehniskās būves, tajā skaitā moli, zvejas piestātnes un zvejas kuģu remonta laukums, ir sliktā tehniskajā stāvoklī. Ostā nav jahtām pielāgotu stāvvietu kvalitatīva servisa nodrošināšanai. Piekrastes sanešu plūsmas dēļ Engures osta aizsērē. Šī procesa dēļ nepieciešama regulāra ostas padziļināšana. Sanešu plūsmas negatīvo ietekmi būtiski palielina molu sliktais tehniskais stāvoklis. Ostas padziļināšanā izņemtā grunts tiek deponēta jūrā, aptuveni 2,5 km dienvidaustrumos no Engures (Engures novada dome, 2011).

Centralizētas ūdenaspāreides sistēmas un notekūdeņu sistēmas ir izveidotas Engurē, Ķesterciemā, Lapmežciemā, Smārdē un Milzkalnē. Mazajos piekrastes ciemos tā nav attīstīta.

Engures novadā centralizētus atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus izmanto aptuveni puse no novadu iedzīvotājiem, kas var būtiski ietekmēt piesārņojuma līmeni.

Nozīmīgākie stacionārie gaisa piesārņojuma avoti novadā ir zivju pārstrādes uzņēmumi, katlu mājas un degvielas uzpildes stacijas. Katlu mājas Engures novadā apkurei galvenokārt izmanto malku, Lapmežciemā tiek izmantota arī dabasgāze. Emisijas lielākoties tiek radītas ziemā. Nevienam no stacionārajiem gaisa piesārņojuma avotiem Engures novadā nav nepieciešama A kategorijas atļauja.

Engures novadā jūrā nenonāk neattīrīti notekūdeņi. Paaugstināts piesārņojuma riska objekts ir jūras krastā esošās Engures notekūdeņu attīrīšanas iekārtas. Ūdens kvalitāte Engures novada peldvietās (Apšuciems, Abrugciems, Klapaknciems, Ķesterciems, Ragaciems, Melnezers) atbilst normatīviem un ir laba.

Novada iedzīvotāji ikdienu pārsvarā saskaras ar tādiem funkcionālās ainavas tipiem, kā transporta koridoriem un urbanizētu ainavu – ciemiem. Šāds raksturīgs ainavas elements, piemēram, ir transporta koridors, ko veido piekrastes ceļi P128 un P131 (Tukums – Ķesterciems – Mērsrags – Kolka) un papildina urbanizēta ainava – virkne ar piekrastes ciemiem. Nozīmīgs ainavas resurss novadā ir jūras piekrastes ainava un rekreācijas ainavas, tai skaitā dabas tūrisma objekti Ķemeru Nacionālajā parkā un dabas parkā „Engures ezers”.

5.MATERIĀLS UN METODES

5.1.Pētījuma materiāls

Izstrādājot bakalaura darbu „Integrētā piekrastes vides pārvaldība: Engures novada piemērs” tika studēta un analizēta pieejamā literatūra par vides pārvaldību pasaules, Eiropas un Latvijas līmenī un konkrēti Engures novadā un Engures pagastā, meklējot kopsakarības horizontālā un vertikālā integrācijā. Literatūras analīze tika balstīta uz akadēmisko un lietišķo literatūru, kas ietver arī dažāda līmeņa normatīvos aktus.

Literatūra vides pārvaldības jomā ir ļoti plaši pārstāvēta, jo tā ir saistīta ar interdisciplinārām un starpsektoriālām pieejām, kas balstās uz dabas vides un kultūras vides, sociālo un ekonomisko sektoru mijiedarbību. Kā arī piekrastes jautājumi arvien biežāk tiek skatīti globāli, uzskatot piekrasti kā planētas Zeme galveno vērtību, kura jā saglabā ilgtspējīgi apsaimniekojot.

5.2.Pētījuma metodes

Lai sekmīgi veiktu pētījumu ir nepieciešams apskatīt literatūru saistībā ar pētījuma metodoloģiju.

Pētījuma metodoloģija ir „mācība par metodēm, pētījumā lietojamo metožu kopums” (Kristapsone, 2008). Pastāv daudzas un dažādas pētījuma metodes, taču tās var iedalīt divās lielās grupās - kvalitatīvajās un kvantitatīvajās pētniecības metodēs. Lai sasniegtu bakalaura darba mērķi, darbs balstīsies uz dokumentu analīzes metodi, pētījuma empīriskā daļā tiks pielietotas šādas pētnieciskās metodes – dokumentu analīzes metode un daļēji strukturēto interviju metode. Paredzot, ka metodes savstarpēji papildina viena otru ar mērķi iegūt pamatotus un ticamus datus par pētāmajiem procesiem pētījuma problēmas tālākai virzībai.

Dokumentu analīzes metode ir literatūras avotu studijas un normatīvo aktu analīzes metode. Tā raksturo pētījumā iegūtās informācijas izpratnes interpretāciju, ietverot dokumentu iekšējās un ārējās vides analīzi. Pētniecības procesā literatūras un avotu studijas vienmēr tiek attiecinātas uz klasisko dokumentu analīzes metodi, jo, meklējot konkrētas atbildes, tiek analizēti konkrēti literatūras avoti un iepriekš izstrādātas teorijas, kuras tiek aprakstītas un interpretētas (Kristapsone, 2008).

Dokumentu analīzes metode ļauj seši izstrādāt bakalaura darba pirmo daļu, kura sastāv no teorētiskās informācijas kopumu, kā arī ļauj aprakstīt Engures novada vispārīgu raksturojumu. Izmantotie avoti ir gan akadēmiskā literatūra, gan dažāda līmeņa plānošanas un politiskie dokumenti, likumi, kā arī pieejamie atbilstošie elektroniskie materiāli.

Otra bakalaura darba daļa sastāv no empīriskā pētījuma, kurā būs pielietota viena no pamatmetodēm kvalitatīvo datu ieguvei, kas ir socioloģisko pētījumu metode – intervijas. Tās būs divu veidu – ekspertu intervijas un ar novadu saistīto mērķgrupu intervijas (intervējamo personu sarakstu skatīt 5.2.1. tabulā). Kvalitatīvo datu pētījums var būt teorētisks un arī empīrisks. Interviju klasifikācijai ir dažādas pieejas. Biežāk izmantotā pieeja izšķir trīs interviju pamattipus: strukturētās, daļēji strukturētās un nestrukturētās intervijas. Strukturēto interviju gadījumā tiek izmantoti strukturēti, atbilstoši sagatavoti, pamatā slēgta tipa jautājumi, pamatojoties uz vispāratzītām teorijām un iepriekš veikto pētījumu rezultātiem (*Kristapsone, 2008*). Nestrukturētās intervijās izmanto brīvo atbilžu jautājumus un iegūtās informācijas apkopošana un analīze ir daudz komplicētāks process. Daļēji strukturētās intervijas ietver atvērtā tipa jautājumus, kuri tiek piedāvāti loģiskā secībā, kura intervijas laikā mainās, ņemot vērā jautājumu un atbilžu atvērto raksturu, kādus no jautājumiem intervijas laikā izvērsot padziļināti, bet kādus apskatot tikai vispārināti. Bakalaura darba pētījumā tiks izmantotas daļēji strukturētas intervijas.

Atkarībā no intervēšanas izmantotās metodikas ir iespējamās tiešās, dziļās intervijas, telefonintervijas, individuālās, grupu intervijas u.tml. Visas intervijas iekļauj savstarpējo mijiedarbību starp intervētāju un intervējamo. Intervijas metodes priekšrocības ļauj iegūt ekspertu profesionālo viedokli, var noskaidrot visu pētījumā iesaistīto mērķgrupu viedokli, kā arī pētījuma gaitā var veikt darba papildinājumus no gūtajām atziņām. Taču kā trūkumus uzskaita: iegūto kvalitatīvo datu sarežģīto apkopošanu un analīzi, kā arī ne vienmēr izvēlētais eksperts ir pētāmās problēmas pārzinējs. Tāpēc ļoti būtiski ir kādus ekspertus un mērķgrupu pārstāvjus izvēlas.

Intervējot ekspertus un amatpersonas tiks noskaidrots, kā esošo situāciju vērtē eksperti un pašvaldības sektoru pārstāvji, kas pārstāv dažādas mērķgrupas (valsts sektoru, reģionālo sektoru, pašvaldību sektoru). Tiks noskaidroti iespējamie risinājumi, lai apzinātu un risinātu problēmas.

Kvalitatīvā socioloģiskā pētījuma metode izvēlēta tāpēc, lai pētījumā iegūtu priekšstatu par konkrēti izvēlēto personu skatījumu un kopēju problemātikas novērtējumu, konkrētā novada un pašvaldības pārvaldībā. Intervijas struktūra tiks veidota no struktūrblokiem, kur tiks norādīti galvenie atslēgas vārdi, kas aptvers visu problēmtēmu. Problēmbloki tika strukturēti, lai tiktu apskatītas visas ilgtspējīgas attīstības dimensijas: dabas, sociālā un ekonomiskā. Papildus tam tika iegūta informācija par telpas kapitālu, kas ir svarīgs virziens attīstībai kopumā, jo pasaule kopumā virzas uz dažādu infrastruktūru attīstību, kas ir neizbēgami, kā arī problēmblokos tika apskatīti jautājumi saistībā ar komunikācijas un sadarbības principiem, kas svarīgi sekmīgai pārvaldības attīstībai (skat. 5.2.2. tabulu).

Intervēti tiks mērķgrupu pārstāvji un eksperti, kuriem tiks uzdoti vieni un tie paši struktūrbloku jautājumi, jo intervijas veids ir daļēji strukturētas intervijas. Tas nozīmē, ka galvenie atslēgas vārdi tiks uzdoti visiem intervējamām personām, taču tos iespējams modificēt saistībā ar intervējamās personas zināšanām, spējām un pieredzi.

Intervējamo personu atlase tiks veikta, lai iespējami plaši aptvertu visas mērķgrupas un noteiktās pārvaldības vides komponentes, lai iegūtu ticamu problemātikas analīzi, ar kuras palīdzību iespējams rast atbildes uz pētījuma jautājumiem un rezultātā sasniegtu pētījuma mērķi.

Eksperti tika iedalīti 3 sektoros: pārvaldības, dabas un komunikācijas sektoros, tas aptver pētījuma problēmnostādnes galvenos virzienus, kas ietekmē piekrastes vides pārvaldības gaitu.

Mērķgrupas tika iedalītas 4 daļās: valsts sektors, kuru pārstāv RVP, kas ir noteicošā iestāde reģionālā līmeņa attīstībai, tā cieši saistīta ar vietējām, pašvaldībām uzrauga un kontrolē to darbību. Vēl pie valsts sektora tika intervēts ĶNP pārstāvis, jo parks ir novada sastāvdaļa un tam ir īpašs statuss un nozīme novada attīstībā. Pie pašvaldības sektora tika izvēlēts pārstāvis no novada domes deputāts – politiskās varas pārstāvis (Engures novada domes priekšsēdētāja vietnieks), izpildvaras pārstāvis, konkrēti Engures pārvadē (Engures pārvaldes vadītājs) un dienestu līmenis, konkrēti attīstības plānošanas daļa (Attīstības plānotāja). Pie uzņēmumu sektora tika izvēlēts vietējais zivju pārstrādes uzņēmums, kas atrodas piekrastes zonā un vietējais mazais zivju uzņēmums, kas tieši ir atkarīgs no dabas un sociālekonomiskās aktivitātes un veido piekrastes pašvaldībai svarīgo kultūrvēsturisko mantojuma (zvejniecības) saglabāšanos. Vēl ieplānots bija intervēt ostas pārvaldnieku, taču cilvēcisku apsvērumu dēļ tas neizdevās.

No reģionālā līmeņa tika intervēti Rīgas plānošanas reģiona pārstāvji, kas ar novadu ir saistīti ar stratēģiju, plānu, programmu izstrādi un apstiprināšanu. Lielāko daļu intervējamo pārstāvēja meditatīvo sektoru, kurā ietilpst mēdiji, izglītotāji, NVO un zinātnieki, pētnieki.

Kā vienīgais Engures novada mēdijs tika intervēts Engures novada ziņu redaktors, kas ir lietas kursā par visu aktuālo informāciju novadā. No izglītotajiem tika intervēti Engures vidusskolas skolotāji – direktore un vēstures skolotāja, kas mācījusi kādreizējā Jūrskolā. Šīs personas ir tuvu sabiedrībai, konkrēti jaunākajiem novada iedzīvotājiem, aktīvi darbojas izglītības veicināšanā, kā arī ir vietējie iedzīvotāji. No NVO sektora tika intervēti Engures ezera dabas parka pārstāvis – EED fonda valdes loceklis, kas informāciju sniedza no dabas vides puses saistībā ar dabas parku, kas ietilpst novadā un ir cieša saikne ar novada pārvaldi un iedzīvotājiem, tūristiem. Un otrs NVO pārstāv biedrību „Partnerība laukiem un jūrai”, kas palīdz un sniedz finansiālu atbalstu citām organizācijām, paaugstinot iedzīvotāju labklājību un novada kopēju attīstību. Vēl tika intervēta Lapmežciema muzeja direktore, ka tieši saistīta ar sabiedrību, tās izglītošanu un aktivitāšu nodrošināšanu (skat. 5.2.1. tabulu).

Socioloģiskais pētījums Engures novadā ietver ekspertu un pašvaldības mērķgrupu intervēšanu. Lai šo pētījumu veiktu sistemātiski un pārdomāti, sākotnēji pētījumā tika identificēti 3 galvenie ekspertu sektori. Tie pārstāv pārvaldības, dabas vides un komunikācijas sektoru. Tie kopā veido pamatu, kas nepieciešams veiksmīgas pārvaldības nodrošināšanai. Eksperti pārstāv VARAM ministriju, kas ir vadošā valsts pārvaldes iestāde vides aizsardzības nozarē, Latvijas Pašvaldību savienību, dažādas pētniecības nozares. Kā arī tika identificētas 5 pašvaldības pamata

mērķgrupas. Tās ir: valsts, reģionālais, pašvaldības jeb municipālais, uzņēmējdarbības jeb korporatīvais un meditatīvais sektors. Katra pārstāvja izvēle tika veikta tā, lai tiktu apzinātas visas pašvaldības iesaistītās puses, taču pati sabiedrība tika, analizēta caur meditatīvo sektoru, ar ko vietējie iedzīvotāji ir cieši saistīti.

Tālāk tiks aprakstīta katras mērķgrupas nozīmība konkrētajā pētījumā.

Valsts sektors – Reģionālā vides pārvalde (konkrēti Ventspils RVP) ir tiešās pārvaldes iestāde, kas atrodas VARAM pārraudzībā. Tai pakļautas pašvaldības un tā atbilstoši savai kompetencei īsteno valsts vides aizsardzības politiku arī Engures novadā. Tāpēc valsts sektors valsts līmenī ir pamats, uz ko balstās reģionu un vietējo līmeņu sistēmas.

Pašvaldības sektors - cilvēka ikdienas dzīvi ietekmē pašvaldību lēmumi un darbība. Jau pats vārds „pašvaldība” nozīmē, ka pārvaldes subjekts un objekts sakrīt, proti, paši iedzīvotāji piedalās viņiem interesējošo jautājumu risināšanā (Vanags, Vilka, 2005). Tāpēc būtiski ir aplūkot tieši pašvaldības pārstāvju redzējumu un nostāju vides pārvaldības jomā, jo pašvaldība ir tiešais starpnieks starp iedzīvotājiem, uzņēmējiem, valsts iestādēm un vietējiem NVO, izglītības iestādēm, u.c. mērķgrupām. Kā arī pašvaldība vistiešākajā mērā ir atbildīga par vispārējās vides politikas realizāciju un vides komunikācijas atbalstīšanu un nodrošināšanu. Līdz ar to intervējamās pašvaldības personas pārstāv gan politikas līmeni, gan izpildvaras līmeni, gan dienestu līmeni, kas viss kopumā raksturo pašvaldības pārvaldes sistēmu, kas pakļauta valsts noteiktām prasībām.

Uzņēmējdarbības sektors – šī sektora būtiskākie pārstāvji ir tie uzņēmumi, kas ir tieši saistīti ar piekrastes procesiem. Uzņēmumi, kur atrodas tieši piekrastes zonā, kā arī ostas uzņēmumi, kas būtiski ietekmē piekrastes procesus un vietējie uzņēmumi, kuru loma ir svarīga saistībā ar konkrētās teritorijas specifiku. Uzņēmumi kopumā ir tiek, kas ietekmē ekonomisko sektoru plašā skatījumā.

Mediatīvais sektors - šajā sektorā ietilpst izglītotāji, NVO, mediji un zinātnieki. Šis sektors tiek aplūkots arī iedzīvotāju līmenī, jo tieši mediatīvais sektors ir tas, kas pārstāv sabiedrības, iedzīvotāju intereses un ir ar tiem cieši saistīti. No mediatīvā sektora tiks pārstāvēti izglītotāji, mediju pārstāvis, nevalstiskās organizācijas, taču novada un pašvaldības līmenī tika konstatēti pārstāvji no zinātnieku līmeņa, ko varētu uzskatīt par būtisku trūkumu pārvaldības sekmīgai veicināšanai.

Eksperti – to iekļaušana, veicot socioloģisko pētījumu, nepieciešama tāpēc, ka ekspertu zināšanas par integrētas piekrastes pārvaldību kāpu un pludmales teritorijās ļaus precīzi un kvalitatīvi novērtēt šodienas vides pārvaldības attīstības līmeni, ko svarīgi ir skatoties uz dabas, kultūrvides un sociālekonomiskā sektoru līdzsvarotu attīstību un līdzāspastāvēšanu. Pirmkārt, bakalaura darbam tiks izvēlēti eksperti, kuri profesionāli darbojas attiecīgajā nozarē

un ikdienā saskaras ar esošo pētījuma nozari. Otrkārt, piesaistīto ekspertu darba pieredzes un kompetences līmenis ļaus korektāk novērtēt esošo situāciju.

Pētījuma sākumposmā tika izvēlētas 22 intervējamās personas, no tiem 6 ir eksperti un 16 ir pašvaldības mērķgrupu pārstāvji. Rezultātā tika nointervēti 3 eksperti un 15 mērķgrupu pārstāvji (skatīt 5.2.1. tabulu). Intervējamie tika izvēlēti tādā veidā, lai pēc iespējas pilnīgāk varētu izprast problēmsituāciju pašvaldības pārvaldības vidē.

5.2.1. tabula

Intervējamo personu saraksts (autora sastādīta)

EKSPERTI	
Sektors	Pārstāvis
Pārvaldības sektors	Dace Granta – VARAM Telpiskās plānošanas departamenta Telpiskās plānošanas politikas nodaļas vecākā eksperte
Pārvaldība sektors	Gunta Lukstiņa – pārstāv biedrību Latvijas Pašvaldību savienība (LPS) un tās ietvaros darbojas Latvijas Piekrastes pašvaldību apvienībā (LPPA)**
Vides sektors	Jānis Lapinskis – vadošais pētnieks jūras krasta ģeoloģiskajos pētījumos
Vides sektors	Brigita Laime – BF docente, „Life” projekta vadītāja**
Komunikācijas sektors	Agrita Ozola – Tukuma muzeja direktore
Komunikācijas sektors	Alda Ozola-Matule – vides pārvaldības doktorante, vides speciāliste, biedrības „Latvijas Zaļā kustība” pārstāve**
MĒRĶGRUPU PĀRSTĀVJI	
Sektors	Pārstāvis
Valsts sektors	<ul style="list-style-type: none"> • Lienīte Feldmane – RVP vecākā inspektore • Andris Širovs – DAP Pierīgas reģionālās administrācijas direktors (Ķemeru administrācija)
Municipālais (pašvaldības) sektors	<ul style="list-style-type: none"> • Andris Kalnozols – Engures novada domes priekšsēdētāja vietnieks • Nikolajs Tohvs – Engures pagasta pārvaldes vadītājs • Ilze Turka – Engures novada attīstības plānotāja
Reģionālais līmenis	<ul style="list-style-type: none"> • Rūdolfs Cimdiņš un Laura Cimža – RPR, Telpiskās plānošanas nodaļas pārstāvji
Uzņēmējdarbības sektors	<ul style="list-style-type: none"> • Santa Stūre - zivju ražotnes „Unda” pārstāve • Jānis Megnis – Engures ostas pārvaldnieks** • Iveta un Andis Andersoni– zivju saimniecības „Lucītis” īpašnieki Engurē
Mediatīvais sektors	<ul style="list-style-type: none"> • Mudīte Bērziņa – Lapmežciema muzeja vadītāja • Roberts Šiliņš - Engures ezera dabas parka fonda valdes loceklis • Inga Reiniņa – biedrības „Partnerība laukiem un jūrai” vadītāja, Lauku attīstības speciāliste pašvaldībā • Jolanta Kraukle – biedrības „Dzintara krasts” vadītāja, Tūrisma attīstības speciāliste** • Kristaps Zaļkalns - „Engures Novada Ziņas” redaktors, Engures novada domes sabiedrisko attiecību un jaunatnes lietu speciālists • Ilze Kalnozola – Engures vidusskolas direktore • Daiga Latve - Engures vidusskolas latviešu valodas un vēstures skolotāja, mācījusi Engures jūrskolā

** personas, kuras zināmu iemeslu dēļ netika intervētas.

Interviju jautājumbloki (autora sastādīta)

JAUTĀJUMMBLOKI	ATSLĒGVĀRDI
Dabas un kultūras vides mantojums	jūras un piekrastes biotopi, ostas, bākas, tradicionālais dzīvesveids, tradīcijas, dabas dziednieciskie resursi un ainavas, to nozīme, saglabāšana, ilgtspējīgums, vides apziņa
Cilvēku nodarbošanās piekrastē	Zvejniecība, Zivju pārstrāde, Tūrisms
Ekonomiskā un sociālā aktivitāte	iedzīvotāju dzīves kvalitāte, budžets, uzņēmējdarbība, NVO, sadarbība, novada koptēls
Telpiskais kapitāls	Attīstības plānošana, infrastruktūras attīstība, apbūve, piekļuve piekrastei - pludmalei
Pašvaldības mijiedarbība ar sabiedrību	Projekti, pasākumi, aktivitātes, sadarbība, komunikācija, līdzdalība
Ar piekrastes aizsardzību saistītie jautājumi	Klimata pārmaiņu ietekme, piesārņojums, aizsargjosla, kāpu izbraukāšana, krasta procesi, antropogēnā ietekme, piekrastes aizsardzība, apsaimniekošana

6. REZULTĀTI UN DISKUSIJA

Šajā nodaļā ir apkopoti socioloģiskā pētījumā izteiktie viedokļi attiecībā uz piekrastes pārvaldības problēmām. Socioloģiskais pētījums iedalās divos blokos – ekspertu intervēšana un mērķgrupu intervēšana. Intervēšanas metode ļauj iegūt plašu informāciju par piekrastes pārvaldības tendencēm bakalaura darba pētījuma definētajā teritorijā Engures novada Engures pagastā, gan arī kopēju Latvijas tendenci vides pārvaldībā.

6.1. Interviju apkopojumu rezultāti

Plānojot intervijas tika izstrādāti problēmjautājumi, kurus nepieciešams apskatīt caur ekspertu un mērķgrupu viedokļiem. Tika izstrādāta tabula, par socioloģiskā pētījuma intervējamo personu kompetenci saistībā ar problēmblokiem (skat. 6.1.1. tabulu).

6.1.1. tabula

Intervējamo personu paredzētie problēmbloki (autores sastādīts)

Nr.	Mērķgrupa Problēmbloks	Eksperti	Valsts	Reģiona pārstāvji	Pašvaldība	Uzņēmēji	NVO	Izglītotāji	Mēdiji
1.	Dabas un kultūras vide	X			X	X	X	X	X
2.	Cilvēku nodarbošanās (zveja, zivju pārstrāde, tūrisms)	X	X		X	X	X	X	X
3.	Sociāli ekonomiskā vide	X			X	X	X	X	X
4.	Telpas kapitāls	X	X	X	X	X		X	X
5.	Komunikācija (starp valsts institūcijām, pašvaldību un sadiedrību)	X	X	X	X	X	X	X	X
6.	Piekrastes aizsardzības komplekss	X	X		X	X	X	X	X

Pētījuma ietvaros tika veiktas 18 no 22 intervijām, kurās tika intervēti dažādu mērķgrupu pārstāvjiem, un sekojoši tiek apkopota informācija. Tā kā pētījums ir ierobežots laikā un telpā, tad viedokļi tika iegūti gan klātienē esot mijiedarbībā ar intervējamo, gan arī tika veikta intervēšana interneta vidē.

Izvēlēto pārstāvju attieksme pret pētījumu bija dažāda, atsaucīgi bija izglītotāji, reģionālā pārvalde, NVO pārstāvji, lielāku atsaucību varētu gaidīt no pašvaldības, neraugoties uz to saspringto dienaskārtību. Daļa no intervējamām personām nebija sasniedzamas, jo atrodas dažādos ārzemju komandējumos, kas nozīmē, ka tiek paplašināts pašvaldības un valsts līmeņa darbinieku prasmes un tiek iegūta ārzemju pieredze, kas svarīga veiksmīgākai vietējā līmeņa attīstībai.

Pirmais no problēmblokiem tika apskatīts - **piekrastes daba un kultūrvidē** un ar to saistītās problēmas. Par šo bloku plaši savu viedokli izteica pašvaldība, uzņēmēji un meditatīvais sektors. Kā, galvenais, virzošais jautājums bija par mantojuma nozīmīgumu un saglabāšanu. Varēja jums, ka mērķgrupu pārstāvji ir sava novada patrioti un savā īpašā veidā novērtē dabas un kultūras mantojumu un cenšas no saglabāt cik ir to spēkos.

Apkopotajā tabulā autore uzskatāmi ir parādījusi galvenās iezīmes intervēto personu atbildēs (skat. 6.1.2. tabulu). Dati tika iegūti no 7 mērķgrupu pārstāvjiem.

6.1.2. tabula

Mērķgrupu viedoklis dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma kontekstā (autores sastādīts)

Interv. Sk.	Mērķgrupa	Galvenie atslēgvārdi		
		Nozīmība un saglabāšana	Veicinošās darbības	Bremzējošās darbības
2/18	Valsts	Nozīmīgs, jo pagasti atrodas pie jūras	Automašīnu stāvlaukumu izveidošana; Ar biotopu apsaimniekošanu nodarbojas DAP, ĶNP administrācijas un EEDP fonds	Par maz ir dabas aizsardzības un piekrastes informatīvie materiāli; osta
3/18	Pašvaldība	Iekļauts TP un AP; Saglabā balstoties uz normatīvajiem dokumentiem;	„Ugunsкура nakts”; Izglītojoši pasākumi; EDP un ĶNP aktivitātes; Sadarbība ar Tukuma TIC; Aktīvas kultūras iestādes; Saietu namu	Pašvaldībai strikti noteiktas tiesības; osta
3/18	Izglītotāji	Audzinašanas ģimenē; Mācību procesā iekļauts;	Izglītojoši pulciņi; Zinātniski pētnieciskie darbi; Ekskursijas; Dabas pulciņi	Finanšu trūkums Jūrskolas likvidēšana Strikti skolas noteiktumi; Osta
1/18	Mediji	Ārkārtīgi svarīgs; Lepnuma objekts; Jāsaglabā domājot par nākamajām paaudzēm; Intelektuāla un kultūrbagāta sabiedrība; Daba vissvētākais un vistrauslākais	Policijas kontrole; Informācijas zīmju izvietošana; „Zilā karoga” pludmale; Jūras svētki; Sakopšanas talkas; Stāvlaukumu izbūve;	Pludmale un osta nepieder pašvaldībai; DAP strādā vairāk fanātiski nekā racionāli; DAP finanšu trūkums; Cilvēciskais faktors
2/18	NVO	Pašvaldības kompetence; Nozīmīga rekreācijai	Vēsturisku ēku/vietu rekonstrukcijas; Projektu realizācija	Osta
2/18	Uzņēmēji	Sabiedrības apziņu; Daļēji tiek saglabāts	Uzņēmējdarbība (zivju pārstrāde)	Zvejniecības iznīcināšana; Citas prioritātes; Osta

1/18	Eksperts	Svarīgi ir kā pārvalda kultūrvēsturisko mantojumu	Pašvaldība atbalsta kultūrvēsturisko objektu ģeoloģisko izpēti; vecās Jūrskolas ēkas renovācija – tagad Sajietu nams; Sadarbība ar Tukuma TIC	AP nav atrunāta kultūra; nav izstrādāti kultūrpolitikas dokumenti; Nav pagastu vēstures muzeju ekspozīcijas
		vietējā sabiedrība novērtē, taču ne vienmēr respektē		

Galvenokārt, intervētās personas pauda uzskatu, ka piekrastes dabas un kultūrvēsturiskais mantojums ir svarīgs un tiek atbilstoši saglabāts, jo tas ir ļoti nozīmīgs pašvaldības un novada identitātes veidotājs. Dabas mantojuma saglabāšanu novada līmenī uzskata par pašsaprotamu, jo vairāk kā puse novada teritorijas aizņem ĪADT, ko regulē likums. Par dabas mantojuma saglabāšanu lielākoties ir atbildīga valsts, taču pašvaldību saistītie dabas objekti tiek saglabāti likuma noteiktā kārtībā. Engures pagasta kultūrvēsturiskā mantojuma eksperte un pētniece A. Ozola teic, ka „kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana galvenokārt ir saistīta ar to, kā tas tiek pārvaldīts, un kādas ir novada prioritātes saistībā ar dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu” (A.Ozola). Un novadā, pašvaldības izpratnē, lielā mērā ir svarīga mantojuma saglabāšana, kā piemērs, ir atbalsts ģeoloģiskās izpētes veicināšanā jaunatklātā potenciālajā kultūrvēsturiskā mantojuma identificēšanā. Protams, ka ir problēmas, kas neveicina mantojuma saglabāšanu, kā, piemēram, vispārēja cilvēku dzīvesveida maiņa, izzūd zvejniecība, tikai šajā teritorijā raksturīgas tradīcijas, dialekti un vietvārdi, kā arī mainās ainava, izzūd vecās zvejnieku mājas, zvejas laivas un to specifiskie piederumi, līdz ar to tiek zaudēta daļa no kultūrvēsturiskā mantojuma, taču pašvaldība nevar mainīt to kā mainās paaudzes un to dzīvesveids. Lielā mērā par dabas un kultūrvēsturisko mantojumu tiek runāts skolās, jo ir atsevišķs priekšmets – kulturoloģija, kur par šiem jautājumiem tiek runāts, muzejā tiek veidotas ekspozīcijas saistībā ar piekrasti, zvejniecību, kā arī ir izstrādāta karte ar vietvārdiem, kas vēl joprojām tiek pētīti. Tas veicina kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanu.

„Dabas un kultūras mantojumu vietējā sabiedrība novērtē, taču ne vienmēr respektē, it īpaši, ja tas saistīts ar nekustamā īpašuma izmantošanas ierobežojumiem. Lielākajai daļai iedzīvotāju ir svarīgi sajust, ka šī vērtība valsts un pašvaldības līmeni tiek ne tikai novērtēta, bet arī sniegts atbalsts tās saglabāšanai” (D.Granta). Un šobrīd valsts līmeņa atbalsts trūkst ne tikai iedzīvotājiem, bet arī pašvaldībām. Iespējams, ka pašvaldībai un iedzīvotājiem vairāk būtu jāvērsas pie valsts līmeņa iestādēm par sev nozīmīgiem jautājumiem, jo valsts ir institūcija, kas vislielākā mērā ir saistīta ar iedzīvotāju labklājības nodrošināšanu.

Visas aptaujātās mērķgrupas kā sāpīgu tēmu visa novada teritorijas attīstība uzskata ostu, kura privatizācijas procesā nokļuva privātipašumā, un šobrīd praktiski osta nedarbojas.

Kā teic Engures ezera dabas parka fonda pārstāvis, tas „osta Engurē nav, tā pastāv tikai teorētiski un nav izmantojama nopietnai navigācijai” (R.Šiliņš). Taču pašvaldība ostu ir iekļāvusi Attīstības programmā (AP) kā svarīgu attīstības virzienu, kuru pašvaldība mēģina risināt. Un šobrīd ostā veiksmīgi attīstās jahtklubs "Engure", kas ir organizācija, kas veicina aktīvā sporta veida popularizēšanu.

Ļoti liela nozīme kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanā ir zivju apstrādei, kas nodrošina zvejniecības pastāvēšanu vietējos ciemos, kā arī tas ir svarīgs pašvaldības ienākumu avots. Un vēl pozitīvi zivju apstrāde ietekmē tūrismu, jo pilsētas sabiedrībai tā ir sava veida „eksotika”, kuras dēļ saglabājas zvejniekciemu identitāte un dzīvība.

Jautājot par to, kādas ir lielākās dabas vērtības Engures pašvaldībā, tika iegūti šādi viedokļi (skat. 6.1.3. tabulu). Dati tika iegūti no 7 mērķgrupu pārstāvjiem.

6.1.3. tabula

Mērķgrupu nozīmīgākās dabas vērtības (autores sastādīts)

Interv. Sk.	Mērķgrupas	Vērtības
2/18	Valsts	Jūras piekraste Biotopi
3/18	Eksperti	Kultūrvide Identitāte un tradīcijas Piekraste
3/18	Pašvaldība	Ģeogrāfiskais novietojums Videi draudīga infrastruktūra Piekraste Kultūrvēsturiskie objekti Iedzīvotāji
1/18	Mēdiji	Daba <i>Natura 2000</i> teritorijas
3/18	Izglītotāji	Vēsturiskie objekti Eiropas nozīmes mežainās kāpas ĪADT
2/18	NVO	Flora un fauna Piekraste Bioloģiskā daudzveidība
2/18	Uzņēmēji	Novietojums Jūras resursi

Apkopojot intervijās sniegtos viedokļus, redzams, ka visas mērķgrupas kā vērtības uzskata dabas procesus un veidojumus. Tas liek domāt par to, ka sabiedrība ir intelektuāla un kultūrbagāta. Jo tikai izglītota un informēta sabiedrība saprot dabas procesu norisi, spēj to novērtēt un saglabāt. Taču ir arī dabas un cilvēku vēlmju atšķirības, kas ir pretstatā ar ilgtspējīgu attīstību, kā, piemērs, ir tas, ka cilvēku saimniecisko darbību būtiski ietekmē

biotopu un dzīvotņu aizsardzība, tā lielā mērā neļauj attīstīt iedzīvotāju labklājību, jo no valsts puses (DAP) lielāka nozīme ir augu un dzīvnieku aizsardzībai, nevis cilvēku dzīves kvalitātes uzlabošanai. Šajā jomā ir nepieciešama papildus komunikācija starp valsts sektoru, pašvaldību un iedzīvotājiem. Ir jārada līdzsvars starp dabas saglabāšanu un dzīves līmeņa paaugstināšanu sabiedrībā kopumā. Jo savādāk sabiedrībā rodas negatīva attieksme pret dabas saglabāšanas būtību, kas rada neizpratni un kopēju dabas daudzveidības pasliktināšanos. Kā liels uzsvars, protams, tiek likts uz piekrastes vērtību, kura pašvaldībā aizņem 43 km un novadā kopumā 57 km, tās resursi ir nozīmīgi novada un pašvaldības attīstībā, taču cik lielā mērā tā tiek saglabāta un attīstīta ir valsts līmeņa problēma, jo nav sakārtotas pludmales īpašumtiesības, līdz ar to pašvaldība nevar attīstīt piekrastes teritoriju, līdz ar to rodas dabas un sociālekonomiskas problēmas.

Nākamajā jautājumā, kas saistīts ar galvenajiem draudiem, riskiem (dabas vai cilvēku radītajiem) Engures pašvaldības piekrastes teritorijās, tika noskaidroti bremsējošie faktori (skatīt 6.1.4. tabulu). Dati tika iegūti no 7 mērķgrupu pārstāvjiem.

6.1.4. tabula

Mērķgrupu izvirzītie būtiskākie draudi, riski piekrastes teritorijai (autores sastādīts)

Interv. Sk.	Mērķgrupas	Galvenie atslēgas vārdi
2/18	Valsts	Nekustamo īpašuma attīstība
3/18	Eksperti	Tradīciju izzušana
		Dzīvesveida maiņa
		Erozija noteiktos pašvaldības posmos
		Sadarbības trūkums
3/18	Pašvaldība	Klimata pārmaiņas
		Antropogēnā slodze
		Īpašumtiesību nesakārtotība
		Tūrisma radītais piesārņojums
1/18	Mēdiji	Nepilnības likumdošanā
3/18	Izglītotāji	Cilvēku attieksme
		Erozijas process
		Piesārņojums ar atkritumiem
2/18	NVO	Kāpu izbrazkāšana
		Piesārņojums
2/18	Uzņēmēji	Erozija
		Vētras
		Finanšu trūkums

Kā viens no dominējošiem viedokļu apkopojumiem piekrastes risku faktoros, bija dabas ietekmes riski, ko cilvēks bieži vien nav spējīgs ietekmēt un regulēt. Jo dabas procesi ir tie, kas risinās nepārtraukti un neatkarīgi no cilvēka vēlmēm. Piemēram, klimata pārmaiņas lielā

mērā ietekmē piekrastes zonas - jūra ziemā neaizsalst, paceļas ūdens līmenis, erozija, krasta noskalošana, plūdi u.tml., un ir neapgāžami novērojami, ka šiem procesiem ir tendence pieaugt. Klimata pārmaiņu ietekme skaidri iezīmējas, piemēram, Ragaciema raga noskalošanos procesā, jo ar katru gadu samazinās pludmales josla šajā vietā, kā arī erozija ir novērojama Lapmežciemā, Abragciemā, Klapaknciemā un uz ziemeļiem no Apšuciema. Pašvaldība sadarbojoties ar iedzīvotājiem un skolām veic kārkļu stādīšanu visas piekrastes garumā, bet runāt par cita veida pasākumiem ir grūti runāt, jo pašvaldība saistībā ar eroziju izmanto „zaļās” metodes, kas ir videi saudzīgākas, kā arī erozijas mazināšanas ziņā tās ir mazefektīvas.

Līdz ar to ir nepieciešams pašvaldībai aktualizēt plašāku diskusiju iesaistot iedzīvotājus un atbildīgās vides institūcijas, lai atrastu labāko risinājumu erozijas darbības mazināšanai, jo novadā kopā erozijas apdraudētās krasta teritorijas aizņem ap 5-6 km, kas ir būtisks lielums. (J.Lapinskis).

Kā nākamais būtiskais jautājumu bloks ir **vietējo iedzīvotāju nodarbošanās piekrastē**. Kā piekrastes teritorijas nozīmīgākie virzieni ir zvejniecība, zivju apstrāde un tūrisms. Apkopotā tabulā tiek parādīta šo nozaru nozīme un attīstības virzieni (skat. 6.1.5. tabulu). Dati tika iegūti no 7 mērķgrupu pārstāvjiem.

6.1.5. tabula

Piekrastes galveno nodarbošanās veidu raksturojums (autores sastādīts)

Inte rv. Sk.	Mērķgrupa	Galvenie atslēgas vārdi		
		Zvejniecība	Zivju apstrāde	Tūrisms
2/18	Valsts	Lapmežciema pagastā ir zivju pārstrādes rūpnīca. Slavens ir zivju tirgus Ragaciemā; Zvejniecības loma nepārāk liela, jo kuģi tika sagriezti.		Tūristi apmeklē Engures un Kaņiera ezerus; Interesants tūrisma objekts ir ornitoloģijas stacija pie Engures ezera
3/18	Pašvaldība	Zvejniecība izmirst; Zvejniecība savam priekam; Nedaudzi vietējo zvejnieku uzņēmumi;	Svarīgākais ienākumu avots pašvaldībā; Uztur dzīvību; Darbavietas;	Stratēģiskais mērķis; Tūrisms- sezonāla rakstura; Vietējie iedzīvotāji attieksme; Projekti; TIC
2/18	Uzņēmēji	Zivju tirdziņi kā ciemu simbols; Kvotas	Prioritāte; Galvenais ienākumu avots	Zivju pieejamība attīstīta tūrismu

3/18	Izglītotāji			Selgas cehs slēgts; Atalgojums	Nav attīstīts pietiekami
2/18	NVO				Papildus piesārņojums
1/18	Mēdiji			Sūdzības par smakām; Augstākas prasības	Tūrisma buklets; Informācija mājaslapā; Engures novads apsteidz Siguldu;
1/18	Eksperti				Nepieciešams dokuments kultūras attīstībai

Novada un pašvaldības līmenī svarīgs faktors, kas ietekmē ekonomiku, sociālo un kultūras vidi ir vietējo iedzīvotāju nodarbošanās veidi. Galvenie piekrastes pašvaldībā ir zvejniecība, zivju apstrāde un tūrisms.

Zvejniecības attīstību nākotnē ir grūti prognozēt, visi mērķgrupu pārstāvji uzskata, ka zvejniecība lēnām izmirst. Engures vidusskolas vēstures skolotāja saka, ka „Piecdesmitgadnieki ir pēdējā zvejnieku paaudze” (D.Latve), jo zvejniecību būtiski ietekmē tas, ka Baltijas jūrā un Rīgas līcī ir samazinājušās zivju populācijas, ir noteiktas kvotas, cik pašvaldība drīkst izsniegt, tāpēc zvejniecība tiek būtiski ietekmēta. Engures ezera dabas parka pārstāvis zvejniecības izzušanu saista ar to, ka sabiedrība kopumā mainās, mainoties dzīvesveidam un zvejniecība kā nodarbošanās ir smags darbs, līdz ar to jaunākās paaudzes atrod vieglākus peļņas gūšanas veidus. Pašvaldība zvejniecību raksturo dažādi, uzskata, ka zvejniecība ir samazinājusies, taču stabila, jo zvejniecības kvotas tiek realizētas pilnībā un par pieprasījumu nevar sūdzēties. Tas liek secināt to, ka zvejniecība pastāv, tikai jautājums kādā līmenī un ar kādu laika periodu to salīdzina. Taču reāli to, vai zvejniecība izmirs, rādīs laiks un valsts nostāja šajā jautājumā, kā arī Eiropas noteiktās prasības, jo ja izzudīs zvejniecība, tad izzudīs arī piekrastes identitāte un tā kļūs vienveidīga un neatšķirsies no iekšzemes teritorijām nodarbošanās un dzīvesveida ziņā. Muzeja direktore teic, ka „zvejniecības „asumiņu” uzturēja konkurss „Vai tu mīli jūru?”, kas veicināju zvejniecības kā nodarbošanās popularizēšanu un attīstību” (M.Bērziņa), taču šāda veida konkursi vairs netiek rīkoti, kā arī skolā daudzi ar piekrasti saistītas aktivitātes vairs nenotiek. Kā iemeslu tam gan skolotāja, gan muzeja pārstāve uzskata cilvēku kūtrumu un neuzņēmību, jo šādām aktivitātēm ir nepieciešama pašiniciatīva, kas sabiedrībā trūkst.

Zivju apstrāde ir galvenais ienākumu avots Engurē un citos pagasta ciemos. Engures novada attīstības plānotāja zivju apstrādi uzskata kā novada „odziņu” (I.Turka). Nozare kopumā uzlabo ekonomisko stāvokli, būtiski veicina tūrisma pieplūdumu vasaras sezonās. Kā vieno no svarīgākajiem socioloģiskajiem faktoriem uzskata darbavietas, kas nodrošina vietējo

iedzīvotāju koncentrēšanos pagastā. Engures novadā kopumā ir viens no mazākajiem bezdarba līmeņiem, kas lielā mērā ir, pateicoties lielajiem zivju pārstrādes uzņēmumiem. Kā negatīvs, bet pamācošs piemērs ir Lapmežciema Selgas ceļa slēgšana, kas izraisīja bezdarba līmeņa celšanos, vietējo iedzīvotāju migrāciju uz Rīgu darbavietu meklējumos, kurš arī atalgojumā ziņā ir augstāks, un pašvaldības ienākumu samazināšanos. Kā arī tiek bremsēta ciema zivsaimniecības attīstība. Taču vietējo iedzīvotāju vidū tiek saskatītas arī zivju pārstrādes uzņēmumu slēgšanas pozitīvie aspekti, kā piesārņojuma – smaku samazināšanās. Sabiedrība kopumā mainās un aug tās prasības pret vidi un dzīves kvalitāti.

Pašvaldība tūrismu ir noteikusi, kā vienu no novada attīstības stratēģiskajiem mērķiem, jo novads atrodas ģeogrāfiski izdevīgā vietā, ir plašas brīvā laika pavadīšanas iespējas, kā arī novadā ir kvalitatīva izglītība. Taču kā būtiskāko tūrisma blakusefektu uzskata piesārņojumu ar atkritumiem, līdz ar to iedzīvotāju attieksme pret tūristiem ir neviennozīmīga, novada līmenī tiek domāts par autostāvvietu izbūvi, lai tiktu mazināta slodze uz biotopiem, taču tas netiek pilnvērtīgi realizēts, jo problēmas ir ar īpašuma tiesībām, jo pašvaldībai nav zemes, kur būvēt jaunus stāvlaukumus un liegumu teritorijās nevar saskaņot jaunu stāvvietu izbūvi. Tūristi tiek piesaistīti ar sertificētu „Zilā karoga” pludmali, kas arī ir instruments, lai novirzītu tūristu plūsmas, mazinātu ietekmi uz dabas vērtībām. Tūrisms vēl tiek piesaistīts ar daudziem apskates objektiem, gan vēsturiskiem, gan dabas objektiem, gan arī izglītojoša rakstura objekti, kā ornitoloģijas stacija Engures ezera dabas parkā. Mēdiju pārstāvis zināja teikt, ka „2013. gada 3. martā LNT raidījumā "TOP 10" žurnālisti izpētījuši, ka pēc tūrisma rādītājiem Engures novads ir apsteidzis Siguldas pilsētu (K. Zaļkalns). Tas novadam un pašvaldībai ir kā „dzinulis” tūrisma attīstībai un iemesls lepoties. Līdz ar to secinu, ka tūrisma attīstība notiek tādā līmenī kā pašvaldības un novads to spēj nodrošināt, jo visa pamatā ir finanses, kas ir ierobežotas un kuras ir jāizmanto pēc iespējas efektīvāk un līdzsvarojot visu sektoru attīstību.

Kā trešā tēma ir ekonomiskā un sociālā aktivitāte pašvaldībā un novadā kopumā. To skatot kompleksā sistēmā ar dabas un kultūras sektoru.

6.4. tabulā ir apkopota informācija par ekonomiskās aktivitātes jeb **ekonomiskā sektora** stāvokli Engures novada pašvaldībā (skat. 6.1.6.tabulu). Dati tika iegūti no 6 mērķgrupu pārstāvjiem.

6.1.6. tabula

Ekonomisko aktivitāšu raksturojums Engures pagastā (autores sastādīts)

Interv. Sk.	Mērķgrupa	Galvenie atslēgas vārdi
3/18	Pašvaldība	Nodokļu atvieglojumi uzņēmumiem; Atbilstošo infrastruktūru izbūves palīdzība uzņēmumiem; Iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabojums; Uzņēmējdarbības speciālists;

		<p>Plānotāji palīdz ar Eiropas projektu izstrādi; Daudz realizētu projektu; Infrastruktūras attīstība(ūdens, notekūdeņu sistēmas); Aicina šķirot atkritumus Pašvaldības iestāžu siltināšana Novada zīmju un informatīvo zīmju izvietošana Mazs bezdarba līmenis Ceļu asfaltēšana, veco atjaunošana Apgaismojuma izvietošana ciemos pie pieturām Pašvaldība apbalvo par sasniegumiem novadā Aļģu izmantošana</p>
2/18	Uzņēmēji	<p>Infrastruktūras attīstība; Atbalsts uzņēmējiem; Plaša Eiropas līdzekļu piesaiste</p>
3/18	Izglītotāji	<p>Iedzīvotājiem ir iespējas strādāt novadā; Aktīvi attīstās sports; Bērni var pieteikties sabiedriskajos darbos; Veiksmīga zivju pārstādes uzņēmumu darbība; Projektu realizācijas; Skolu siltināšana; Atkritumu šķirošana; Laba satiksme; Nekustamo īpašumu pirkšana/pārdošana; Ceļu asfaltēšana, kājceļu, apgaismojuma ierīkošana Pašvaldība apbalvo skolēnus; Ir brīvpusdienas līdz 9.klasei</p>
2/18	NVO	<p>Engure tuvu Rīgai; Jūrmalas lidlauka attīstība; Labi finanšu rādītāji; Laba uzņēmējdarbības vide; Inženiertehnisko sistēmu izbūve, atjaunošana; Stāvvietu trūkums</p>
1/18	Mēdiji	<p>Engures novada pašvaldība ir piesaistījusi vairākus miljonus latu no Eiropas fondiem; Ir izbūvēti jauni ūdensvadi un ūdens sistēmas; Rekonstruēts saieta nams, Auniņparka estrāde; Sakārtoti rotaļlaukumi; Lapmežciemā izbūvēts sporta centrs; Engurē uzbūvēta Mākslas skola; Visiem skolēniem (līdz 9.klasei) visās Engures novada skolās ir brīvpusdienas</p>
2/18	Eksperti	<p>Intensīva apbūve Lapmežciemā; Pasākumi saistībā ar prasta procesiem; Informatīvo materiālu izvietošana; Stāvvietu trūkums; Svarīgi novadam saprast, kas katrā pagastā un ciemā ir īpašs, par ko ir jādomā un jāizceļ, lai kopumā attīstītos visa pašvaldības teritorija</p>

Ekonomiskā aktivitāte Novadā un Engures pagastā ir augsta, kas lielā mērā saistīts ar veiksmīgu Eiropas finanšu piesaisti. Intervējot mērķgrupu pārstāvjus netika konstatētas būtiskas ekonomiskās situācijas nelabvēlīgās ietekmes, protams, ekonomisko situāciju ietekmē budžets, taču veiksmīgi tiek piesaistīti citi līdzekļi dažādu pārvaldības objektu n darbību attīstībā. Novads lepojas ar to, ka, iespējams, ir vienīgais novads Latvijā, kas

nodrošina visās novada skolās līdz 9.klasei brīvpusdienas. Brīvpusdienas saņem arī tie skolēni, kas ir no citiem novadiem. Kā arī pozitīvi ir tas, ka novada pašvaldības ir nosiltinājušas visas pagastam piederošās iestādes, kas zināmā mērā veicina un aicina arī mājsaimniecības siltināt, mazinot klimata pasiltināšanās procesus, kas arī samazina siltuma radīšanā ieguldītos līdzekļus. Ekonomiskā attīstība tiek veicināta visā Engures pārvaldībā.

Vēl novadā svarīgi ir sakārtot ūdens apgādes un notekūdeņu savākšanas sistēmu, kā arī mazināt iedzīvotāju komunālo maksājumu slogu, kas saistīts ar to, ka notekūdeņi tika novadīti uz Jūrmalas pilsētu un to izmaksas bija nesamērīgi augstas. Problēmu šajā jomā saskatu tajā, ja ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmu izbūve saistās tikai ar pašvaldību centriem un netiek domāts par ciemu inženiertehnisko sistēmu izbūvi, kas, iespējams, saistīts ar ierobežotiem līdzekļiem.

Lielākā daļa intervējamo atzīst, ka novada un pašvaldības līmenī tiek maksimāli piesaistīti Eiropas līdzekļi, kas būtiski uzlabo ekonomisko aktivitāti, veicina jaunas infrastruktūras izbūvi, veco atjaunošanas, aktīvās atpūtas iespēju dažādošana, kas pašvaldībā tikai attīstās, taču pašvaldība nav tiesiska attīstīt pludmales zonu, kur būtu nepieciešami dažāda veida uzlabojumi, piekrastes teritorijā trūkst bērnu rotaļu laukumi. Ja pašvaldībai tiktu noteiktas pludmales īpašumtiesības, tad tā ļoti aktīvi un pēc dabas aizsardzības noteiktām prasībām, tiktu labiekārtota, apmierinot iedzīvotāju vēlmes (I.Turka). Kā arī novadā ir izveidota „Zilā karoga pludmale”, kas atzīta par vienu no modernākajām pludmalēm valstī, ko būtiski ir veicinājusi arī uzņēmējdarbības attīstība Abragciema teritorijā – pastāv sadarbība starp pašvaldību un uzņēmumiem, ekonomiskās un sociālās situācijas uzlabošanai.

Nākamajā tabulā tiks apkopota informācija par **sociālā sektora** raksturojumu Engures pašvaldībā (skat. 6.1.7. tabulu). Dati tika iegūti no 5 mērķgrupu pārstāvjiem.

6.1.7. tabula

Sociālā sektora aktivitāšu raksturojums (autores sastādīts)

Interv. Sk.	Mērķgrupas	Galvenie atslēgas vārdi
3/18	Pašvaldība	Dzīves kvalitātes uzlabojums; Aktīva NVO darbība; Eiropas programmas; Iedzīvotāju informēšana; Sociālais dienests
2/18	Uzņēmēji	Cilvēku apziņa dzīvot sakārtotā vidē
3/18	Izglītotāji	Atkarīga no pašu cilvēku aktivitātes; Sociālā palīdzība; Pieejama veselības aprūpe; Cilvēkiem ar kustību traucējumiem ir problēmas nokļūt gan pie jūras, gan arī pašvaldības iestādēs; Policija aktīvi kontrolē gan autoceļus, gan kāpas
2/18	NVO	Eiropas atbalsta programmas; „Skolas auglis un skolas piens” ar Eiropas programmas atbalstu skolās

		māca veselīgu uzturu un dzīvesveidu
1/18	Mēdiji	Vasarā skolēniem būs 36 vakances vasaras darbiem; „100latnieku” programma; Domes priekšsēdētājs uzklausa iedzīvotājus jebkurā laikā

Sociālā sektora attīstībā redzams, ka daudz tiek domāts par to, lai tiktu nodarbināti pēc iespējas visi darbaspējīgie iedzīvotāji, kā arī ir iespējas skolniekiem strādāt atalgotu darbu, tā stimulējot un veicinot darba tikumu. Engures pašvaldībā iedzīvotāju intereses un problēmas uzklausa sociālais dienests, kas atbilstoši savām spējām arī mēģina rast sociālas dabas problēmas, kas skar konkrētus iedzīvotājus. Būtisks jautājums, ko pašvaldība un arī novads nerisina ir iedzīvotāju ar kustības traucējumiem iespējas pārvietoties gan pa pašvaldības teritoriju un iestādēs, gan arī par iespējām nokļūt pie jūras.

Kā arī pašvaldība un novads ir pretimnākoši ikviena iedzīvotāja viedoklim. Protams, sadarbība ar iedzīvotājiem un to iesaistīšana novada plānošanā ir nepietiekama, bet tas atkarīgs arī no pašu iedzīvotāju vēlmes un intereses. Līdz ar to vairāk jādomā par visu novada pašvaldību saiknes veidošanu, jo kā minēja muzeja pārstāve tad, „nav vienota skatījuma, katra pašvaldība dzīvo savu dzīvi, arī sociāli noslēgti no pārējām. Katrs ciems ir specifisks un dzīvo savu dzīvi” (A.Ozola). Tā ir arī autores domām būtiskākā problēma sociālajā sektorā novada kontekstā, jo novadam ir jābūt cieši saistītam ar visiem iedzīvotājiem un pārvaldēm, lai visefektīvāk tiktu attīstīta novada vīzija un mērķi, kas ir noteikti Attīstības programmā.

Arī mana pētījuma ietvaros, novada domes pārstāvji palīdzēja un ieteica literatūras materiālus un televīzijas sižetus, kas saistīti ar novada un pašvaldības dzīvi.

Kopējais situācijas novērtējums sabiedrības izpratnē par sociālekonomisko sektoru ir, ka attīstība notiek, taču vairāk tiek stimulēta ekonomiskā aktivitāte un mazāk tiek domāts par sociālā sektora attīstību. Būtu jāveic pasākumi, kas vairāk iesaista iedzīvotājus, liek tiem līdzdarboties pārvaldes darbā, tādā veidā uzlabojot sociālo aktivitāti. Kā arī attīstot tādas nozares kā tūrisms, ir jāveicina arī tūrisma speciālistu aktivitātes palielināšana, jo nepietiek tikai ar TIC izveidi, ir nepieciešamas aktivitātes, jo aptaujātie pārstāvji uzskata parniecīgām, kā arī daļa intervējamo nemaz nezina par TIC darbību.

Nākošā aplūkotā problēmtēma ir **telpas kapitāls**. Šajā jautājumā svarīgākie virzošie spēki ir attīstības plānošana, infrastruktūras attīstība, apbūve. 6.1.8. tabulā ir apkopots respondentu viedoklis, par situāciju pašvaldībā. Dati tika iegūti no 7 mērķgrupu pārstāvjiem.

6.1.8. tabula

Telpas kapitāla situācija raksturojums (autores sastādīts)

Interv. Sk.	Mērķgrupas	Galvenie atslēgas vārdi
2/18	Valsts	Izveidoti un labiekārtoti automašīnu stāvlaukumi

		Problēma būvniecībā krasta kāpu aizsargjoslā. Šobrīd nav aktuāla
		Informācijas apmaiņa starp vides pārvaldi un pašvaldību
2/18	Reģionālais līmenis	Reģions nodrošina konsultācijas, koordinē AP un IAS izstrādi
		Risina problēmas, kas ārpus novada robežām
		Vērtē AP, TP un IAS un iesaka virzienus
		Liels uzsvars piekrastes procesiem
3/18	Pašvaldība	Izstrādāta AP un TP
		Šī gada laikā jāizstrādā IAS
		Jāattīsta uzņēmējdarbība Smārdes pag., piekrastes teritorijai tikai rekreācijas nozīme
2/18	Uzņēmēji	Infrastrukturā atbalsts
		Projekti
		Vēsturiskais būvju izvietojums jūras krastā
3/18	Izglītotāji	Domā par skolas, nevis novada attīstību
		Nepieciešams uzlabot kopējo Engures centra vizuālo izskatu
		Netiek domāts par cilvēkiem ar kustību traucējumiem
		Nedomā par NAI iespējamo piesārņojumu
2/18	NVO	Sekmīga infrastruktūras attīstība
		Lidlauks „Jūrmala”
		Tūrisma slodze
1/18	Mēdiji	Attīstības programma
		Projektu piesaiste
1/18	Eksperti	Pašlaik piekrastes kapitāla/resursa izmantošana piekrastes attīstībā ir ierobežota, jo trūkst atbilstošas infrastruktūras
		piekrastes pašvaldība savos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos paredz dažādu infrastruktūras objektu attīstību

Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes ir svarīgs solis ceļā uz ilgtspējīgu attīstību, jo neskarta piekraste ir vērtība visas Eiropas mērogā, kuras aizsardzība jāsabalansē ar ekonomisko un telpas kapitālu. Lielākoties visi intervētie pauž viedokli, ka Engurē cenšas maksimāli ierobežot cilvēka ienākšanu piekrastes biotopos, izveidojot stāvlaukumus, novirzot tūristu plūsmu uz Abragciema „Zilā karoga” pludmali. Lielas naudas ieguldītas piekrastes labiekārtošanā un kopēja telpas kapitāla uzlabošanai. Tomēr jāraugās kādā līmenī attīstot telpas kapitālu – infrastruktūras attīstību tiek ņemts vērā dabas aspekts. Šobrīd pašvaldībā vērojama sabalansēta telpiskā attīstība, jo tiek arī veikti krasta nostiprināšanas projekti un ievilkta inženiertehniskās sistēmas lielākajās apdzīvotajās vietās, kā arī tiek domāts par mazo ciemu telpisko attīstību. Attīstības programmā ir izvirzīti uzdevumi, izvedot kājceļņus starp ciemiem, ierīkot apgaismojumus pieturās, taču telpas kapitālu būtiski ietekmē tas, kā vēsturiski ir veidojušās apdzīvotās vietas. Tās atrodas tuvu autoceļam, kā arī veikali un

sabiedriskās iestādes izvietotas tuvu maģistrālajam ceļam, kas padara bīstamāku iedzīvotāju pārvietošanos, kā arī mazāko iedzīvotāju drošību.

Par maz tiek domāts arī par lielo zivju pārstrādes uzņēmumu un atpūtas kompleksu (piemērs, Albatross) un Engures notekūdeņu attīrīšanas iekārtu piesārņojošām darbībām, jo izglītotāji un NVO uzskata, ka piesārņojums tiek radīts. Būtu jādomā par NAI pārvietošanu dziļāk iekšzemē.

„Pašlaik piekrastes kapitāla/resursa izmantošana piekrastes attīstībā ir ierobežota, jo trūkst atbilstošas infrastruktūras. Līdz ar to katra piekrastes pašvaldība savos teritorijas attīstības plānošanas dokumentos paredz dažādu infrastruktūras objektu attīstību. Lai pašvaldību plānotos objektus integrētu vienotā piekrastes infrastruktūras tīklā un noteiktu pirmām kārtām attīstāmās vietas un objektus, ir paredzēts 2013.-2015.gadā izstrādāt nacionāla līmeņa tematisko plānojumu par piekrastes infrastruktūru. Šis plāns kalpos par pamatu dažādu atbalsta instrumentu koordinētai piesaistei piekrastes infrastruktūras attīstīšanai. Minētajā plānā tiks ņemti vērā vides aspekti, piemēram, krasta erozija, Eiropas nozīmes biotopi. Ir paredzēts veikt arī plāna stratēģiskās ietekmes uz vidi novērtējumu” (D. Granta). Līdz ar to arī valsts līmenī tiek domāts par infrastruktūras attīstību piekrastes pašvaldībās, to sekmīgākai realizācijai un ilgtspējīgas attīstības veicināšanai.

Kā lielu telpas kapitālā attīstību uzskata novadā esošā lidlauka „Jūrmala” aktivitātes, kas sekmētu kopēju ienākumu pieaugumu un kopējas labklājības paaugstināšanos, mazāk ietekmējot piekrastes reģionus.

Kā noslēdzošā tēma jeb problēmbloks, tika aplūkots intervējot mērķgrupas komunikācijas līmenis gan ar pašvaldību gan novadā un pašvaldībā kopumā. 6.1.9. tabulā apkopota informācija par komunikācijas un sadarbības līmeni un aktivitāti novada un pašvaldības kontekstā (skatīt 6.1.9 tabulu). Dati tika iegūti no 7 mērķgrupu pārstāvjiem.

6.1.9. tabula

Mērķgrupu komunikācijas līmenis un sadarbība (autores izstrādāts)

Interv. Sk.	Mērķgrupas	Galvenie atslēgas vārdi
3/18	Pašvaldība	Trūkst sadarbība starp uzņēmumiem un pašvaldību
		Aktīvi pensionāri
		Sadarbība ar skolām
		Vāja sabiedrības līdzdalība
		Aktīva novada virtuālā vide
		Slikta komunikācija starp iedzīvotājiem un tūristiem
		Sabiedrisko attiecību speciālists
2/18	Uzņēmēji	Novada zīmes, informē tūristus
		Slikta komunikācija starp iedzīvotājiem un tūristiem
3/18	Izglītotāji	Par maz tiek uzklauss iedzīvotāju viedoklis
		Iedzīvotāju intereses trūkums
		Svarīga pašu iedzīvotāju aktivitāte

		Neaktīvs Engures TIC
		NVO klasiskā izpratnē neeksistē
		Piesaistīti skolnieki un skolotāji no citiem novadiem
2/18	NVO	Slikta komunikācija saistībā ar atkritumu izvešanas iespējām
		Kurzemnieku noslēgtā daba
		Slikts kontakts ar valsts iestādēm
1/18	Mēdiji	Vasarā skolēniem būs 36 vakances vasaras darbiem;
		„100latnieku” programma
		Domes priekšsēdētājs uzklausa iedzīvotājus jebkurā laikā
		Regulāra un plaša informācija avīzē un mājaslapā
1/18	Eksperti	Pagastu sociālā noslēgtība
		Lielās problēmas aktivitāte ir liela
		Nepieciešamas aktīvākas diskusijas saistībā ar eroziju
		Svarīgi tas cik sabiedrība ir ieinteresēta
		Biedrību, nodibinājumu loma
2/18	Reģiona līmenis	Notiek konsultācijas un koordinēšana starp pašvaldību un reģionu
		Novada aktivitāte reģiona semināros viduvēja

„Atbilstoši savām funkcijām valsts un pašvaldību institūcijas sabiedrības līdzdalību galvenokārt nodrošina, pamatojoties uz normatīvajiem aktiem, kas sabiedrībai paredz plašas iespējas piedalīties politikas plānošanas, teritorijas attīstības plānošanas, stratēģiskā ietekmes uz vidi, kā arī ietekmes uz vidi novērtējuma procesos. Svarīgākie līdzekļi – informācija par procesiem internetā, laikrakstos, iestādēs, sabiedriskās apspriešanas sanāksmes” (D.Granta). Šajā jautājumā autore vairāk problēmas saskata no iedzīvotāju puses nevis no pašvaldības, jo pašvaldība sniedz ļoti plašu un pieejamu informāciju par aktuālāko novadu un pašvaldību. Novads un pašvaldības rūpējas, lai reizi mēnesī katrā mājsaimniecībā nokļūtu Engures novada ziņu izdevums, kas sekmētu sadarbību un komunikācijas nodrošinājumu starp šīm mērķgrupām. Taču svarīgi ir tas, cik uzņēmīgi ir vietējie iedzīvotāji, cik daudz informācijas tie grib uzzināt, un vai ir interese līdzdarboties pašvaldības darbībā.

Liela nozīme sabiedrības līdzdalībā ir biedrībām un nodibinājumiem, kas īsteno ne tikai dažādas konkrētas rīcības, bet iniciē, organizē un vada dažādus projektus, piemēram, Baltijas Vides forums, asociācija Lauku ceļotājs, Vides izglītības fonds, Dabas fonds (D.Granta). Arī piekrastes pašvaldībā ir vairākas aktīvas biedrības. Svarīgākie līdzekļi ir semināri, praktiski pasākumi, drukāti izdevumi. Pašvaldības pārsvarā atbalsta šīs aktivitātes, veicinot arī to publicitāti.

Kopumā sabiedrības informētība par vides jautājumiem ir pieaugusi, taču priekšplānā izvirzās sociālās nodrošināšanas un ekonomiskās attīstības un jautājumi, kas piekrastē nereti ir konfliktējoši ar vides prasībām. Tāpēc vides izglītībai, it īpaši rīcībām ar uzskatāmiem pozitīviem rezultātiem, joprojām ir jāpievērš liela vērība. Nozīmīgi ir gan vides izglītības formālie aspekti, kurus īsteno vietējās izglītības iestādēs, gan aktivitātes, kuras ierosina un

veic pašvaldības un sabiedrības grupas. Mērķgrupu dažādība, prasa arī daudzveidīgu metožu pielietošanu.

Sabiedrības līdzdalība un komunikācija ir viens no svarīgākajiem vides pārvaldības aspektiem, kas jānodrošina augstā līmenī, tad arī tiks veicināta ilgtspējīga attīstība un visu sektoru (dabas, kultūras un sociālekonomisko) līdzsvarota attīstība, kas veicinās kopēju pašvaldības un novada sekmīgu un mērķtiecīgu attīstību.

Kopējais situācijas novērtējums mērķgrupu izpratnē par integrācijas jeb savstarpējas sadarbības un apsaimniekošanas iespējamību pašvaldībā ir, ka sadarbība ir nepieciešama visos līmeņos, gan valsts un pašvaldības līmenī, gan vietējā – pašvaldības un iedzīvotāju līmenī. Svarīga loma pašvaldības un sabiedrības sadarbībai ir nevalstiskās organizācijas, kuras aktīvi pārstāv sabiedrības intereses, kaut arī pati sabiedrība/sabiedrības daļa ir vienaldzīga, neaktīva pret kopēju attīstības veicināšanu. Integrāciju ir nepieciešams uzlabot, dažādos pārvaldības sektoros. Kā sadarbības piemēru var minēt SIA „Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra” aicinājums jauniešiem iesaistīties Valsts Zvejniecības sadarbības tīkla pasākumā „Atbalsts jauniešiem zvejniecības tradīciju apguves un uzņēmējdarbības veicināšanai”. Šāda pasākuma mērķis ir piekrastes jauniešu aktivizēšana un iesaistīšana zvejniecības nozares uzņēmējdarbībā un zvejniecības tradīciju saglabāšanā. Šāda sadarbība veicina izpratni par vides pārvaldības komponentēm, un ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu saglabājot tradīcijas, attīstot uzņēmumus un sekmējot izglītības līmeņa celšanos. Taču šāda veida pasākumos trūkst pašvaldības līdzdalība, iespējamā sadarbība.

Integrācija sekmīgi notiek izglītības iestādēs un biedrībās, taču par sabiedrības daļu, kura ir mazaktīvāka, integrācija ir bremzējoša, pašvaldībai būtu jārod risinājums, kā veicināt iedzīvotāju vēlmi integrēties pārvaldes darbībā, lai sekmīgā tīktu attīstītas izaugsmes iespējas, sadarbojoties visām mērķgrupām. Taču gan horizontālās, gan vertikālās integrācijas trūkums ir būtisks vides pārvaldības un kopējas attīstības trūkums, jo nesadarbojoties aktoriem vertikālā un horizontālā līmenī nenotiek komunikācija, neveidojas sadarbība un attīstība tiek būtiski atstādināta informācijas un sadarbības trūkuma dēļ.

Kā jau tika noskaidrots, ka sabiedrībā liela nozīme ir piekrastes, dabas procesiem, tad tieši pilnīga integrācija nodrošinātu racionālu resursu lietošanu, un maksimālu to potenciāla izmantošanu arī citos sektoros. Horizontālā integrācija piekrastes pašvaldībās izpaužas specifiski, jo piekrastes teritorijā saskaras dažādas intereses, piemēram, tūrisms un dabas aizsardzība – aizsargājamās teritorijas. Engures novada līmenī ir ieilguši spēcīgi interešu konflikti starp dažādām vides dimensijām. Konfliktējot iedzīvotājiem un dabas aizstāvjiem, tiek mazināta integrācija un rodas situācijas, ka cilvēks un daba nonāk konfliktā, kas pamatā ierobežo jebkāda veida attīstību. Kā arī nepieciešama ir horizontālā integrācija - vides

politikas integrācija citos tautsaimniecības sektoros, citās ministrijās, tādā veidā sekmējot starplīmeņu sadarbību aktivizēšanos un komunikācijas uzlabošanos, kas būtiski šobrīd trūks.

Rezumējot, lai tiktu veicināta sadarbība, pamatā ir jābūt intelektuālai, kultūrbagātai sabiedrība, kas vēlas sadarboties, aktīvi iesaistīties un līdzdarboties sava pagasta, novada un valsts sekmīgais un ilgtspējīgai attīstībai – tāpēc būtiski piekrastes ilgtspējīgas attīstības kontekstā izmantot tieši darbā minētos komunikācijas instrumentus gan informējot un iesaistot sabiedrību, un patiesībā visas interešu grupas, gan izglītojot un veicinot ikdienas videi draudzīgu rīcību. Vides komunikācijas instrumenti būtu nepieciešami arī tieši visu citu piekrastes pārvaldības instrumentu koordinētai un mērķorientētai piemērošanai un sekmīgai ieviešanai.

SECINĀJUMI

1. Integrēta piekrastes vides pārvaldība galvenokārt balstās uz starptautiskiem dokumentiem, kuri ir saistoši valstīm, līdz pat vietējam pašvaldību līmenim. Tas ir pamatā veiksmīgai resursu un darbību apsaimniekošanai un attīstībai nākotnē, sabalansējot visu sektoru mijiedarbības, taču vietējās pašvaldības mērķgrupu informētība un iesaiste ir acīmredzami nepietiekama, tāpat kā valsts pārvaldes adekvāta rīcība šajā kontekstā. Sadarbības pārvaldības modeļa visas komponentes darbā tika izvērtētas, izņemot indikatorus, jo pašvaldībā tādu šobrīd nav un tas prasa papildu pētījumus un pašvaldības sadarbību, lai indikatoru sistēma tiktu izveidota. Nepieciešama gan sekmīgāka vertikālās integrācijas veicināšana, respektīvi, piekrastes lietas ir jāintegrē visā novada plānošanā un reģiona līmenī detalizētāk jāattīsta, tai skaitā pašvaldībai aktīvi jāiesaistās VARAM ieplānotajās Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādņu ieviešanas darbos un projektos, gan arī horizontālā integrācija, kas nozīmē visu IA dimensiju līdzsvarošana un iekļaušana telpiskajā plānošanā.
2. Gan pasaulē, gan Latvijā ir apzināti labi prakses piemēri, kas veicina sekmīgāku integrācijas procesu attīstību. Starptautiska sadarbība ļauj izvērtēt labākos risinājumus, kas nepieciešami konkrētā teritorijā un konkrētam objektam, tāpēc kaut vai tikai pieredzes apmaiņa un atbilstošu demonstrāciju piemēri LR piekrastes pašvaldībās varētu būtiski sekmēt pozitīvas izmaiņas uz vietām.
3. Engures pagasts atrodas ģeogrāfiski labā vietā, tajā ir daudz dabas resursu, ko iespējams attīstīt veicinot izaugsmes iespējas. Kā svarīgākais resurss ir piekraste, kas ir jutīga un kompleksa sistēma, ko ilgtspējīgi pārvaldot var nodrošināt konkurētspējīgu un attīstītu pašvaldību, ar izglītotu un attīstītu sabiedrību, kur ir aktīva ekonomiskā situācija un dabas vērtības tiek uzskatītas par primāro. Vides un piekrastes integrētas pārvaldības izglītības instrumentu izmantošana vietējā sabiedrībā būtu visādi atbalstāma.
4. Engures pagasta piekrastes zonas pārvaldībā iesaistītās mērķgrupas apzinās piekrastes dabas vērtības, taču pastāv interešu konflikti, un ir novērojamas dabas vides un sociāli ekonomiskās vides attīstības nelīdzsvarotība. Attīstībā dominējot vairāk, ekonomiskajai izaugsmei tālāk domājot par dabas vidi, un sociālo vidi attīstot vismazāk. Kopumā trūkst sadarbības starp dažāda līmeņa institūcijām un iedzīvotājiem. Trūkst kopēja mērķa dabas vides, kultūrvides un sociālekonomiskās vides līdzsvarošanā, kas būtu pakāpeniski veidojams, piemērojot visa veida sadarbības, īpaši komunikācijas, instrumentus.
5. Līdz ar identificētajām problēmām un nepilnībām piekrastes pašvaldības vides pārvaldībā, ir nepieciešami risinājumi, kas sekmētu labāku vides pārvaldības attīstību (dabas, sociālā

un ekonomiskā sektora samērīgā attīstībā) konkrētajā pašvaldībā un iespējamās, iezīmes saskatot un analizējot arī citās līdzīgā situācijā esošās pašvaldības. Savstarpēji papildinošu piekrastes pārvaldības instrumentu attīstība un izmantošana LR piekrastē būtu īpaši veicināma.

PRIEKŠLIKUMI

Balstoties uz pētījuma gaitā izanalizēto literatūru, veiktajiem pētījumiem un izdarītajiem secinājumiem, pētījuma ietvaros izstrādāti priekšlikumi vides pārvaldības integrācijai pašvaldības vides pārvaldībā piekrastes ilgtspējīgas attīstības veicināšanai.

Vides politikas izstrāde ir viens no galvenajiem posmiem vides pārvaldībā un tās realizēšanā. Līdz ar to ir nepieciešams vides politiku izstrādāt, balstoties uz iepriekš veikto problēmsituācijas analīzi – piekrastes pārvaldības dabas, kultūras un sociālekonomiskās pieredzes, kā arī lielu lomu politikas izstrādē spēlē sabiedrības līdzdalība, kas šī pētnieciskā darba ietvaros ir identificējama kā sociālais pētījums, respektīvi, mērķgrupu un ekspertu intervēšana.

Ņemot par pamatu teorētisko bāzi izmantoto literatūru un mērķgrupu sniegtos viedokļus problēmu prioritātēs, tiek apzinātas un iezīmētas piekrastes vērtības Engures pašvaldībā, nodomi uz tālāko rīcību nodrošinājumu.

Ilgspējīgas piekrastes attīstības pašvaldību pārvaldības videi jābūt balstītai uz noteiktām vērtībām, nodomiem un mērķiem, kas balstīti uz izpratni par vidi, sociālo un ekonomisko mijšakarību līdzsvarošanu, līdz ar to autore ir izvirzījusi šādus priekšlikumus sekmīgākai vides pārvaldībai piekrastes pašvaldībā:

- Izstrādājot ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un citus attīstības plānus lielāku uzsvāru likt uz dabas, sociālo un ekonomisko sektoru līdzsvarotu attīstību, kā arī strikti nodefinēt mērķus, kas balstās uz ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanu;
- Novadam kā piekrastes pašvaldību kompleksam būtu jāvirzās uz videi draudzīga novada statusu, iespējams, virzoties uz „zaļā” novada ideju, jo novadā kopumā un arī Engures pašvaldībā lielas teritorijas aizņem īpaši aizsargājamas teritorijas ar unikālām dzīvotnēm. Tas kopumā celtu novada kopējo tēlu un piekrastes ilgtspējīga attīstība būtu izvirzāma kā attīstības plānošanas prioritāte pagastā un iespējams visā Engures novadā.
- Piekrastes vides pārvaldībā trūkst inovatīvu risinājumu, un kultūrvides resursi nav pienācīgi apsaimniekoti un efektīvi izmantoti. Līdz ar to pašvaldībai un novadam mazinot šīs problēmas būtu jāizstrādā kultūrpolitisks dokuments, kas paaugstinātu arī tūrisma aktivitāti;
- Novadā jādomā par videi draudzīgākiem risinājumiem uzņēmējdarbības vidē, vairāk atbalstot un veicinot videi draudzīgākus uzņēmumus un mājsaimniecības;

- Kvalitatīvu piekrastes resursu nodrošināšana iedzīvotāju dzīves vides un rekreācijas pakalpojumu sniegšanā, vairāk domājot par peldvietu, vides aizsardzības ietvaros, labiekārtošanu.
- Kā arī ir nepieciešams uzlabot kopējo komunikācijas līmeni un sadarbības iespējas visām ieinteresētajām personām, vairāk dodoties pie iedzīvotājiem, kā arī veicināt iedzīvotāju aktivitātes paaugstināšanos ar dažāda veida pasākumiem, stimuliem, atbalstiem;

Detalizētu priekšlikumu tālākai izstrādei būtu atbalstāmi turpmāki gan dabas vides un sociāli ekonomiskās vides, gan iespējami arī integratīvi piekrastes pārvaldības pētījumi, kā arī tieši pašu sabiedrības interešu grupu iesaiste situācijas izziņā, novērtējumā un lēmumu pieņemšanā.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Publicētie avoti:

- Atstāja, D., Dimante, Dž., Brīvers, I., Malzubris, J., Keneta, M., Tambovceva, T., Šīna, I., Līviņa, A., Ieviņš, J., Grasis, J., Pūle, B., Ābeltiņa, A.** 2011. *Vide un ekonomika: Monogrāfija*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 256 lpp.
- Blumberga, A., Blumberga, D., Kļaviņš, M., Rošā, M., Valtere, S.** 2010. *Vides tehnoloģijas*. Dagnijas Blumbergas redakcija, Rīga, Latvijas Universitāte, 212 lpp.
- Čepāne, I., Meiere, S.** 2004. *Īpašuma lietošanas tiesību aprobežojumi Baltijas jūras un Rīgas jūras līča krasta kāpu aizsargjoslā*. Rīga, Latvijas Universitāte, 32 lpp.
- Department of Environmental management University of Latvia.** 2011. *Integrētā piekrastes pārvaldība: Saulkrastu pašvaldības piemērs*. Rīga, 228 lpp.
- Eberhards, G.** 2004. *Jūra uzbrūk! Ko darīt?* Rīga, Latvijas Universitāte, 23 lpp.
- Eberhards, G.** 2003. *Latvijas jūras krasti: morfoloģija, uzbūve, mūsdienu procesi, monitorings, prognozes, aizsardzība*. Rīga, Latvijas Universitāte, 292 lpp.
- Eberhards, G., Lapinskis, J.** 2008. *Baltijas jūras Latvijas krasta procesi*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 64 lpp.
- Ernšteins, R., Jūrmalietis, R.** (red.) 2008, 2009. *Piekrastes ilgtspējīga attīstība: sadarbības pārvaldība*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 207 lpp.
- European Commission.** 2011. *Integrated coastal zone management: Information and technology in ICZM practices around Europe*. Luxembourg, European Union, 36 lpp.
- Fish, R.D., Ioris, A.R., Watson, N.M.** 2010. *Integrating water and agricultural management: Collaborative governance for a complex policy problem*. Science of the Total Environment, 408, p.5623-5630.
- Goba, Z.** 1995. *Engures ezera kanāls*. Rīga, Latvijas Daba enciklopēdija, 2. sējums, 50 lpp.
- Iltneris, A.** (red.) 2001. *Latvijas pagasti: Latvijas pagasti, novadi, pilsētu un novadu lauku teritorijas: enciklopēdija*. Rīga, A/s Preses nams, 270.-273.lpp.
- Kavacs, G.** (red.) 1995. *Latvijas daba 2: enciklopēdija: „Latvija un latvieši”*. Rīga, Izdevniecība „Latvijas enciklopēdijas”, 50-52.lpp.
- Kļaviņš, M., Melecis, V.** 2013. *Cilvēks un daba: Engures ekoreģions*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 424 lpp.
- Kļaviņš, M., Nikodemus, O., Segliņš, V., Melecis, V., Virčavs, M., Āboliņa, K.** 2008. *Vides zinātnes*. Māra Kļaviņa redakcija, Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 599 lpp.
- Kļaviņš, M., Zaļoksnis, J.** (red.) 2010. *Vide un ilgtspējīga attīstība*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 334 lpp.
- Kristapsone, S.** 2008. *Zinātniskā pētniecība studiju procesā, mācību grāmata augstskolu sociālo zinātņu studiju programmu studentiem*. Rīga, SIA „Biznesa augstskola Turība”, 352 lpp.
- Lagzdiņa, Ē., Bendere, R., Ozola, A., Brizga, J., Kauliņš, J.** 2010. *Vides komunikācija un vides politikas integrācija*. Regional Environmental Center (REC Latvija), Rīga, Latvijas Universitāte, 135 lpp.
- Lagzdiņa, E., Ernšteins, R.** 2009. *Vides politikas plānošana pilsētu pašvaldībās: disciplinārās un integratīvās pieejas komplementaritāte*. Rakstu krājums, 7. Starptautiskā zinātniskā konference „Vide. Tehnoloģija. Resursi”. Liepāja, Liepājas Universitāte, 134.-144. lpp.
- Leitis, J.** 2013. *Attīstības plānošanas loma Engures ezera sateces baseina vides aizsardzības un ilgtspējīgas apsaimniekošanas nodrošināšanā*. Grām.: Kļaviņš, M., Melecis, V. *Cilvēks un daba: Engures ekoreģions*. Māra Kļaviņa un Viestura Meleča redakcija, Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 294-321.
- LU EVF Vides zinātnes un pārvaldības institūts.** 2005. *„Integrētā piekrastes pārvaldība” Multimēdiju tālmācības kurss: Mācību materiāls*. Rīga, 347 lpp.

- Melluma, A.** 2003. *Latvijas Piekrastes ilgtspējīgā attīstība*. Rīga, LU, 18 lpp.
- Ozola, A., Ozola, S.** [Bez dat]. *Engures pagasts: Ābragciems, Bērziems, Engure, Ķesterciems, Pliņciems, Apšuciems, Klapkalnciems*. Tukuma tipogrāfija „Universums A”, Tukums, Tukuma muzejs, 367 lpp.
- Riekstiņš, N. (red.)** 2012. *Latvijas Zivsaimniecības gadagrāmata 2012 16. gads*. Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts ”BIOR”, [Bez vietas], 207 lpp.
- Turlajs, J. (red.)** 2011. *Latvijas ģeogrāfiskais atlants* [kartogrāfiskais materiāls]. Dažādi mērogi, Rīga, Karšu izdevniecība Jāņa sēta, 39 lpp.
- Ulsts, V.** 1998. *Baltijas jūras Latvijas krasta zona*. Valsts ģeoloģijas dienests, Rīga, 96 lpp.
- Vanags, E., Vilka, I.** 2005. *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga, Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 382 lpp.
- Zaļoksnis, J., Kļaviņš, M., Brikše, I., Meijere, S.** 2011. *Vides vadība*. Rīga, LU Akadēmiskais apgāds, 208 lpp.
- Zilniece, I., Ernšteins, R., Benders, J.** 2010. *Ilgspējīgas vides politikas attīstības modelis Latvijas pašvaldībām: priekšnosacījumu kopums*. No: 9. Starptautiskās zinātniski metodiskās konferences „Cilvēks un vide” rakstu krājums. Liepāja, Izdevniecība LiePA, 110.-124. lpp.

Normatīvie akti:

- Aizsargjoslu likums (AL)**. Pieņemts 05.02.1997. Latvijas Republikas Saeima.
- Attīstības plānošanas sistēmas likums**. Pieņemts 08.05.2008. Latvijas Republikas Saeima.
- Dabas parka "Engures ezers" individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi**. Ministru kabineta noteikumi Nr.596. Pieņemts 28.08.2012. Ministru kabinets
- Jūras vides aizsardzības un pārvaldības likums**. Pieņemts 28.10.2010. Latvijas Republikas Saeima.
- Ķemeru Nacionālā parka likums**. Pieņemts 30.05.2001. Latvijas Republikas Saeima.
- Latvijas Republikas Satversme**. Pieņemts 15.02.1922. Latvijas Republikas Saeima.
- Likums par pašvaldībām**. Pieņemts 19.05.1994. Latvijas Republikas Saeima.
- Noteikumi par aizsargājamām jūras teritorijām**. Ministru kabineta noteikumi, Nr. 18. Pieņemts 05.01.2010. Ministru kabinets.
- Par ietekmes uz vidi novērtējumu**. Pieņemts 14.10.1998. Latvijas Republikas Saeima.
- Vides aizsardzības likums (VAL)**. Pieņemts 02.11.2006. Latvijas Republikas Saeima.
- Vietējās pašvaldības teritorijas plānošanas noteikumi**. Pieņemts 06.10.2009. Ministru kabinets.

Elektroniskie resursi:

- Baltijas Vides Forums (BVF)**. 2009. *Ieraugi Baltijas jūru mūsu vienīgo un kopīgo* [tiešsaiste]. Sk. 02.04.2013. Pieejams: <http://www.bef.lv/401/817/>
- Coastal & Marine Union**. 2011. *EUCC position paper on the future of ICZM in the EU* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: http://www.eucc.net/en/news/EUCC_position_paper_on_the_future_of_ICZM_in_the_EU.pdf
- COMMIN**. Bez dat. *Piekrastes zonas integrētā apsaimniekošana* [tiešsaiste]. Sk. 15.05.2013. Pieejams: <http://commin.org/en/bsr-glossaries/national-glossaries/latvia/piekrastes-zonas-integreta-apsaimniekoana.html>
- Commission of the European Communities**. 2000. *Communication from the Commission to the Council and the European Parliament on Integrated Coastal Zone Management: A Strategy for Europe* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2000:0547:FIN:EN:PDF>
- Dabas aizsardzības pārvalde (DAP)**. 2010. *Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas (ĪADT)* [tiešsaiste]. Sk. 16.03.2013. Pieejams: <http://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/>

- Eeltink, M., Pickaver, A.** 2002. *Integrated Coastal Management (ICM) in Europe. Introduction: Baltic Sea Regional Overview* [tiešsaiste]. Sk. 20.04.2013. Pieejams: <http://www.coastalguide.org/icm/baltic/index.html>
- Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja.** 2009. *Atzinums par tematu "Piekrastes teritoriju ilgtspējīga attīstība"* [tiešsaiste]. Sk. 02.04.2013. Pieejams: <https://toad.eesc.europa.eu/ViewDoc.aspx?doc=ces%5Cnat%5Cnat429%5CLV%5CCES499-2009 FIN2 AS LV.doc&docid=2671389>
- Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja.** 2012. *Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Septītā vides rīcības programma un turpmākie pasākumi pēc Sestās vides rīcības programmas beigām"* [tiešsaiste]. Sk. 5.04.2013. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:191:0001:0005:LV:PDF>
- Engures novada dome.** 2011. *Integrētā attīstības programma (IAP): (visas daļas)* [tiešsaiste]. Sk. 15.03.2013. Pieejams: <http://www.enguresnovads.lv/pub/?id=120>
- Engures novada dome.** 2012. *Engures novada teritoriālais plānojums* [tiešsaiste]. Sk. 15.03.2013. Pieejams: <http://www.enguresnovads.lv/engures-teritorialais-planojums>
- Engures novada dome.** 2013. *Lēmums Par Engures novada ilgtspējīgas attīstības stratēģijas izstrādes uzsākšanu* [tiešsaiste]. Sk. 06.05.2013. Pieejams: <http://www.enguresnovads.lv/pazinojumi/pazinojums-par-engures-novada-ilgtspējīgas-attīstības-stratēģijas-no-2014-2030gadam-izstrades-uzsaksanu>
- ES LIFE – Vide programmas līdzfinansēts projekts.** 2004. *Līvu Zaļā piekraste – 21* [tiešsaiste] = Projekta noslēguma ziņojums - 2004. Sk. 27.04.2013. Pieejams: <http://www.ziemeļkurzeme.lv/lzp21.pdf>
- ES tiesību aktu kopsavilkumi.** *Ilgspējīga attīstība* [tiešsaiste]. Sk. 30.04.2013. Pieejams: http://europa.eu/legislation_summaries/environment/sustainable_development/index_lv.htm
- European Commission.** 2013. *Integrated Coastal Management* [tiešsaiste]. Sk. 15.04.2013. Pieejams: <http://ec.europa.eu/environment/iczm/home.htm>
- European Commission.** 2012. *LIFE and coastal management* [tiešsaiste]. Sk.15.04.2013. Pieejams: <http://ec.europa.eu/environment/life/publications/lifepublications/lifefocus/documents/coastal.pdf>
- European Commission - DG Environment.** 2011. *Analysis of Member States progress reports on Integrated Coastal Zone Management (ICZM): Final report* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: http://ec.europa.eu/environment/iczm/pdf/Final%20Report_progress.pdf
- European Journalism Centre (EJC).** 2003-2011. *Vide* [tiešsaiste] = Vides politikas veidošana. Sk. 13.04.2013. Pieejams: <http://www.eu4journalists.eu/index.php/dossiers/latvian/C40/37/>
- European Parliament.** 2006. *EP Lēmums par pilsētu stratēģiju* [tiešsaiste]. Sk. 01.05.2013. Pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/oeil/popups/ficheprocedure.do?id=531962>
- Gee, K. Kannen, A., Heinrichs, B.** 2011. *BaltSeaPlan Vīzija 2030: Ceļā uz ilgtspējīgu Baltijas jūras telpas plānošanu* [tiešsaiste]. Sk. 18.05.2013. Pieejams: <http://www.bef.lv/407/954/>
- HELCOM.** 2007. *Baltijas jūras rīcības plāns* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: http://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.varam.gov.lv%2Fin_site%2Ftools%2Fdownload.php%3Ffile%3Dfiles%2Ftext%2FDarb_jomas%2Fudens%2F%2Flv_HELCOM_BaltijasJurasRicibasPlans.pdf&ei=YV5MUZTmKIv6sga69YGwBQ&usq=AFQjCNEhJOHDBHJZOaXAYsIZmpj7QA4SIA&sig2=79SLtbX0AFcH5Q8rQLX0-A
- Ilgspējīgas attīstības politika un vadlīnijas* [tiešsaiste] = EEZ finanšu instrumenta un Norvēģu finanšu instrumenta ieviešanai. 2006. Sk. 11.04.2013. Pieejams: <http://www.eeagrants.lv/?id=15>

JS Fiziogeografiska karte 400K. *Karšu izdevniecības Jāņa Sēta Fiziogeogrāfiskā karte mērogā 1:400 000.* LU ĢZZF WMS. Sk. 10.05.2013. Pieejams: <http://kartes.geo.lu.lv/>

JS Novadu karte. *Karšu izdevniecības Jāņa Sēta Latvijas Republikas administratīvais iedalījums mērogā 1:400 000.* LU ĢZZF WMS. Sk. 10.05.2013. Pieejams: <http://kartes.geo.lu.lv/>

KALME VPP. [Bez dat.] *Klimata maiņas ietekme uz Latvijas ūdeņu vidi* [tiešsaiste]. Sk. 30.04.2013. Pieejams: <http://kalme.daba.lv/dp/>

Kauliņš, J. 2011. *Apmācību modulis 3 - Vides komunikācija: sadarbības princips: Vides informācija un indikatori* [tiešsaiste]. Sk. 17.04.2013. Pieejams: <http://vide.lu.lv/>

Latvijas dabas fonds. [Bez dat.]. *EEDP dabas aizsardzības plāns* [tiešsaiste]. Sk. 25.04.2013. Pieejams: http://www.ldf.lv/pub/?doc_id=28009

Latvijas Republika. 2003. *Nacionālais vides politikas plāns 2004. – 2008. gadam* [tiešsaiste]. Sk. 02.05.2013. Pieejams: <http://www.lvaf.gov.lv/>

Latvijas Republikas Saeima. 2010. *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam* [tiešsaiste]. Sk. 05.04.2013. Pieejams: http://www.latvija2030.lv/upload/latvija2030_saeima.pdf

Life projekts. 2010. *Piekrastes biotopu aizsardzība un apsaimniekošana Latvijā* [tiešsaiste]. Sk. 12.04.2013. Pieejams: <http://piekraste.daba.lv/LV/>

LU Bioloģijas institūts. 2006. *„Ramsāres konvencijas vietas monitorings Engures dabas parkā” atsaite par darbu 2005. gadā* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: <http://www.meteo.lv/fs/CKFinderJava/userfiles/files/Novrojumi/Monitorings/Ramsares%20konvencijas%20vietas%20-%20Engures%20ezera%20monitorings%202005%20gada.pdf>

LR RAPLAM. 2010. *Ziņojums par paveikto Latvijā 2006.–2010.gadā, īstenojot Eiropas Parlamenta un Padomes rekomendāciju par integrētu piekrastes zonas apsaimniekošanu/pārvaldību (2002/413/EC)* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: http://ec.europa.eu/environment/iczm/nat_reports.htm

LR RAPLAM. 2008. *Informatīvais ziņojums „Par Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastes aizsargjoslā konstatētajām problēmām, kas kavē pašvaldību attīstību un teritorijas plānošanu”* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: http://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CCoQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.mk.gov.lv%2Fdoc%2F2005%2FRAPLMZino_260508_piekraste.doc&ei=8KpRUfOoOOqD4gTl8IG4DQ&usg=AFQjCNFzI4U6UcPh0DtTue315A7ASAdBcQ&sig2=jm-kVYVY-sQNoCXwN7BGdg&bvm=bv.44342787,bs.1,d.Yms

LR RAPLAM. 2006. *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007.-2013. gadam* [tiešsaiste]. Sk. 15.04.2013. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file44075.doc>

LR Saeima. 2012. *Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam* [tiešsaiste]. Sk. 10.04.2013. Pieejams: http://www.nap.lv/images/NAP2020%20dokumenti/20121220_NAP2020_Saeimā_apstiprināts.pdf

LR VARAM. 2011. *Piekrastes telpiskās attīstības pamatnostādnes (PTAP) 2011.-2017. gadam* [tiešsaiste]. Sk. 12.04.2013. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/LoadAtt/file4375.docx>

LR VARAM. 2009. *Ventas upju baseinu apgabala apsaimniekošanas plāns 2010. - 2015. gadam* [tiešsaiste]. Sk. 22.04.2013. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/udens_aizsardziba/_upju_baseini/

LR VARAM. Bez dat. *Jūras telpiskā plānošana* [tiešsaiste]. Skatīts 17.04.2013. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/darbibas_veidi/tap/lv/?doc=13487

LR VIDM. 2008. *Informatīvais ziņojums „Par jūras piekrastes attīstību”* [tiešsaiste] = Kaltenes memorands. Sk. 05.05.2013. Pieejams: http://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&frm=1&source=web&cd=1&ved=0CC4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.mk.gov.lv%2Fdoc%2F2005%2FVIDMZino_230408.doc&ei=v6xRUe2RF-qp4gSIkYHQB&usg=AFQjCNFO5ELqVj1xgw-rIc_KfJpTIU6U9w&sig2=XfwK89Vm39RfizKzZAR3SQ&bvm=bv.44158598,d.bGE

- Latvijas Zinātnes padome.** 2009. *Latvijas Zinātnes padomes Zinātņu nozaru un apakšnozaru anotācijas* [tiešsaiste]. Sk. 01.05.2013. Pieejams: http://www.lzp.gov.lv/index.php?option=com_content&task=view&id=144&Itemid=51
- LR Zemkopības ministrija.** [Bez dat.]. *Baltijas jūras reģiona dienas kārtība 21.gadsimtam (Baltija 21)* [tiešsaiste]. Sk. 30.04.2013. Pieejams: <http://www.zm.gov.lv/?sadala=306>
- Morris, J.** 1999. *CEMR Local Agenda 21 Rokasgrāmata* [tiešsaiste] = Tulkojums: Latvijas Pašvaldību savienība. Sk. 20.04.2013. Pieejams: www.logincee.org/file/1544/library
- LU Bioloģijas fakultāte (BF).** 2007. Studiju materiāli Bioloģijas fakultātes studentiem [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: <http://priede.bf.lu.lv/grozs/>
- Kurzemes plānošanas reģions.** 2009. *Pārskats par problēmām un konfliktsituācijām Kurzemes reģiona piekrastē* [tiešsaiste]. Sk. 01.05.2013. Pieejams: http://www.kurzemesregions.lv/jomas/Teritorijas_attistibas_planosana/Parskats_par_problemu_un_konfliktsituacijam_Kurzemes_reģiona_piekraste
- Office of Public Management.** 2005. *A process evaluation of the negotiation of pilot Local Area Agreements: Final report* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20120919132719/http://communities.gov.uk/error_moved.jsp?redirect=/documents/localgovernment/pdf/381276.pdf
- Official Journal of the European Communities.** 2002. *Council Recommendation of the European Parliament and of the Council of 30 May, concerning the implementation of Integrated Coastal Zone Management in Europe* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:148:0024:0027:EN:PDF>
- Ostrovskis, Ģ.** 2013. *Eiropas Savienības attīstības prioritātes* [tiešsaiste]. Sk. 01.05.2013. Pieejams: <http://www.rpr.gov.lv/uploads/filedir/SIF%20III/ES%20attistibas%20prioritates.pdf>
- Rutkovska, Z., Daugavietis, J.** 2009. *Pēņījumu veidi un populārākās metodes.* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: http://www.petnieciba.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=69
- Salacgrīvas novada dome.** 2011. *Salacgrīvas novada klimata pārmaiņu adaptācijas stratēģija* [tiešsaiste]. Sk. 01.05.2013. Pieejams: http://www.salacgriva.lv/lat/salacgrivas_novads/zalais_novads/?text_id=6401
- Salacgrīvas novada dome.** 2012. *Deklarācija par zaļo novadu* [tiešsaiste]. Sk. 05.05.2013. Pieejams: http://www.salacgriva.lv/lat/salacgrivas_novads/zalais_novads/
- Saulkrastu novada dome.** 2013. *Saulkrastu novada attīstības programma 2014. – 2020. gadam* [tiešsaiste] Sk. 26.04.2013. Pieejams: http://www.saulkrasti.lv/images/stories/Attistibas_dokumenti/Saulkrasti_Programma_2014-2020.pdf
- Schernewski G., Knotz S.** 2005. *Nature and tourism: running events in protected areas* [tiešsaiste]. Sk. 3.05.2013. Pieejams: <http://ec.europa.eu/ourcoast/index.cfm?menuID=7&articleID=193>
- Siliņa L.** 2009. *Par Baltijas jūras piekrastes telpisko attīstību* [tiešsaiste]. Sk. 29.04.2013. Pieejams: <http://www.videsvestis.lv/content.asp?ID=120&what=20>
- Soy, Susan K.** 1997. *The case study as a research method* [tiešsaiste]. University of Texas at Austin. Sk. 09.05.2013. Pieejams: <https://www.ischool.utexas.edu/~ssoy/usesusers/l391d1b.htm>
- United Nations.** 1992. *Rio Declaration on environment and development* [tiešsaiste]. Sk. 13.04.2013. Pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/conf151/aconf15126-1annex1.htm>
- United Nations.** 1992. *Agenda 21* [tiešsaiste]. Sk. 15.04.2013. Pieejams: <http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/Agenda21.pdf>
- Vides Izglītības Fonds (VIF).** 2009. *Saglabāsim Latvijas kāpas* [tiešsaiste]. Sk. 07.05.2013. Pieejams: <http://www.parsakoptulativju.lv/jm/?id=17>
- Vides izglītības fonds.** [Bez dat.]. *Zilā karoga programma* [tiešsaiste]. Sk. 10.05.2013. Pieejams: <http://www.videsfonds.lv/lv/zilais-karogs>

Vides ministrija. 2009. *Vides politikas pamatnostādnes 2009.-2015.gadam* [tiešsaiste]. Sk. 26.04.2013. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/aktual/preses_relizes/?doc=9283

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „Integrētā piekrastes vides pārvaldība: Engures novada piemērs”
izstrādāts LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apstiprinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Paula Vīka

paraksts

datums

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Zinātniskais vadītājs: Dr.hab.paed., prof. Raimonds Ernšteins

paraksts

datums

Recenzents:

Darbs iesniegts Vides zinātnes nodaļas lietvedībā

Nodaļas lietvede

paraksts

datums

Noslēguma darba aizstāvēšanas rezultāti:

Bakalaura darbs aizstāvēts Dabas zinātņu bakalaura Vides zinātnes akadēmisko studiju gala
pārbaudījumu komisijas sēdē

.....
gads, datums, mēnesis

protokola nr.

vērtējums

Sekretārs

paraksts

datums